

Sən mənə kimisə xatırladırsan...

Mahir Nəbiyev

**SƏN MƏNƏ KİMİSƏ
XATIRLADIRSAN...**

“Elm və təhsil”

Bakı – 2017

Redaktor: Gülrüzə Qədimova

**Mahir Nəbiyev. Sən mənə kimisə xatırladırsan
Bakı, “Elm və təhsil”, 2017, 240 səh.**

“Sən mənə kimisə xatırladırsan”... kitabına yazıçı-publisist Mahir Nəbiyevin son illərdə yazdığı şeirlər və “Zülfıyyə”povesti daxil edilmişdir. Kitabda müəllifin lirik duyğuları ilə yanaşı, qadın zorakılığı, gündəlik qarşılaşdığımız reallıqlar, sonsuz vətən sevgisi də öz əksini tapmışdır. Bu, müəllifin oxucularla dördüncü görüşüdür. Onun “Xüsusi təyinatlı”, “Dağlar gözəli” və “Əbədi heykəl” kitabları ədəbi ictimaiyyət tərəfindən maraqla qarşılanmışdır.

İnanırıq ki, bu kitab da oxucuların rəğbətini qazanacaqdır.

ISBN 978-9952-8176-4-5

© Mahir Nəbiyev, 2017

© “Elm və təhsil”, 2017

BİR ANANIN DASTANI

*Ömrünü övladlarına qurban verən
analara həsr edirəm.*

1-ci hissə

Ana layla deyir öz balasına,
Qəlbində min arzu, min dilək vardır.
Qapılıb yenə də öz dünyasına,
Həzin səsi ilə dastan yaradır.

Onun xoş səmindən uyuyur uşaq,
Ən xoşbəxt, ən əziz bir varlıq kimi...
Həyatda gözəlmiş bir uşaq olmaq,
Zaman kəsiyində evin "hakimi".

Gecələr yatmayıb keşiyin çəkər,
Gözünün nurunu verər oğluna.
Uşaq xəstələnsə, bircə gün əgər,
Hazırdı canını verməyə ona.

Yasəmən dalınca gəzib oğlunun,
Gözündən uzağa onu qoymazdı.
Çox böyük imkanı yoxsa da onun,
Uşağın heç nəyi əskik olmazdı.

Təkcə böyüdüdü ciyərpərasın,
Əvvəldən taleyi gətirməmişdi.
Bir dəfə görməmiş doğma balasın,
Ata Rusiyaya çıxıb getmişdi.

Çörək qazanmağa getmiş bir səhər,
Neçə illər idi, dönmürdü geri.
Neçə illər idi, yoxdu bir xəbər,
Bilinməz məskəni, bilinməz yeri.

Yasəmən sevmişdi onu ürəkdən,
Nə bilsin taleyi belə olacaq...
Bir xəbər yox idi, uzaq ellərdən,
Nə bilsin beləcə tənha qalacaq.

Oğlunun adını Həsərət qoymuşdu,
Ərinin nişanın gəzərdi onda.
Nə vaxtdır ərinə həsrət qalmışdı,
Təskinlik tapardı ona baxanda.

Beləcə ötüşdü neçə bahar, qış,
Zülmə böyüdü ana Həsərati.
Deyirdi: "Taleyim belə yazılmış,
Dəyişə bilmərəm mən bu qisməti".

Həsərət tez böyüdü, bir igid oldu,
Yasəmən baxaraq fərəhlənərdi.
Nisgilli ürəyi sevinclə doldu,
Ana öz oğluyla qürrələnərdi.

Sevdi bir gözəli Həsərət ürəkdən,
Bu qız atəşlərə atdı oğlanı.
Ayrıla bilmirdi o, bu afətdən,
Dərdi bürümüşdü bütün dünyanı.

Yasəmən oğluna etdi nəsihət,
Dedi: "Gəl bu daşı tök ətəyindən,
O qız bizim üçün deyil məsləhət,
Eşqin pərdəsini at gözlərindən".

Oğulsa inadla durub-dayandı,
Baxmadı ananın məsləhətinə.
Özünü hamıdan ağıllı sandı,
Baxmadı böyüyə – ana deyənə.

Gecələr ah-fəğan edərdi Həsərət,
Anası duyardı onun halını.
Dəli eləmişdi onu məhəbbət,
Anadan gizlətməz öz məlalını.

Oğlunun halına dözə bilməyib,
Ana elçi getdi həmin o qıza,
Qız evi əvvəlcə çəm-xəm eləyib,
Çəkdilər özlərin bir xeyli naza.

Nəhayət, verdilər qızı Həsərətə,
Həsərət sevincindən açmışdı qanad.
Yəqin, yazılıbmış bu da qismətə,
Görən, neyləyəcək sonrakı həyat?

Yasəmən toy etdi, aləm yığıldı,
Vağzalı sədası qalxdı göylərə.
Təbriklər, alqışlar ərşə ucaldı,
Bu toyun sədası düşdü hər yerə.

Altı ay keçməmiş bu toy-düyündən,
Anaya xoş xəbər verdi gəlini.
Yasəmən uçurdu sevindiyyindən,
O da duyacaqdır nəvə ətrini.

Yasəmən nə vaxtdan olsa da xəstə,
Bostanın əkərdi, inək sağardı.
Aşırıb qıçını qıçının üstə,
Gəlinsə anaya gəndən baxardı.

Görməmiş görəndə görmədiyini,
Özündən çıxacaq, quduracaqdır.
Atası evində yemədiyini,
Yeyəndə yolunu tez azacaqdır.

Gəlin görmədiyi günə düşmüşdü,
Nə desə alınar, gətirilərdi.
Beləcə bir həyat o görməmişdi...
Özünü şahzadə hesab edərdi.

Nəhayət, bir uşaq gəldi dünyaya,
Sevinclə dolmuşdu ana ürəyi,
Uşaq bənzəyirdi Günəşə, Aya...
Açmışdı ananın ömür çiçəyi.

Yasəmən ad verdi öz nəvəsinə,
Dedi:– Xoşum gəlir Mətin adından...
Gəlin qüvvət verib nazik səsində,
Söylədi:– Bu adı çıxart yadından!

Ana kövrələrək oğluna baxdı,
Oğulsa susaraq heç nə demədi.
Ananın gözündən qəm-qüssə yağdı,
Həsrət danışmadı, Həsrət dinmədi.

Uşağın adını qoydular Rəvan,
Ana özgə kimi kənardə qaldı.
Bu necə zamandır, bu necə dövrən?..
Yasəmən kədərlə xəyala daldı.

2- ci hissə

Yasəmən qocalmış, yaşı ötmüşdü,
Bu illər ərzində çox şey görmüşdü.
Yenə dayanmazdı, yenə işlərdi.
Gəlinsə söylənər, hey deyinərdi:
– Bu yurda, bu evə gəlməyəydim kaş,
Gəldiyim günümə düşəydi bir daş!..
Bir xoş gün görmədim bu xarabada,
Güldürdüm özümü qohuma, yada.
Anasa dillənməz, səbir edərdi,
Günəş batanacan o işləyərdi.
Artıq dil açmışdı onun nəvəsi,

Həyəti tutmuşdu Rəvanın səsi.
Həsərsə rayonda bir iş tapmışdı,
Başı işlərinə çox qarışmışdı.
Axşamlar evinə yorğun dönərdi,
Evdə bir qaş-qabaq, hüzn görərdi.
Onun qayğısına anası qalar,
Başını sığallar, qadasın alar.
Gəlinsə baxaraq qəzəblə ona,
Dönmüşdü bu evdə əfi ilana.
Həsərsə də gəлиндən çox soyumuşdu,
Tikanlı sözlərdən cana doymuşdu.
Bir dəfə şərt kəsdi gəlin Həsərsətlə:
– Ya mən, ya anan... Bir seçim elə,
Otura bilmirəm mən bu arvadla,
Barışa bilmirəm mən bu həyatla...
Həsərsə dillənərək dedi gəlinə:
– Axı neyləyibdir, de anam sənə?
Gəlinsə büzərək dodaqlarını,
Barmaqla göstərdi yazıq ananı:
– Sənin bu anandan pis qoxu gəlir,
Artıq Rəvanım da ondan iyrənir.
Yasəmən heyrətlə baxdı oğluna,
Bilmədi nə desin bu zaman ona.
Həsərsə də təəccüblə baxdı anaya,
Kədəri sığmadı geniş dünyaya.
Söylədi: "Ay ana, bu nə söhbətdir?
Təmizlik səninçün böyük zəhmətdir?"
Onların sözlərin eşidən Rəvan,
Qəfildən dilləndi elə həmin an.

– Nənəmdən heç zaman iyrenməmişəm,
Heç kimə mən belə söz deməmişəm.
Gəlin çox qəzəblə baxdı uşağa,
Qolundan tutaraq çəkdi qırağa.
Dedi: "Şərtim budur, eşitdin məndən,
Ya mən, ya anan, çıxacaq evdən!"
Yasəmən sakitcə ayağa qalxdı,
Məhzun baxışlarla oğluna baxdı.
– Söz-söhbət etməyin, gedərəm,-dedi.
Sonra da oğluna belə söylədi:
– Mən səni böyütdüm min bir zillətlə,
Gözlədim atanı mən sədaqətlə.
Ləkəsiz bir həyat yaşadım ki, mən,
Hər zaman ananla sən fəxr edəsən.
Darıxma, bir dənəm, mehriban balam,
Qalmağa özümə bir yer taparam.
Təki xoşbəxt olun, yaxşı yaşayın,
Mən çıxıb gedərəm, siz dalaşmayın.
Oğul dərdli-dərdli anaya baxdı,
Yerindən qalxaraq otaqdan çıxdı.
Neçə dəfələrlə olmuş bu söhbət,
Gəlinə qışqırıb, bağırılmış Həsrət.
Gəlinə ucadan demişdi ona:
– Həsrət qoyacağam səni Rəvana!..
Bacara bilmirdi o, bu afətlə,
Onu dəfələrlə tutmuşdu dilə:
– Anam bizdən ötrü zülmələr çəkib,
Baxsana qocalıb, beli bükülüb.
Onun məndən başqa kimsəsi varmı?

Ananı bu gündə atmaq olarmı?
Gəlinsə kükrəyib göylərə çıxmış,
Qışqırıb səsini başına atmış.
Həsrət istəmirdi evi dağılsın,
Rəvanı həyatda atasız qalsın.
Atasız olmağın görmüş dadını,
Anlada bilmirdi o, bu qadını.
Bəzən düşünürdü: "Baxmadım sözə,
Özümü mən atdım alova, közə".
Bəzən çəkilərdi gözdən uzağa,
Başlardı uşaqtək o ağlamağa.
Yasəmən duyardı bu söz-söhbəti,
Oğulsa deməzdi əsl həqiqəti.
Gəlinsə bu axşam açdı sandığı,
Tökdü ortalığa gizli pambığı.

Bir səhər açıldı, gülürdü hər yan,
Ananın gözləri ağlayırdı qan.
Yenə düşünürdü bircə oğlunu,
Həsrətə deyilən el qınağını.
Deyirdi: "Getsəm mən, bəs el nə deyər?
Camaat oğlumun üzünə söyər.
Bəs necə eləyim, ev dağılmasın?
Nəvəm atasıtək yetim qalmasın?"
Aşağı həyətdə bir daxma vardı,
Hamının gözündən uzaq olardı.
Təmizlik işlərin görüb daxmanın,
Ana yığdı ora öz əşyaların.

Daha nə oğul gördü, nə də ki gəlin,
Arada görürdü əziz nəvəsin.
Nəvəsi gizlicə yanına gələr,
Doyunca danışar, sevinib gülər.
Sakit gecələrdə bəzən xoş külək,
Ötərdi ananın dərđini neytək.

Bir ana olmayaydım,
Heç tənha qalmayaydım,
Dünya nəyimə gərək,
Kaş ki doğulmayaydım.

Oğul – düşmən çəpərim,
Oğul – dərđim, kədərım,
Niyə belə qurtardı,
Görən, mənim qədərım?

Dağlar başı ağarmış,
Bağçam, bağım saralmış,
Gözlərim kor olaydı,
Balam yaman qocalmış...

Bu dağın o üzünə,
Kədər qonub düzünə,
Balam əlacsız qalıb,
Vurmayın çox üzünə.

Gecələr getməzdi yuxu gözünə.
Ana danışardı özü-özünə:

“Dünyanın qəribə işləri varmış,
Yad qızı oğlunu səndən alarmış.
Axı o, anadır, onun oğlu var,
Onun da önünə Allah çıxarar.
O zaman görər ki, ayrılıq nədir...
Bilər ki, əməli cəhənnəmlidir”.
Yasəmən oğluna dua edərdi,
Allaha yalvarıb səbir dilərdi.
Tənha yaşayırdı ana beləcə,
Yenə Rəvan gələr bura gizlicə.
Yenə nənəsini yada salardı,
Ona lazım olan ərzaq alardı.
Sınmışdı ananın kövrək ürəyi,
Daha qalmamışdı, arzu diləyi.
Bir ölüm dilərdi yaradanından,
Saralıb solmuşdu güllər ahından.
Ananın qəlbini sındırmaq olmaz,
Onun göz yaşları cavabsız qalmaz.
Qarğış etməsə də, öz balasına,
Axı Tanrı baxır göz yaşlarına...
Deyirlər, sən özün saydığını say,
Fələyin saydığı olar sənə pay.

Gecə sakit, gecə uzun,
Ana qəmgin, rəngi solğun,
Həsərət çəkən qəlbi yorğun...
Həsərətində qurban olum!..

Zəhmətinmi getdi hədər?
Heç olmadın sən bəxtəvər,
Qismətinmiş sənin kədər...
Qismətinə qurban olum!...

Xoş nəfəsin hərarətli,
Geniş qəlbin mərhəmətli,
Ömür sürdün çox qeyrətli...
Qeyrətinə qurban olum!..

Dərdin sənin övlad dərdi,
Ömrün bütün dərd-kədərdi,
Dağlar sənə qüdrət verdi...
Qüdrətinə qurban olum!...

Ana uzaqlaşmış gedəndən sonra,
Gəlinin işləri düşmüşdü dara.
Evin qayğıları başdan aşardı,
Yenə də Həsərlə o dalaşardı.
Deyərdi: "Evə bax, dama oxşayır,
Baxsana, camaat necə yaşayır?
Daha yorulmuşam ev süpürməkdən,
Elə bil bu evdə qulluqçuyam mən".
Həsərət düşünərdi onda anasın,
Həyatda etdiyi böyük xətasın.
– Demək, mənim anam qulluqçu imiş,

Evin işlərini anam görərmiş.
Düşündü, qurtarsın evdə söz-söhbət,
Odur ki, başladı təmirə Həsərət.
Nərdivan qoyaraq o, dama çıxdı,
Həyətdə oynayan oğluna baxdı.
Qaraldı gözləri, başı gicəldi,
Ayağı sürüşdü, o, yerə gəldi.
Rəvanın səsinə çıxdı anası,
Aləmi bürüdü onun qıyyası.
Həsərət huşsuz halda yerdə uzanmış,
Daşlara dəyərək başı qanamış.
Yasəmən oturmuş öz daxmasında,
Nədənsə bir qorxu vardı canında.
Hövlək nəvəsi girdi içəri,
Anaya baxırdı dolmuş gözləri.
Bu bəd xəbəri söylədi Rəvan,
Bir anda saraldı ana qorxudan.
Bir anda elə bil beli qırıldı,
Sanki ürəyindən qəfil vuruldu.
Möhkəmcə tutaraq ana Rəvandan,
Bir imdad dilədi uca Tanrıdan.
Yasəmən çətdirib özün oğluna,
Balasın bir anda basdı bağına.
Sildi ləçəyilə onun qanını,
Naləsi bürüdü dörd bir yanını.
Qəzəblə qışqırıb dedi gəlinə:
– İndi get xına qoy ağ əllərinə.
Öldürdün balamı, dincəl, ey afət!
Sən bunun cəzasın çəkərsən, əlbət...

Görüm, bir balana həsrət qalasan,
Ağlını itirib dəli olasan!..
Qonşular yığışdı, həkimlər gəldi,
Xəstəyə həyətdə yardım edildi.
Həsrət aparıldı xəstəxanaya,
Təskinlik verdilər yazıq anaya.

Yeddi gün keçmişdi bu hadisədən,
Nəhayət, qayıtdı Həsrət ölümdən.
Belə zamanlarda fədakar ana,
Qulluq eləyərdi əziz oğluna.
Yatmazdı gecələr o, sübhə qədər,
Oğlu sağaldıqca ana sevinər.
Gəlinsə bir dəfə gəlmişdi ora
Görünməz olmuşdu nədənsə sonra.
Həsrət utanırdı öz anasından,
Ana nələr çəkmiş tək balasından.
Yasəmən bunları üzə vurmazdı,
Keçmiş oğluna xatırlatmazdı.
Bax budur ananın böyük ürəyi,
Onlar xatırladır bəzən mələyi.
Təəssüf ki, onları gec anlayırıq,
Analar köçürlər, sonra yanırıq.
Bir daha əlimiz onlara yetməz,
Dünyadan köçənlər geriyə dönməz.

Bu gün Həsərət artıq evə dönəcək,
Rəvan sevinəcək, Rəvan güləcək...
Nədənsə ananın qanı qaradır,
Onun ürəyində bir dərdi vardır.
Olsun, gəzməyəcək daha Həsərəti,
Şikəstlik olacaq onun qisməti.
Belindən aldığı ağır zərbədən,
Daha məhrum olmuş o, yeriməkdən.
Əlil arabası... Əlil əsası...
Necə dözəcəkdir buna anası.
Ananın qəlbində bir ümid vardı,
Allaha həmişə o tapınardı.
Həsərət evə döndü dərdli, kədərli,
Gözləri axtardı evdəkiləri.
Gəlin, nəhayət ki, qarıya çıxdı,
Anaya, sonra da Həsərətə baxdı.
Soyuq baxışlarla süzüb onları,
Yeridi sakitcə Həsərətə sarı.
Apardı ərini geniş eyvana,
Həyətdə qalmışdı Yasəmən ana.
Allahın salamın ona vermədi,
Gəlin qayınanasın heç dindirmədi.
Yasəmən sakitcə geriyə döndü,
Küçə qarısında Rəvanı gördü.
Rəvan yalnız qalıb bərk darıxmışdı,
Bu neçə müddətdə çox sınıxmışdı.
Qışqırıb yüyürdü nənəyə sarı,
Açdı qollarını üzüyuxarı.

Öpdü nənəsini o dönə-dönə,
Nənə sıǵal çəkdi onun gözünə.
Yasəmən qayıtdı yenə daxmaya,
Kədər hakim oldu yazıq anaya.

Günəşli bir səhər açıldı yenə,
Ananın getməmiş yuxu gözünə.
Günəş doğanadək yuxusuz qalmış,
Doğma ocağına həsrətlə baxmış.
Düşünmüş, görəsən, oğlu neyləyir?
Görən, gəlin ona qulluq eləyir?
Belə fikirlərlə axşamı etdi,
Sonrasa bir dərin yuxuya getdi.
Yuxuda gördü ki, evləri yanır,
Alovun dilləri ərşə ucalır.
Rəvan nalə çəkib fəryad edirdi,
Onun üst-başından od ələnirdi.
Nənə qışqırırsa da, çıxmırdı səsi,
Az qalır kəsilsin onun nəfəsi.
Rəvan çağırırdı: "Nənə, ay nənə,
Nə yaman yatmısan, nə olub sənə?"
Yasəmən ayıldı qəfil yuxudan,
Dikəlib ətrafa baxdı yataqdan.
Gördü ki, Rəvandır, onu səsləyir,
Ucadan: "Ay nənə, ay nənə", – deyir.
Yasəmən təlaşla dedi: "Can bala?
Gecənin bu vaxtı, nədir, xeyir ola?"

Gecə tən yarıdır, bütün kənd yatır,
Sayrışan ulduzlar hey qaş-göz atır.
Sanki danışirlar gördüklərindən,
İnsanın insana xəyanətindən.
Onların eləsi alışıb yanır,
Kədərlə bir evə boylanıb baxır.
Bu evin işığı hələ sönməmiş,
Bu ocaq bir belə qüssə görməmiş...
Həsərin yanında oturmuş ana,
Heyrətlə baxırdı yazıq oğluna.
Rəvansa bir yanda boynunu burub,
Sanki bir ceyrandı, qaçıb yorulub.
Bəs gəlin hardadır indi, görəsən?..
Belə nacinslərə nə ad verəsən?..
Bəli, çıxıb getmiş gəlin bu evdən,
Allah qorxusunu atmış qəlbindən.
Şikəstə iki gün qulluq etməmiş,
Qoşulub kiməsə o çıxıb getmiş...
Nə qədər qiymətli zinəti varmış,
Onları özüylə alıb aparmış...
Unutmuş ən böyük dünya malını,
Yaddan çıxarmışdı oğlu Rəvanı.
Allah bir insanı bədbəxt edincə,
Ağlını əlindən alır əvvəlcə.
Ana istəməzdi heç belə olsun,
Bir uşaq anasız saralıb-solsun.
Ancaq ,çox əfsus ki, olan olmuşdu,
Yasəmən bu işə məəttəl qalmışdı.

El-oba içinə necə çıxacaq?
Camaatın üzünə necə baxacaq?
Nizəni çuvalda necə gizlətsin?
Qonum-qonşulara bəs o, nə desin?
Doğma obasından köçüb getsinmi?..
İsti ocağını tərək eləsinmi?..

Bir səhər açıldı – bir yay səhəri,
Ana təmizlədi bütün evləri.
Elə bil evinə qonaq gələcək,
Dərdin danışacaq, sözün deyəcək...
Deyirlər, daşın da qulağı varmış,
Oğurluq, əskiklik gizli qalmazmış.
Həsrətə dəyməyə gələn qonşular,
– Gəlinin hardadır? – çox soruşdular.
Yasəmən əlacsız hər şeyi dedi,
Bütün olanları açıb söylədi.
Sən demə, bilirmiş bunu qonşular,
Nəhayət, danışdı, dilləndi onlar:
– Əvvəldən o sənin yemin deyildi,
Bunu təkcə biz yox, hamı deyirdi.
O qızı almazdın gərək o zaman,
Oldun sən özünün səhvinə qurban.
Həqiqət düzsə də, acıdır, acı,
Sən hara, o hara, Yasəmən bacı!
Bu xəbər yayıldı bütün rayona,
Yanıb-tökülürdü səbirli ana.
Qulluq eləyərdi yenə xəstəyə,

O fikir verməzdi daha heç nəyə.
Bilirdi, bitəcək bu söz, bu söhbət,
Yəqin, yatacaqdır edilən qeybət.
Allaha sığınmış əvvəlki kimi,
Təpmişdi Həsrətə bir gənc həkimi.
Bu həkim savadlı, cavan oğlandı,
Üzündən, gözündən hikmət yağardı.
Anaya hər zaman ümid verərdi,
Xəstənin yanına hər gün gələrdi.
Həsrətə müxtəlif dərmanlar verər,
Əlindən tutaraq onu gəzdirər.
İnadla deyərdi: "Həsrət gəzəcək,
Əvvəl olduğutək o yeriyəcək".
Anasa ümidlə hey çalışdı,
Yenə bostan əkər, inək sağardı.
Elə bil yaradan güc vermiş ona,
Baxardı oğluna, həm də Rəvana.
Gəlinsə yox idi, sanki ölmüşdü,
Torpaq aralanmış, yerə girmişdi.
Vaxt, zaman çapırdı yenə atını,
Hərə yaşayırdı öz həyatını.
Bir dəfə bostanda işləyən zaman,
Ananı çağırırdı həkim ucadan:
– Yaxın gəl, ay ana, oğluna bir bax,
Sən də əllərinə get bir xına yax!"
Ana gözlərini qıyaraq baxdı,
Dünyanın sevinci qəlbinə axdı.
Oğlu ayaq üstə ona baxırdı,
Üzündən, gözündən sevinc yağırdı.

Ucadan qışqırdı: "Fədakar anam!
Sənin zəhmətinə mən qurban ollam!"
Yasəmən bir addım atdı irəli,
Ağrıdan yumuldu yorğun gözləri.
Sakitcə əlini sıxdı köksünə
Zülmət bir qaranlıq döldü gözünə.
Son dəfə baxaraq əziz oğluna,
Torpağa yığıldı əzabkeş ana.

Yenə də bir ana köçdü dünyadan,
Yenə də bir mələk uçdu göylərə.
Nigaran qalacaq övladlarından.
Baxacaq oradan bizim yerlərə

Verib son nəfəsin övladlarına,
Dəyişdi məkanın, dəyişdi yerin...
Özün qurban etdi balalarına,
Müqəddəs sakini oldu göylərin.

Ora nə əl çatan, nə ün yetəndir,
Biz görə bilmərik öz anamızı.
Anasız bir ömür yaman çətindir,
Kim çəkər onuntək de, qayğımızı?

Bəzən yuxumuza gəlir analar,
Bizi danlayırlar, nə sə deyirlər.
Kaş ki qayıdaydı həmin zamanlar,
Heyif, dönməz daha analı günlər.

Baxırıq bəzən də şəkillərinə,
Gözlərdə min aləm, min mənə yatır.
Baxanda anamın mən gözlərinə,
Duyuram, mənə çox sözləri vardır.

EPİLOQ ƏVƏZİ

Bir məzar önündə iki nəfər var,
Məzara kədərlə baxırlar onlar.
Onlardan cavanı silir baş daşın,
Qocasa ağlayıb tökür göz yaşın.
Onları seyr edir bir ana şekli,
Baxışı mənalı, dərdli, kədərli.
Elə bil indicə dil açacaqdır,
Həsrətlə, Rəvanla danışacaqdır.
Sanki deyəcəkdir: "Ağlama, oğlum,
Nə tez qocalmışan, qurbanın olum?"
Rəvan əyilərək öpür nənəsin,
Qoyur daş üstünə o, gül dəstəsin.
Bəs o qadın kimdir, dəli çöhrəli?
Saçları pərişan, gözü qüssəli...
Baxır o, Rəvanın uca boyuna,
Bəs niyə gəlmir ki onun yanına?
Bu həmin gəlidir, qayıdıb gəlmiş,
Fikirdən, xəyaldan ağlın itirmiş...
Bu gün də qaçmışdır xəstəxanadan,
Gözləmək olmazdı yaxşı şey ondan.
Ananın diləyi müstəcab olmuş,

Gəlin divanətək çöllərdə qalmış.
Rəvan atasının tutur qolundan,
Sakitcə çıxırlar məzarıstandan.
Ananın ruhusa pərvaz eləyir,
Onlara ucadan belə söyləyir:
– Arxayın gedin siz, gül balalarım,
Rahatdır, gözəldir mənim məkanım.
Elə yaşayın ki, rahat olum mən,
Nigaran olmayım burda sizlərdən.
Bəzən yuxunuza gələrəm mən də,
Kədərli, sevincli günlərinizdə.

SON

Bu gün çox sakitəm, həm də ki rahat,
Yuxuma bu gecə anam gəlmişdi.
Kədərlə baxaraq ağ saçlarıma,
Əliylə onlara sığal çəkmişdi.

Əlinin izləri saçımda qalıb,
Ən gözəl duyğular qəlbimi alıb.
Yaxşı ki, oğlunu yadına salıb...
Yuxuma bu gecə anam gəlmişdi.

Gözümdən heç getmir surəti hələ,
Belə xoşbəxt gecə düşərmə ələ?..
Baxırdı üzümə o gülə-gülə...
Yuxuma bu gecə anam gəlmişdi.

Köksünün xoş ətri hopub ağ saça,
Bir uşaq olmuşdum körpə, balaca...
Çəkdim nəfəsimə ətrin doyunca...
Yuxuma bu gecə anam gəlmişdi.

Daha heç yumaram saçlarımı mən,
Hardan tapacağam belə ətirdən?..
Yenə də darıxdım gül nəfəsindən...
Yuxuma bu gecə anam gəlmişdi.

15.05.2017.

...BİRİN ÜZMÜRSƏN

Baxırsan üzümə, mənim dərdimin,
Birini bilirsən, birin bilmirsən.
Mənə lazım olan iki kəlmənin,
Birini deyirsən, birin demirsən.

Baxdıqca ruhumu oxşayır gözün,
Bir qanadım sevgin, o biri sözün.
Uçub gəzmək üçün bütün yer üzün,
Birini verirsən, birin vermirsən.

Çiçəklər içində mən dayanmışam,
Dər, bağla sinənə, çiçək olmuşam.
Yenə saralmışam, yenə solmuşam,
Birini dərirsen, birin dərmirsən.

Gözümdə bir sevgi, bir də kədər var,
Vallah, mat qalmışam: belə iş olar?..
Gözünün önündə dayanıb onlar,
Birini görürsən, birin görmürsən.

İkicə tel qalıb bu ürəyimdə,
Üzsəydin, qurtarıb gedərdim mən də.
Ay zalım, heç insaf varmıdır səndə?!
Birini üzürsən, birin üzürsən.

16.12.2016

KAŞ Kİ...

Kaş səni bir dəfə görə biləydim,
İstər indi olsun, ya qocalanda.
Yığıb saxladığım ürək sözümü,
Danışıb-deyərdim mən sənə onda.

Sənin xəyalınla yaşamağımı,
Tək sənin eşqinlə odlanmağımı,
Yuxuda adını çağırmağımı,
Kaş nağıl edəydim birgə olanda.

Sənə danışardım sənsizliyindən,
Sənə danışardım hicran qəmindən,
Sənə danışardım dərd-kədərimdən,
Nə vaxtsa həyatda biz rastlaşanda.

Beləcə günlərlə söhbətləşərdik,
Günləri illərlə əvəz edərdik.
Elə bir yerdəcə köçüb gedərdik,
Ömrümüz qurtarıb sona çatanda.

Kaş səni yenə də görə biləydim,
Yenə ürəyimi sənə verəydim.
Yenə titrəyəydim, yenə əsəydim,
Sənin əllərinə mən toxunanda.

Nə vaxt görəcəyəm, səni, bilmirəm,
Bəs indi görməsəm, nə vaxt görərəm?
Razıyam, sözümü sonra deyərəm...
O biri dünyada qarşılaşanda.

24.12.2016

...SEÇMİSƏNMİ?

Bu bulağın baldır suyu,
Bu bulaqdan içmişənmi?
Güllər açıb küçə boyu,
Bu küçədən keçmişənmi?

Bu gün sular coşub – çağlar,
Al geyinib bağça-bağlar.
Dəyişibdir donun dağlar,
Donların sən biçmişənmi?

Dağ başında duman gözəl,
Nərgiz gözəl, reyhan gözəl.
Nədən bu gün hər yan gözəl?
Onlara əl çəkmişənmi?

Baxıram bu gözəlliyə,
Darıxıram, bilməm niyə...
Həsərətəm mən bir çiçəyə,
Yollara göz dikmişənmi?

Dayanmışam yolun üstə,
Sən keçirsən çox ahəstə.
Özün gözəl, boyun bəstə,
Özünə yar seçmişənmi?

07.01.2017

GİZLİ SEVGİ

Səni sevəcəyəm elə gizlicə,
Sən bunu heç zaman bilməyəcəksən.
Elə baxacağam gözlərinə ki,
Sən bu baxışları görməyəcəksən.

Meh olub saçını oxşayacağam,
Kölgəntək yanında dolaşacağam.
Sənin eşqin ilə yaşayacağam,
Sən isə bunları sezməyəcəksən.

Ömrün baharında, ömrün qışında,
Bir sevda dolaşır hər vaxt başımda.
Adın yazılıbdır gözüm yaşında,
Gözümün yaşını silməyəcəksən.

Səni sevəcəyəm yenə gizlicə,
Sənə baxacağam sakit, dinməzcə.
Bilirəm, dünyanı mən tərək edincə,
Ömrümdən, günümdən getməyəcəksən.

Dərdimi gizlicə çəkəcəyəm mən,
Səni ürəyimdə sevəcəyəm mən...
Elə beləcə də öləcəyəm mən,
Dərdimə bir əlac etməyəcəksən.

05.02.2017

OLA BİLMƏZ

Məcnun da mənə sevgidə heç tay ola bilməz,
Ulduz böyüyüb dünyada heç ay ola bilməz.

Bu bəxtəvərin eşq əzabı çox ağır oldu,
Bundan da gözəl ömürdə bir pay ola bilməz.

Tökdü gözünün yaşlarını Leylidən ötrü,
Göz yaşlarıma tən olası çay ola bilməz.

Eşqin əzabın saysam əgər bil ki, qurtarmaz,
Bu saya çatan elmdə bir say ola bilməz.

Mahir, şükür et Allaha yarın buralarda,
Getsə uzağa bundan ağır vay ola bilməz.

10.02.2017

QƏZƏL

Axtarma mənim sevdiyimi, bu elə sənsən,
Adını gizlədiyim nazlı nigar bil, sən özünsən.

Mən istəmirəm, sevdiyimi el-oba bilsin,
Aşkar olacaqsa, zərərin çox görəcəksən.

Güllər açılib, mən baxıram dörd tərəfimdə,
Ömrümdə mənimçün açılan təkə çiçəksən.

Baxma üzümə, məndən uzaq gəndə dayan, dur,
Göz dəyər gözlərinə, göydən enən körpə mələksən.

Mahirin gözlərinə diqqətilə gəl belə baxma,
Baxsan gözünə, sən də onu çox sevəcəksən.

12.02.2017

QALDI

Ömür yolu çatır başa,
Bu ömürdə izim qaldı.
Bir alagöz gülyanağa,
Ürəyimdə sözüm qaldı.

Fələk çox şey aldı məndən,
Uzaqlara düşdüm səndən.
İlahinin qüdrətindən,
Dizlərimdə dözüm qaldı.

Gecə olur, gündüz olur,
Gül bağçamda güllər solur.
Daha Mahir yaşa dolur,
Gəncliyimdə gözüm qaldı.

11.02.2017

TELEFON ZƏNGİ

Telefon səslənir, tez götürürəm,
– Alo, alo, – deyib mən səslənirəm.
Nədənsə zəng edən çıxarmır səsin,
Ancaq hiss edirəm onun nəfəsin.
– Alo, alo, alo...Lalsan? Dinsənə!
Səsini çıxarmır nədənsə yenə...
Birdən düşünürəm: "Bu, odur, yəni?!
Neçə illər keçib, axtarır məni?!"
Titrəyir qəlbimin incə telləri,
Bir anlıq anıram mən keçənləri.
Bu hisslər nə qədər doğmadır mənə,
– Alo, alo, alo,– deyirəm yenə.
"Alo"nu deyəndə kövrəlir səsim,
Sanki dayanacaq indi nəfəsim.
– Alo, alo, sənsən, a mənim dərdim?..
(Mən onu həmişə belə səslərdim)
Ürək döyüntüsün eşidirəm mən:
– Dup-dup, dup-dup, dup-dup...
Sonra siqnal gəlir bu lal dəstəkdən:
– Dut, dut, dut, dut, dut...
Düşünüb dururam: "Yəqin, o olar...
Yoxsa, mənim ilə kimin işi var?"
Sakitcə dəstəyi asıram mən də,
Bir kədər, bir qüسسə vardır qəlbimdə.
-Eh, yəqin, səhv salıbdır kimsə nömrəni,
Əcəb aldatdılar bu axşam məni.

O olmuş olsaydı, yəqin, dinərdi,
Səsini çıxarıb bir söz deyərdi.
Bəlkə, aldadıram özüm-özümü?
Bəlkə, xəyallarım örtüb gözümü?
Uzanıb gözümü bərk-bərk yumuram,
Yenə zəng vuranı xatırlayıram.
Yenə düşünürəm ötən günləri,
Mənə əziz olan xatirələri.
O vaxt bağlanmışdıq bir-birimizə,
Dünya görünmürdü gözlərimizə.
Sən demə, ayrılıq gələcək imiş,
Hicran qarımızı döyəcək imiş.
Saata baxıram... Aman 3-dür ki...
Tezdən durmalıyam...Daha gecdir ki...
Gərək sabah tezdən – 7-də duram,
Düz 8 tamamda işimdə olam.
Yumub gözlərimi düşünürəm mən,
Gözümdə bir mürgü dolaşır hərdən.
Göylərə aparır xəyalım məni,
Sanki eşidirəm onun səsini.
Hardansa vağzalı sədası gəlir,
Sevinc nidaları göyə yüksəlir.
Gəlin aparırlar, mən də baxıram,
Yolun kənarına gəlib çıxıram.
Sanki göyərçindir ağ donlu gəlin,
Qəfildən uzadır mənə əllərin.
Fatasın çıxarıb atır mən sarı,
Göylərə boylanır altdan yuxarı.
Diqqətlə baxıram... Aman odur ki!..

Bu mənim sevdiyim həmin qızıdır ki!..
Bəs niyə ağlayır ala gözləri?..
Bu nədir?.. Yanır ki onun əlləri!..
Gəlir mən tərəfə, qaçıb yüyürür,
Birdən üst-başını bir od bürüyür.
Yanır atəşlərdə sevdiyim pəri,
Alov yayılarına tutur hər yeri.
Adımı çağırır odlar içində,
Bir qorxu, bir dəhşət var gözlərində.
Qışqırıb özümü atıram yola,
Kim isə səslənir: "Dur, qalx, ay bala!"
Açıram gözümü...Tər içindəyəm...
Hələ də yuxumun təsirindəyəm.
Anamdır...Ay bala, nə olub sənə?
Səsinə yüyürdüm, azarın mənə...
Bu nədir?! Sən tamam su içindəsən!..
Niyə üstüaçıq yatmışan ki sən?!
Dur, qalx ayağa, qurbanın ollam!
Dur, gir yerinə, qadanı allam!
Sakitcə deyirəm: "Ay gözəl anam,
Yaxşı ki, oyatdın... İndi dururam".
Anam sözlü-sözlü gedir yanımdan,
Yuxunun qorxusu çıxmır canımdan.
Narahat oluram o qızdan sarı,
Onu bircə dəfə görəydim barı...
Görən, bu yuxunun yozması nədir?
Bəlkə, köməksizdir, bəlkə, xəstədir.
Bəlkə, həyatında çətinliyi var...
Görəsən, indi o, harada olar?

Yoruram beynimi suallar ilə,
Yenə yaşayıram xəyallar ilə.
Bir az sakitləşib düşünürəm ki,
Yaşamaq deyildir, dəhşətdir mənki...
Ax telefon zəngi, telefon zəngi!..

17.02.2017.

BİR DƏFƏ SƏN, BİR DƏFƏ MƏN...

Rastlaşanda salam verək,
Bir dəfə sən, bir dəfə mən.
Ruhumuzu sevindirək,
Bir dəfə sən, bir dəfə mən.

Hər gün çıxmaq yolumuza,
Nəğmə olaq duyğumuza,
Bəzən girək yuxumuza,
Bir dəfə sən, bir dəfə mən.

Pəncərədən biz boylanaq,
Eşq oduna düşüb yanaq.
Çıx eyvana, a gülyanaq,
Bir dəfə sən, bir dəfə mən.

Arzu təzə, ürək təzə,
Sevinc bəxş et ömrümüzə.
Bir qonaq gəl, noolar bizə!..
Bir dəfə sən, bir dəfə mən.

Gəl incitmə sən Mahiri,
Gətirmisən dərdi-səri.
Bir baxsana üzü bəri!..
Bir dəfə sən, bir dəfə mən.

20.02.2017

XƏYALLAR

Günəşə qısqandım sənin üzünü,
Odur ki, bir qara buluda döndüm.
Yağışlar yuyarkən qara gözünü,
Çaxıb şimşək kimi oda büründüm.

Qısqandım mən səni çıxdığın dağa,
Düşündüm, kaş ki mən bu dağ olaydım...
Qısqandım mən səni qara torpağa,
Sənin yeridiyin torpaq olaydım.

Sayrışan ulduzlar gözlərim mənim,
Gecələr göylərdən tək sənə baxır.
Gizlicə bir arzu tutur ürəyim,
Ulduza çevrilib sən sarı axır.

Enərək yanına gəlirəm sənin,
Telini gizlicə mən oxşayıram.
Sanki bir körpəsən, yatırsan şirin,
Mənsə həsrət ilə sənə baxıram.

Səhər açılanda günəş oluram,
Mənim şəfəqlərim məhəbbətimdir.
Axıb eyvanından evə doluram,
Yanında olmağım səadətimdir.

Xəyallar genişdir, xəyallar dərin,
Yaxşı ki, başımda xəyallarım var.
Gəzirəm dünyanın bütün hər yerin,
Məni çatdırırlar yanına onlar.

05.03.2017

...PƏRVANƏYƏM

Düşünmə ki, uzaqdayam,
Mən həmişə yanındayam.
Sağındayam, solundayam...
Mən beləcə divanəyəm,
Eşqə yanan pərvanəyəm.

Çıxsan dağa, mən bu dağam,
Yollarında bir çırağam.
Hər an sənlə olacağam...
Mən beləcə divanəyəm,
Eşqə yanan pərvanəyəm.

Məclislərdə bir kölgənəm,
Gözlərini seyr edərəm.
Hara getsən, mən gedərəm...
Mən beləcə divanəyəm,
Eşqə yanan pərvanəyəm

Sənə baxan bir həsrətəm,
Bir əvəzsiz məhəbbətəm.
Sənin üçün ülviyyətəm...
Mən beləcə divanəyəm,
Eşqə yanan pərvanəyəm.

Pərvanətək mən yanaram,
Hey başına dolanaram.
Harda varsan, orda varam...
Məm beləcə divanəyəm,
Eşqə yanan pərvanəyəm.

05.03.2017

...VURULMUŞAM

Axı niyə öyrətdin
məni belə özünə?
Baxa-baxa qalmışam
yollarına, izinə.
Heç bilmirəm neyləyim,
yuxum çəkilib göyə,
Narahatdır ürəyim,
özüm də bilməm niyə...
Görən soruşur məndən:
"Nədir? Nə olub sənə?
Həsrət yağır üzündən,
danışsana, dinsənə!"
Nə deyim? Nə danışım?
Kimə deyim sözüümü?
Fikirdən şişib başım,
itirmişəm özümü.
Səndən iraq, bəlkə mən
düşmüşəm bir azara...
Axı niyə getmirsən
gözlərimdən kənara?
Bilmirəm ki, nə haldır
qəlbimdəki qayğılar,
Məni məndən qopardır
gerçək olan duyğular.
Hey yol çəkir gözlərim,
Artır dərdim, kədərim.

Hara getdi, görəsən,
o qayğısız illərim?
Axı niyə öyrətdin
gözlərimi gözünə?
Baxa-baxa qalmışam
indi sənin üzünə.
Bəlkə, başqaları tək
mən də aşıq olmuşam,
kiməsə bağlanmışam...
Nəhayət ki, dil açıb
özü səslənir ürək.
Çoxdan biləydim gərək,
Dərdim nədir, tapmışam:
Mən sənə vurulmuşam.

11.03.2017

YENƏ...

Od ver mənə nəfəsindən,
Günəş olum çıxım yenə.
Gecə parlaq aya dönüm,
Pəncərəndən baxım yenə.

Başım dolu həsrət qarı,
Gözləyirəm xoş baharı.
Bir baxsana mənə sarı,
Suya dönüb axım yenə.

Baxışından ilham alım,
Uzaq olsun dərd-məlalım.
Qoyma məni tez qocalım,
İldırımtək çaxım yenə.

Od ver mənə gözlərindən,
Od ver mənə ürəyindən...
Göy çəməninin çiçəyindən,
Tellərinə taxım yenə.

Eşqin varsa, yaşa, ürək,
Eşqsiz həyat kimə gərək?
Mahir deyir, gəl görüşək,
Əllərini sıxım yenə.

28.03.2017

XATİRƏ

Ömrüm bir kitabdır, vərəqləyirəm,
Payız bir xatirə, yaz bir xatirə.
Uşaqlıq illərim əl edir mənə,
Sanki söyləyirlər, yaz bir xatirə.

Anamın təndiri, anamın sacı,
Anamın qutabı, dadlı umacı,
Üstündə şor olan çörək yaxmacı,
Bir də ki, sevdiyim o qız xatirə.

Kəndin küçələrin hey dolaşardıq,
Qamışdan at minib biz yarışardıq,
Ağacı "saz edib" nəğmə qoşardıq,
Nəğmə bir xatirə, saz bir xatirə.

Gah düzə qaçardıq, gah da ki dağa,
Gah ata minərdik, gah da ulağa,
Batardıq gözədək toza, torpağa,
Torpaq bir xatirə, toz bir xatirə.

O qızla dalaşıb bəzən küsərdik,
Səhəri məktəbdə biz üzləşərdik,
Baxıb ikimiz də gülümsəyərdik...
Küsmək bir xatirə, naz bir xatirə.

Böyüdük, o illər qaldı arxada,
O qızı verdilər uzağa – yada...
Bir yarpız vermişdi mənə bulaqda,
Bulaq bir xatirə, yarpız xatirə.

29.03.2017.

GÖZƏLLİK

O qız baxır mən sarı,
Məhəbbətdir, məhəbbət...
Çatılıbdır qaşları,
Şikayətdir, şikayət...

Saçları düz topuqdan,
Yanağında zənəxdan...
Mən baxıram bayaqdan,
Qiyamətdir, qiyamət...

Qaşlar qara, göz ala,
Çox yaraşır camala.
Baxır sağa, gah sola...
Mələhətdir, məlahət...

Dodaqları çiyələk,
Göydən enən bir mələk...
Bu mələyi incitmək,
Cinayətdir, cinayət...

Tökülübdür qaş-qabaq,
Qızarıbdır gül yanaq.
Bu mələyə baxmamaq,
Qəbahətdir, qəbahət...

05.04.2017.

SƏN MƏNƏ KİMİSƏ XATIRLADIRSAN...

Baxırsan üzümə gülümsəyirsən,
Nəsə soruşursan, nəsə deyirsən...
Göylərdən üstümə nur ələyirsən.
Ötən günlərimi yada salırsan,
Sən mənə kimisə xatırladırsan.

Əriyir qəlbimdə donmuş duyğular,
Gəlir göz önünə o gözəl çağlar.
Qol açıb xoş günlər məni qucaqlar...
Yatmış duyğuları sən oyadırsan,
Sən mənə kimisə xatırladırsan.

Deyə bilmirəm də sənə sözümlü,
Bəzən gizlədirəm səndən gözümlü.
Axı necə deyim sənə düzünü?
Deyim ki, qəlbimi sən odlayırsan?..
Sən mənə kimisə xatırladırsan?..

Baxıram gizlicə, baxıram sənə,
Görən, nədən belə yaxınsan mənə?
Qayıdıb dönürəm keçmişə yenə...
Sən isə danışıq, mənə baxırsan,
Sən mənə kimisə xatırladırsan.

Sən mənə kimisə xatırladırsan...

Fikirlər quş kimi uçur sərhədsiz,
Xəyallar, arzular sonsuz, qədərsiz.
Mən sənə baxıram səndən xəbərsiz...
Vallah, bir nəfərə çox oxşayırsan,
Sən mənə kimisə xatırladırsan.

06.04.2017.

DUYĞULAR

Güllər açıb, bülbül oxur həvəslə,
Darıxıram səndən ötrü, bilirsən?
Xatırlayıb o qayğısız illəri,
Xəyalında sən heç bizə gəlirsən?

Duyğularım məni məndən qoparır,
Ruhum məni sən tərəfə aparır.
Mən kövrəyəm, gözüüm bəzən yaşarır...
Göz yaşını sən gizlicə silirsən?..

Gözlərimdə gözlərinin əksi var,
Sevgi ilə onlar mənə baxarlar.
Sən baxırsan, coşur yenə duyğular...
Sən də məni əvvəlkitək sevirсэн?

Qəlb çırpınır həsrət ilə gör necə...
Gözləyirəm mən yolunu gizlicə.
Görürəm mən röyalarda hər gecə...
Sən də məni heç yuxunda görürsən?

Bilirəm ki, sənə çatmaq çətin iş...
Yuxularım qaçıb ərsə çəkilməmiş...
Ölməyəcək Mahir səni görməmiş...
Sən də məni arayırsan, gəzirsən?

15.04.2017

UNUT MƏNİ

Qismətimiz ayrılıqmış,
Bir də kədər... Unut məni!..
Ümid ilə gözləməyim,
Getdi hədər, unut məni!..

Dağ başını duman almış,
Daha səbrim heç qalmamış,
Saçlarım da tez ağarmış...
A bixəbər, unut məni!..

Getdi ömrün xoş baharı,
Ömür oldu daha yarı,
Bir aşıqın xəyalları,
Bura qədər... Unut məni!..

Dərd əlindən çıxdım dağa,
Guya getdim mən yaylağa.
Sənli, sənsiz yaşamağa,
Gücüm yetər, unut məni!..

Fikrin ilə yaşamağım,
Həsrət yükün daşımağım,
Kaman kimi sızlamağım,
Yəqin, bitər, unut məni!..

26.04.2017

ÖYÜD-NƏSİHƏT

Deyirsən ki, sevirsən,
O qız üçün ölürsən,
Daha dözə bilmirsən...
Ağillı ol, ay bala,
Sevgi hara, sən hara?

Deyirsən: "Evlənirəm,
Elçimi göndərirəm".
Mən də sənə deyirəm,
Düşəcəksən azara,
Sevgi hara, sən hara?

Bir əməlli işin yox,
Bir qəpik-quruşun yox,
Qızılın, gümüşün yox...
Sevgiyə lazım para,
Sevgi hara, sən hara?

Xeyir işin toyu var,
Bayramlarda payı var,
Əti, yağı, çayı var...
Ürəyin olar yara,
Sevgi hara, sən hara?

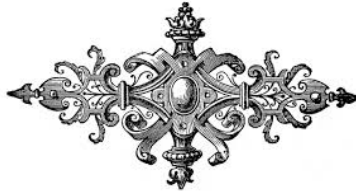
Öz gücünə güvəndin,
Lap tutaq ki, evləndin,

Dolanışıq çox çətin.
Günün olacaq qara,
Sevgi hara, sən hara?

Körpələrin olanda,
Həkimlərdə qalanda,
Soğantək soyulanda,
Düşəcəksən sən dara.
Sevgi hara, sən hara?

Mən evləndim,ay bala,
Əlim batdım mı bala?
Get şənliyə, ya bala,
Ya da yollan bulvara.
Sevgi hara, sən hara?

18.12.2016.

QURBAN OLUM...

Oğlum Elmirin 35 yaşı tamam oldu

Bu gün sənin ad günündür,
Mən adına qurban olum.
Ürəyimin odu sənsən,
Mən oduna qurban olum.

Şöhrətimsən, sən adımsan,
Ümidimsən, dayağımsan.
Sən arzumsan, muradımsan,
Muradına qurban olum.

Sən Mahirin nişanəsi,
Ürəyinin xoş nəğməsi,
Yaradanın hədiyyəsi,
Yaradana qurban olum.

21.02.2017

NƏĞMƏKAR QƏNDAB MÜƏLLİMƏYƏ...

Bir oxuyan bülbül idin, məclislərdə gəzərdin,
Nəğmələri çiçək kimi şənliklərdə düzərdin,
Öz dünyanın göylərində qanad çalıb süzərdin...
Bu dünyanın göylərindən səni yerə saldılar.

Ürək dolu nəğmə ilə, səsin yetmir heç yerə,
Qayıdaydın öz dünyana kaş ki yenə bir kərə.
Zövq verəydin öz səsinlə yenə bizim ellərə...
Bu dünyanı-bu həyatı əllərindən aldılar.

Arzu sonsuz, ömür qısa, insan gəldi-gedərdi,
Qismətimiz bu həyatda gah xeyirdi, gah şərdi.
Vaxt var idi, sənin səsin el-obanı bəzərdi...
Arzuların ürəyində çiçəklərtək soldular.

Arzum budur, həyatında övlad toyu görəsən,
Nəvələri diz üstündə oxşayasan, sevəsən...
Bu həyatdan, nə çox, nə az, yüz yaşında gedəsən...
Övladların indi sənə nəğmə əvəz oldular.

14.02.2017

ƏZİZ QADINLAR

Ürəyi ən gözəl çiçəkdən zərif,
Qəlbə mənasınız, əziz qadınlar!
Siz həm sadəsiniz, həm də mürəkkəb,
Böyük dühasınız, əziz qadınlar!

Ən gözəl duyğular yaşayar sizdə,
Dünyaya sevgi var ürəyinizdə.
Bəzən ağır olur nifrətiniz də...
Başqa dünyasınız, əziz qadınlar!

Siz həm anasınız, həm də ki bacı,
Qardaşa qeyrətsiz, ərə baş tacı.
Sevincdən daha çox çəkərsiz acı,
Bizə fədasınız, əziz qadınlar!

Sizsiz bu həyatın nə mənası var...
Qadın olmayan ev xaraba qalar.
Sizsiz xəzan olar, çiçəklər solar,
Ömrə səfasınız, əziz qadınlar!

Qadın səadətdir, qadın məhəbbət,
Qadın bir ülfətdir, qadın bir həsrət.
Mahir də boynuna alır, nəhayət,
Dərdə şəfasınız, əziz qadınlar!

08.03.2017

QADAN ALIM

Yığdığın pulları xərclə bir görək,
Yetimə, yesirə sən, qadan alım.
Yüz il də yeyəsən, inan bəsindir,
Arada biz sarı dön, qadan alım.

Bu qədər sərvəti yığıb neynirsən?
Kasıbı, yoxsulu basıb əzirsən.
Bu xalqın qanını hey sümürürsən,
Düşüb saçlarına dən, qadan alım.

Marala, ceyrana pul xərcləyirsən,
Əlilə, şikəstə “yoxdur” deyirsən...
Bir dövrən gələr ki, göydən enərsən,
Bunu söyləyirəm mən, qadan alım.

Vardır min təkəbbür sir-sifətində,
Qamətin əyilir güclü görəndə.
Yaltaqlıq çağlayır tez gözlərində,
Olursan bir anda şən, qadan alım.

Var-dövlət tutubdur sənin gözünü,
Mürdəşir yuyacaq bir gün üzünü.
Mahirəm, deyərəm sözün düzünü,
Torpağa qoyarsan tən, qadan alım.

30.03.2017.

DƏRDLƏRİMİZ

Bu dünyada hərə bir cür bədbəxtidir,
Ya kişidən, ya arvaddan, ya qızdan...
Həyat bizə gah istidir, gah sərtidir,
Nə qışdandır, nə payızdan, nə yazdan.

Biri çörək, biri sərvət dərdində,
Böyüyü var, kiçiyi var dərdin də.
Dərdimizin kökü yaman dərində,
Qövr eləyər, çıxar üzə bir azdan.

Ləl-gövhərlər aramızdan itibdir,
Gülüstanda qanqal, tikan bitibdir.
“Sarı gəlin” yad əllərə keçibdir,
Nə tardandır, nə kamandan, nə sazdan.

Bu dünyanın olayları qarışıb,
Quru qalıb, yaş olanlar alışıb.
Qarğa-quzğun torpağıma daraşib,
Ya neftdəndir, ya qızıldan, ya qazdan.

Ürək bağlı, içərisi görünməz,
Bu dünyanın yolu, rizi bilinməz.
Daş-kəsəkdir, toz-torpaqdır, keçilməz,
Nə daşdandır, nə torpaqdan, nə tozdan.

25.12.2016

QOCALAR EVİNDƏ

Pəncərə önündə bir dərddli qoca,
Boylanır küçəyə nə vaxtdan bəri.
Saçları ağarmış, beli bükülmüş...
Yol çəkər kədərli, nəmli gözləri,
Həsrətlə seyr edir o, keçənləri.

Gözündə dünyanın vardır qüssəsi,
Dərdin danışmağa yoxdur heç kəsi.
İçində coşanda həsrət nəğməsi,
Yol çəkər kədərli, nəmli gözləri,
Gəzər üz-gözündə titrək əlləri.

Qocalar bir yerdə söhbətləşəndə,
Oğuldan, uşaqdan söhbət düşəndə,
Keçmiş canlanar gözü önündə...
Yol çəkər kədərli, nəmli gözləri,
Ah çəkib düşünər keçən günləri.

Bəzən o deyərdi: "Mən günahkaram,
Oğulla, gəlinlə heç dolanmaram,
Açığı, bir qədər çətin adamam"...
Yol çəkər sonra da nəmli gözləri,
Onu ağrıdardı yalan sözləri.

Qoca çox sevərdi bircə oğlunu,
Qarğımaz, pisləməz heç zaman onu.
Hər gün gözləyəndə övlad yolunu,
Yol çəkər kədərli, nəmli gözləri,
Yanardı qəlbinin incə telləri.

Yaman darıxmışdı bu gün ixtiyar,
Pəncərə önündə baxar, hey baxar.
Gözündə bir nisgil, ürəkdə qübar,
Yol çəkər kədərli, nəmli gözləri,
Bu gün də yanına yox gələnləri.

Buranı tutmuşdur qəmi dünyanın,
Taleyi oxşardır hər bir qocanın.
“Qocalar evi”ndə yaşayanların,
Yol çəkər kədərli, nəmli gözləri...
Ağlayar, sızlayar kövrək qəlbləri.

26.01.2017

QORXURAM

Kamillərlə danışmağa nə var ki,
Həyatdakı nadanlıqdan qorxuram.
Hər gecənin gündüzü var dünyada,
Bir gündüzsüz qaranlıqdan qorxuram.

Bu həyatda yaxşılardan sayı az,
Yaxşı ilə ömür sürsən pis olmaz.
Yaman adam əməlindən utanmaz,
Həyatdakı yamanlıqdan qorxuram.

Dövrən çətin, zaman çətin, gün çətin,
Məscid açıq heç həyası yox itin...
Arsız adam satacaqdır qeyrətin,
Həyatdakı arsızlıqdan qorxuram.

Ömür keçir, günlərimiz ötüşür,
Saçlarıma yavaş-yavaş dən düşür.
Dost – tanışlar gəlib bəzən görüşür,
Həyatdakı yalqızlıqdan qorxuram.

Mən Mahirəm yolum düzdür dünyada,
Əyilmədim nə qohuma, nə yada.
Aldanmadım heç şöhrətə, heç ada,
Həyatdakı yaltaqlıqdan qorxuram.

08.02.2017

AZƏRBAYCAN

Vətən mənim şirin canım,
Şəhid qanı mənim qanım.
Azadlığın tək məramım...
Övladların sənə qurban,
Azərbaycan, Azərbaycan!

Oğulların sərhədində,
Vətən eşqi qəlblərində,
Hər kəndində, şəhərində,
Sənin üçün verərlər can...
Azərbaycan, Azərbaycan!

Bir anasan sən bizlərə,
Parçalandın neçə yerə.
Neşlər oldun yad gözlərə...
Əlbət, qalmaz belə dövrən,
Azərbaycan, Azərbaycan!

Yurdumuzda əsir qaldıq,
Qaçqın olduq, yesir qaldıq,
Bütöv idik, kəsir qaldıq...
Gətirirəm sənə iman,
Azərbaycan, Azərbaycan!

Anaların ah-naləsi,
Ataların kövrək səsi,
Şəhidlərin nişanəsi,
Ürəklərdə edər tüğyan...
Azərbaycan, Azərbaycan!

Şir ürəkli qızların var,
Həcərin var, Nigarın var,
Döyüşçüdür hər vaxt onlar...
Yanıdadır qoca-cavan,
Azərbaycan, Azərbaycan!

Araz sənin həsrətidir,
Bu ayrılıq qismətidir.
Qarabağın cənnətidir...
Uzun çəkdi axı hicran,
Azərbaycan, Azərbaycan!

Şəhidləri ağlayarıq,
Yaramızı bağlayarıq,
Biz sınımarıq, basılmarıq!
Səninləyik yenə hər an,
Azərbaycan, Azərbaycan!

01.03.2017

“ŞƏHİDLƏR XİYABANI”NDA

Baba nəvəsiylə tutub əl-ələ,
Gəzirlər “Şəhidlər xiyabanı”nda.
Nəvəsi soruşur: “Bu, kimdir belə?”
Dayanır bir uca məzar yanında...

Babası söylədi: “O bir şəhiddir,
Canın qurban vermiş ana Vətənə.
Adını tarixə yazmış igiddir,
Qənim kəsilməşdi mənfur düşməyə.

Nəvəsi: “Ay baba, nə çox şəhid var,
Onlar da Vətən qurban getmişlər?”
Babası: “Hə, bala, şəhiddir onlar,
Canların bizimçün fəda etmişlər”.

Bir məzar üstündə ağlayır ana,
Uşaq kövrələrək anaya baxır...
Ananı göstərir o, babasına,
Suallar narın bir yağıştək yağır:

– Baba, bir ora bax, ordakı nənə,
Nədən şəkilləri hey qucaqlayır?
Baxsana sən onun yaşlı gözünə,
Nədən kədərli-dir? Niyə ağlayır?

Yağır ixtiyarın üzündən kədər,
Necə başa salsın kiçik nəvəsin?
Suallar altında çaşır bir qədər,
Necə anladacaq ana qüssəsin?

Babası söylədi: "Gördüyün ana,
Şəhid anasıdır, şəhid anası...
Zalım ermənilər dağ çəkmiş ona,
Əlindən getmişdir igid balası..."

– Onda şəhid olmaq ölmək deməkdir?
– Yox bala, şəhidlər heç zaman ölmür...
– Onlar evlərinə dönməyəcəkdir?
– Dönsə də, şəhidlər gözə görünmür...

– Babacan, Novruzda şəhidlər dönür?
Axı anaların gözü yoldadır...
Analar bayramda onları görmür?
Nə bilsin şəhidlər yanlarındadır?

– Görürlər, görürlər, a körpəm mənim,
Analar yuxuda görür onları...
Çıxmasın yadından mənim sözlərim,
Şəhidlər unutmaz heç anaları.

– Harda yaşayırlar indi şəhidlər?
Onların qalmağa yerləri varmı?
– Şəhidin məskəni bu uca göylər,
Evsiz-eşiksiz də insan olarmı?

Uşaq gözlərini dikib səmaya,
Nə isə axtarır gözün qırpmadan.
Sonra da üzünü tutub babaya,
Yenə sual verir o dayanmadan:

– Babacan, de görüm, sevirsən məni?
– Əlbəttə, sevirəm, mehriban balam.
– Məni çox sevirsən, yoxsa Vətəni?
– Səni də, onu da, qurbanın ollam...

– Baba, şəhid olmaq istərəm mən də...
Sən, anam mənimçün ağlayarsınız.
Novruzda göylərdən yerə enəndə,
Mənə Novruz payı saxlayarsınız.

Mən də tez-tez gəlib yoxlaram sizi,
Qoymaram sizləri heç darıxmağa.
Qoymaram yollarda gözlərinizi,
Qoymaram sizləri heç ağlamağa.

Babası heyrətdən quruyub qaldı,
Onun gözlərində gilələndi yaş.
Sonra da özünü o ələ aldı,
Danışdı uşaqla o, yavaş-yavaş:

– Sən hələ uşaqsan, qəhrəman balam,
Vaxt gələr, böyüyüb igid olarsan,
Səni ordumuza mən yola sallam...
Bax onda düşməndən qisas alarsan.

Nəvəsi ümidlə dedi babaya:
– Onda elə edin, tez böyüyüm mən...
Gedib qoşulacam bizim orduya,
Qisas alacağam mən də düşməndən.

Baba nəvəsini sıxdı köksünə,
Öpüb üz-gözündən oxşadı onu.
Bir sığal çəkərək onun üzünə,
Aşırdı boynuna titrək qolunu...

Baba nəvəsiylə gedir yan-yana,
Çıxırlar “Şəhidlər xiyabanı”ndan.
Nəvə sualları yağdırır ona,
Baba yorulsa da, əl çəkmir ondan...

23.03.2017

OLMUR...

Deyirlər, yaraya zaman məlhəmdir,
Ancaq yara var ki, unutmaz olmur.
Keçsə də üstündən neçə bahar, qış,
Şəhid anaların ovutmaq olmur.

Saçıma dən düşür, ötüşür zaman,
Fırladır çarxını yenə də dövrən.
Bu qonaq ömrümüz qısalır hər an,
Zamanın hökmünü yubatmaq olmur.

Vətən bir anadır, bizsə uşağı,
Mənə çox əzizdir daşı ,torpağı.
Qarabağ olubdur iblis oylağı,
İblisi ürəkdən çıxartmaq olmur.

Sanıram yatıbdır, tez oyanacaq,
Çeşmətək qaynayıb üzə çıxacaq.
Çoxdan gözləsəm də, o gəlmir ancaq...
Bəxtimiz bərk yatıb, oyatmaq olmur.

Bəzən danışırım öz ürəyimlə,
Deyirəm, ay ürək, bir az səbr elə...
Ürəksə çırpınır bir həsrət ilə...
Daha ürəyi də aldatmaq olmur.

31.03.2017

AYRILIQ

Candan can ayrıldı, doğuldu insan,
Qışqırıb ağladı bu ayrılığa.
Bir ana ətrini duyduğu zaman,
Sığındı mehriban, isti qucağa.

Ayrılıq odunda yandı sevənlər,
Dağılıb puç oldu xoş xəyalları.
Şirin xatirəyə çevrilən günlər,
Həmişə sızlatdı bu nakamları.

Ayrıldı ikiyə bir qədim torpaq,
Yarı Rusiyada, yarı İranda...
Doğmalar ayrılıb düşdülər uzaq,
Bir matəm yaşandı Azərbyaycanda...

Nə ağır dərd imiş dərdi hicranın,
Ağladı, sızladı ulu Şəhriyar...
Sanki kor olmuşdu gözü dünyanın,
“Ayrılıq”nəğməsin oxudu dağlar.

Ötdü o illərdən neçə bahar, qış,
Zaman ümid verdi Azərbyaycana.
Əvvəlki yarası tam sağalmamış,
Qarabağ dərdi də çəkildi ona...

İnsanlar ayrıldı doğma ocaqdan,
Torpaq nalə çəkdi, alışda, yandı...

Çeşmələr qurudu bu ayrılıqdan,
Minlərlə ürəkdə odlar qalandı.

Ayrıldı bir ana şəhid oğlundan,
Əliylə tapşırıdı onu torpağa.
Ayrıldı bir ana övladlarından,
Getdi şəhidlərə ana olmağa.

Görən, sonu varmı bu ayrılığın?
Nə vaxt kəsiləcək bu qan, bu qada?
Nə vaxt güləcəkdir üzü torpağın?
Nə vaxt durulacaq sular dünyada?

Torpaqlar alınsın, bitsin bu həsrət,
Alışsın yenə də sönmüş ocaqlar.
Darıxmış o yerlər bizimçün, əlbət...
Yəqin ki, kədərlə bizi soraqlar.

Qurtarsın ayrılıq, gülsün kainat,
Hər yerdə kəsilsin ana naləsi...
Hər yerdə xoşbəxtlik açsın qol-qanad,
Hər yerdə səslənsin vüsəl nəğməsi.

Ayrılıq gəlməsin bizim ellərə,
Qəm-qüssə çəkilsin, çıxsın ürəkdən.
Xoş sözü, sədası düşsün dillərə,
Xoş günlər yaşasın bu doğma Vətən!..

14.04.2017

ZÜLFİYYƏ

*Kim nə deyir desin, mən alın yazısına,
nağıllara və möcüzələrə inanıram.*

(Müəllif)

PROLOQ

– Ay Allah, öldüm!..

– Öl, köpəyin qızı... Onsuz da sən mənim əlimdə
öləcəksən!..

– Qurban olum, vurma ...Bəsdir ...

– Bəs deyil, it balası!.. Sən mənim sözümdən çıxır-
san?!

– Ay ana, gözüm çıxdı!..

– Qoy çıxsın, çıxsə yaxşıdır!.. Öl, qudurğan köpək
qızı!..

Bakının uzaq məhəllələrinin birində gecənin sakitli-
yini pozan bu səs-küy qəfildən başladığı kimi, qəfildən də
kəsildi. Elə bil heç nə olmamışdı. Arabir zibil qutularının
yanında eşələnən tükü tökülmüş itlər ağızlarını göyə açıb
boş-boş hürür, gecənin sakitliyini pozur, sanki öz
varlıqlarını nümayiş etdirirdilər.

Yosmaca bir evin pəncərəsindən axıb gələn musiqi
səsi itlərin səsini dayandırdı. Musiqi səsi ilə yanaşı yenə

söyüş, yenə də yalvarış səsləri ətrafa yayılmağa başladı. Deyəsən, bayaqkılar idi.

– Aaaz, sən mənəim sözümdən çıxırsan?! Sənə deyirəm, oyna!..

– Qurban olum, vurma, oynaya bilmirəm...Bəsdir...

Və yenidən zərbə səsləri, yenidən ah-nalə...

1-ci hissə

Günəşli bir səhər açıldı. Bazar günü olduğundan məhlədə az adam görünürdü. Küçə qapılarından bəziləri cırıltı ilə açılır, içəridən çıxanlar hara isə tələsir, bəziləri isə zibil qabını boşaltmaq üçün yaxınlıqdakı zibilxanaya üz tuturdular.

Bir-birinə sığınmış kiçik həyət evləri miskin görkəmləri ilə burada yaşayanların hansı təbəqəyə mənsub olduklarından xəbər verirdi. Daş-kəsək və çuxurlarla dolu olan dar küçələr ucqar dağ kəndinin yollarını xatırladırdı. Həyətlərdən xoruzların banlaması, toyuqların qaqqıltısı eşidilirdi.

Yosmaca bir evin qarşısında təcili yardım maşını dayanmışdı. Sürücü tez-tez maşının altına əyilərək baxır, narazı baxışlarla küçəni seyr edir və dodağının altında nə isə deyiniirdi. Küçəyə çıxan qonşular etinasız halda maşının yanından keçir, elələri isə müəmmal şəkildə bir maşına, bir də yosmaca evin küçə qapısına baxıb ötüşürdülər.

Küçə qapısı taybatay açıldı. Ağ xalatlı qadın və kişi tez-tələsik xərəyə uzadılmış xəstəni maşına yerləşdirdilər. “Ambulans” yerindən tərpəndi. Açıq qapıdan küçəyə

çıxan ucaboylu, üzü tükklü bir kişi sərxoş gözləri ilə gözdən itməkdə olan maşının arxasınca baxdı, sonra isə ağzını geniş açaraq əsnədi. İçəri keçərkən şişib qızarmış gözləri ilə ətrafı seyr etdi.

Günortaya yaxın həmin evin qabağında polis maşını dayandı. İki polis işçisi maşından düşüb həyəətə girdi. Bir azdan içəridəkilərin mübahisə dolu səsləri eşidilməyə başladı. Bir neçə dəqiqədən sonra polislər həmin hündürboy, hələ də sərxoş olan adamı maşına otuzdurdular. Maşın yerindən tərpəndi. Polis maşınının arxasınca baxan arvadlar xıslın-xıslın danışmağa başladılar:

– Yazıq gəlin... Gör neçənci dəfədir ki, bu güllədəymiş onu xəstəxanalıq edir.

– Canı çıxsın... Keçən dəfə ona dedim ki, boşan çıx get dədənin xarabasına. Heç kim dözməz bu zülmə.

– Elə bilirsən, bu heyvandan boşanmaq asandır? Əzrayilə oxşayır köpək oğlu...

– Neynəsin yazıq, bir uşaq la hara getsin?

– Ağəz, bəsdə sən Allah... Uşaq var deyən, özünü öldürməlidir?

– Axı, görəsən, niyə dolanmırlar?

– Ay qız, alkaşdı də bu köpək oğlu... O ki var içir, sonra da gəlib düşür yazıq qızın üstünə. Maqnitofonu qoyur və deyir ki, oyna qabağında. Gah da deyir, mənimlə araq iç. O da rayon qızı... Hünəri var, oynamasın, hünəri var içməsin... Ağzının, burnunun qanını qatır bir yerə.

– Aaa, bu qızın yiyəsi yoxdu bəgəm?..

– Niyə yoxdur? Bir yaxşı qardaşı var idi. Rəhmətlik bir neçə dəfə gəlib aparmaq istəsə də, qız getməyib.

Qardaşı da deyib ki, daha bir də bu qapıya ayaq basmayacaq.

– Onda canı çıxsın, qoy dözsün!

– Ağəz, deyirlər ki, bu yekəpər evdən çıxanda qapını açarla bağlayır, uşaqla anası günlərlə qapı arxasında qalır.

– Mən də eşitmişəm...

– Bir də deyirlər ki, bu canıyanmışın başqa yerdə də arvadı var.

– Kül onun başına. Elə ona yaraşır... Neçə illərdir, kirayəşin qalır. Kirayə pulunu da verə bilmir.

– Nə bilim, vallah...

– Bəs, görəsən, indi uşaq hardadır?

– Harda olacaq? Yəqin, kişi hansısa qohumunun yanına qoyub.

Polis bölməsində Ağaxanı çox çək-çevirə saldılar. Xəstəxanadan polis idarəsinə məlumat daxil olmuşdu ki, xəsarət ciddidir. Ağaxan isə hey deyirdi ki, otağın tavanını təmizləyəndə yıxılıb.

Sahə rəisi Ağaxanı yaxşı tanıyırdı. Bilirdi ki, o, son vaxtlar bəzi pis vərdişlərə qurşanıb. Ancaq onun əlində bir əsas yox idi ki, Ağaxanı tutub içəri salsın. Eşitmişdi ki, onun rəhmətlik atası respublikada tanınmış şəxslərdən biri olmuşdur. Ancaq bu, sahə rəisinin qətiyyəən vecinə də deyildi.

Ağaxan çox arxayın danışdı. Deyirdi ki, inanmırsınız, gedin həyat yoldaşımın özündən soruşun. Əgər mən vursaydım, heç təcili yardıma xəbər edərdimmi?

Doğrudan da, sahə rəisi xəstəxanaya gedib Zülfiyyədən ifadə alanda xəstə şişib qan çanağına dönmüş gözlərini güclə açıb dedi:

– Tavanı siləndə yıxılmışam.

Sahə rəisi müxtəlif suallarla Zülfiyyədən nə qədər söz qoparmağa çalışsa da, Zülfiyyə ona başqa söz demədi.

Ağaxan arxayın idi ki, Zülfiyyə heç vaxt ondan şikayətçi olmayacaq. Belə hadisələr dəfələrlə olmuş, hər dəfə də Zülfiyyə soruşanlara ya qapının dəydiyini, ya da yıxıldığını demişdi.

Bir neçə gündən sonra Ağaxan Zülfiyyəni xəstəxanadan çıxarıb kirayə qaldıqları evə gətirdi. Təzəcə dil açan balaca Elxan anasına sarıldı. Totuq əlləri ilə onun hələ də şişi yatmamış gözlərini sıgallayb soruşdu:

– Ana, harada idin? Gözlərinə nə olub?

Zülfiyyə isə oğlunu sinəsinə sıxıb dedi:

– Yıxılmışam, sənə qurban.

Uşaq isə sualı sual ardınca yağdırdı:

– Ermənilər yıxıblar səni?

Zülfiyyə isə yaşlı gözlərini oğlundan gizlədərək cavab verdi:

– Hə, bala, ermənilər yıxıb məni.

Elxan:

– Qoy bir az böyüyüm, gedib ermənilərin hamısını öldürəcəm.

Elxan yenə nə isə soruşmaq istəyəndə atası ona acıqlandı:

– Beynimi, başımı xarab eləmə. Rədd ol burdan!

Uşaq anasına baxdı. Sanki ondan kömək istədi. Zülfiyyənin isə bu vaxta qədər belə bir hüququ olmamışdı. Amma bu dəfə...

Zülfiyyə ana nəvazişi görməmiş, ana laylasl eşitməmişdi. Belə ki, anası onu dünyaya gətirərkən özü dünyasını dəyişmişdi. Ağılı söz kəsənə qədər anasızlıq nə olduğunu bilməyən Zülfiyyəni böyük bacısı saxlamışdı. Məktəbə gedəndən sonra isə o, tez-tez atasından, böyük bacısından soruşardı:

– Axı uşaqların hamısının anası var, bəs mənim anam hanı?

Bacısı isə deyərdi:

– Sənin anan mənəm.

Zülfiyyə onda əsəbiləşər və ağlaya-ağlaya:

– Yalan deyirsən. Sən mənim bacımsan. Uşaqlar deyir ki, mənim anam yoxdur, mən bədbəxtəm, -deyərdi.

Belə vaxtlarda bacısı onun başını sinəsinə sıxar və sakitcə acı göz yaşları axıdardı.

Artıq Zülfiyyə böyümüşdü. Bilirdi ki, anası onu dünyaya gətirərkən gözlərini əbədi olaraq yummuş və Zülfiyyə dünyaya elə yetim kimi göz açmışdı.

Ancaq nədənsə anasının ölümü ona o qədər də təsir etməirdi. Axı anasını heç görməmişdi. Ən çox valideyn iclaslarında pis olurdu. Sınıf yoldaşlarının anaları məktəbə gələndə, o da çox istəyirdi ki, onun da anası yanına gəlsin. Bir də ana haqqında inşa yazanda pis olurdu, nə yazacağını bilmirdi.

Zülfıyyənin 12 yaşı olanda atası da dünyasını dəyişdi. Ata itkisi Zülfıyyəyə çox ağır gəldi. Atasını əzizləyər, ömür-gün yoldaşının yadigarı kimi qayğısına qalardı. İndi isə o, tamam kimsəsiz qalmışdı. Atasını itirən Zülfıyyə 3-4 ay məktəbə getmədi. Məktəb direktorunun təkidindən sonra dərslərinə davam etməyə başladı.

Böyük bacısı artıq ailə qurmuşdu. Zülfıyyə ata evində, qardaşı və bacıları ilə qalırdı. Bacıları artıq ev işlərini idarə edə bilirdilər.

Zülfıyyə 15 yaşına çatanda kənddə əvəzsiz bir gözəl oldu. Uzun, sarışın hörükləri düz topuğundan idi. Balaca, sivri burnu onun sarıbənz sifətinə bir gözəllik gətirirdi. Sıx, uzun kirpiklərlə əhatə olunmuş iri, mavi gözləri ona xüsusi yaraşlıq verirdi. Mütənasib bədən quruluşu var idi. Yeriyəndə hamı, istər-istəməz onun arxasınca baxırdı. Bir sözlə, Allah bütün gözəlliyi ona bəxş etmişdi. Kənddə hamı ona "Zoluşka" deyirdi. Artıq subaylığın daşını atmaq üçün özlərinə qız axtaran oğlanlar, övladları üçün qız arayan analar onun adını çəkməyə başlamışdılar.

Və bir gün Zülfıyyə üçün imkanlı bir ailədən elçilər gəldi. Oğlan Rusiyanın hansı şəhərindəsə ticarətlə məşğul idi. Anası Zülfıyyəni Rusiyadan qonaq gələn oğluna göstərmiş, oğlan da qızı çox bəyənmişdi .

Oğlanın ailəsi varlı bir ailə idi. Zülfiyyənin qardaşı və bacıları bu ailəni tanıdıqları üçün hətta bir qədər sevindilər də. Lakin Zülfiyyə daş atıb başın tutdu. Bir qədər də ona təkid edildikdə qardaşına xəbər göndərdi ki, mən yetim qız olduğum üçün mənə başınızdan eləmək istəyirsiniz?.. Zülfiyyənin bu sözlərindən sonra əlacsız qalan qardaşı elçilərə “yox” cavabı verdi.

Kənddə daha kimlər ona elçi düşmədi... Hamısına da Zülfiyyə “yox” dedi .

Zülfiyyə gözəl olmaqla yanaşı, həm də ağıllı bir qız idi. O düşünürdü ki, evdə özündən böyük bacıları var. Həm də onun nə yaşı var idi ki, ailə də qursun. Ucqar rayonlarda isə qızların tez ərə verilməsi adi bir hala çevrilmişdi.

Deyir, sən saydığını say, gör fələk nə sayır.

Günlərin bir günü göy guruldadı, ildırım çaxdı. Zülfiyyə arxın o biri üzündəki inəkləri gətirmək üçün küçəyə yüyürdü. Elə küçəyə yenicə çıxmışdı ki, əyləc səsinə diksindi. Qara rəngli xarici markalı maşından 4 nəfər oğlan düşdü. Düşməkləri ilə də Zülfiyyəni maşına basmaqları bir oldu. Zülfiyyə çox qışqırdı, çox fəryad etdi, dırnaqları ilə oğlanları didməyə başladı. Onun fəryadına qonum-qonşu axışdı. Cavanlardan biri tapançadan havaya atəş açdı. Hamı bircə an yerində dayandı. Maşın sürətlə uzaqlaşdı və özü ilə kəndin gözəl “Zoluşka” sını da apardı. Zülfiyyənin ən xoş duyğuları, bütün arzuları, xəyalında canlandırıdığı dünyası, təzəcə çiçək açan həyatı büsbütün puça çıxdı, məhv oldu.

Bu xəbər ildırım sürəti ilə kəndə yayıldı. Zülfiyyənin qaçırılma xəbərini qəfildən eşidən böyük bacısı infarkt keçirdi. Üç gündən sonra isə xəstəxanada dünyasını dəyişdi.

Üç gün öncə

Ağaxanın atası Bakıda yüksək postlardan birini tutan səlahiyyətli şəxslərdən biri idi. Ona görə də varlı balalarının çoxu kimi, Ağaxanın qılıncının dalı da kəsirdi, qabağı da...

Bu gün Ağaxan Zülfiyyənin yaşadığı rayona – tez-tez görüşdüyü dostunun ad gününə getmişdi. Ağaxanın rayona gəlişi xüsusi təmtəraqla qarşılandı. Axı zarafat deyildi, gör kimin oğlu idi Ağaxan. Dostlar yeyib-içdikdən sonra rayonun görməli yerlərini gəzmək qərarına gəldilər. Ağaxan içkili olsa da, maşını özü idarə edirdi. Axşamüstü idi. Belə vaxtlarda maşını yüksək sürətlə sürmək olmazdı. Yolboyu uzanan kəndlərdə camaatın heyvan-qarasının örudən qayıdan vaxtı idi. Avtomobili heyvan-qara keçən asfalt yolla aşağı sürətlə idarə etməyə məcbur olan Ağaxanın səbri tükənmişdi. O, heyvan-qaraya siqnal verir, söyüş söyürdü. Birdən onun gözləri yol kənarında dayanıb inəkləri səsləyən bir qıza sataşdı. Ağaxanı elə bil elektrik cərəyanı vurdu. Qəfil əyləci basdı. Qabaqda oturan sərxoş dostunun başı az qaldı ki, qabaq şüşəyə dəysin.

O, həyəcanla soruşdu:

– Nədi? Nə oldu, ay Ağa?

Ağaxan inəkləri həyəətə salan Zülfiyyəni dostlarına göstərərək dedi:

– Bu nədir, Allah? Bu qıza bir baxın!.. Bu nə gözəllikdir!..

Dostlarından biri hələ də içəri girməyən Zülfiyyəyə baxdı.

– Bu, uşaqdır ki...

Ağaxanın gözləri ovunu görmüş pələng gözləri kimi yanırdı. O, dostuna ötəri bir nəzər salıb:

– Sən öl, uşaq-zad deyil, – dedi.

Ağaxan gözlərini qızdan çəkmir, onun hər bir hərəkətini həris baxışlarla izləyirdi.

Oğlanlardan biri sakit səslə Ağaxana dedi:

– Ağ, qadan alım, bura kənd yeridir. Bizi də tanıyan olar. Sür gedək, ayıbdır.

Bu zaman Zülfiyyə inəkləri haylayıb həyəətə saldı və qapını bağladı. Ağaxan üz-gözünü turşudub ona yalvaran oğlana acıqlandı:

– Nə ayıb, ə?! Nə vaxtdan ayıb bilən olmusan?!

Sonra səsini yumşaldıb:

– Yedik sizin rayonu?.. Baxırıq də...

Ağaxan maşını yaxınlıqdakı çayxanaya sürdü. Çayxanadakı xidmətçilər hörmətli qonaqların razı qalması üçün əldən-ayaqdan gedirdilər.

Çay süfrəsi arxasında Ağaxan yenidən bayaqkı söhbətin üstünə qayıtdı. O, üzünü dostuna tutub dedi:

– Sən mənim dostumsan, ya yox?

– O nə sözdür, Ağ, guya özün bilmirsən?

– Onda sən belə et...O qız kimdir, kimlərdəndir, kimin qızıdır-bir sözlə, onun haqqında nə varsa,öyrən və mənə de!

– Axı nəyinə gərəkdir?

– Belə alacağam onu, evlənəcəyəm onunla, belə turşuya qoyacağam onu. Sonra?..

– Sən nə danışırısan, ay ağa, sənin gül kimi ailən, uşağın...

– Daha onun sənə dəxli yoxdur! Əgər öyrənmirsən, onu da de... Mən adam taparam, öyrənər.

Axşam Ağaxan rayonun ən gözəl hotellərindən birində qaldı. Səhərə qədər Zülfüyyənin surəti, bədəni, yerışı ona rahatlıq vermədi. Onda güclü bir duyğu, güclü bir ehtiras baş qaldırmışdı: nəyin bahasına olursa olsun, bu qıza sahib olmaq ehtirası...

Səhər açılan kimi dostuna zəng vurdu. 10 dəqiqədən sonra dostu gəldi. Ağaxan ondan soruşdu:

– Hə, de görüm, bir şey öyrəndin?

Oğlan könülsüz-könülsüz dedi:

– Öyrəndim, Ağa, ancaq vallah, o qız elə qız deyil...

Yetim uşaqdır...

Ağaxan əsəbi şəkildə:

– A kişi, mən deyirəm ki, pis qızıdır? Nə sarsaqalayır-san?!

– Elə deyil ee, qadan alım. Neçə yerdən elçi gəlib, ancaq verməyiblər ki, uşaqdır. Sən evli adam...

Ağaxan onun sözünü kəsdi:

– Mənim evliliyimi gözümə soxma. Məgər ona elçi gedən var?

– Bəs nə istəyirsən?

– Qaçırdacağam onu. Özümlə aparacağam Bakıya. Heyrətini gizlədə bilməyən oğlan qışqırdı:

– Sən nə danışırsan, Ağax?!
Ağaxan ona acıqlandı:

– Nə anqırırsan,ə?! Nədi, nə olub? Səsindən xoşun gəlir? Səndən adama yoldaş olmaz. Sən adam deyilsən...

Oğlan danışmaq istəyəndə Ağaxan onun sözünü kəsib dedi:

– Qurtardıq səninlə. Get! Amma yadında saxla. Bu barədə bir adama bir kəlmə söz desən, özündən küs!..

Həmin gün də Ağaxan rayonda qaldı.

Ertəsi gün göyün üzü qarqara idi. Güclü yağış gözlənilirdi. Gökün yeddinci qatından süzülüb gələn işıq lap uzaqlarda çaxan şimşəkdən xəbər verirdi. Yəqin ki, bir azdan bu şimşək buralara da gəlib çıxacaqdı.

Bəli, məhz həmin yağışlı, ildırımli gün Ağaxan kiçik Zülfiyyəni qaçırdı, ona rəhm etmədi, onun fəryadına, göz yaşlarına, yalvarışlarına əhəmiyyət vermədi, kəndi “Zoluşka” sız qoydu.

Zülfiyyənin qaçırıldığı günün səhəri İbrahim polis idarəsinə getdi. Az yaşlı bacısının qaçırılması barədə şikayət ərizəsi yazdı. Polis idarəsini rəisi əsəbi halda dedi:

– Arxayın ol, o şərəfsiz harda olsa tapılacaq və qanun qarşısında cavab verəcək.

Böyük bacısının ölümü İbrahimi sarsıtmışdı. Polis idarəsinə verdiyi şikayət ərizəsinin ardınca bir həftədən sonra gedə bildi. Rəis onu qəbul etdi. Hələ bir nəticə olmadığını dedi. Sonra İbrahime qərribə suallar verməyə başladı. O, İbrahimdən soruşdu:

– İbrahim, bəlkə, qız öz xoşu ilə qaçıb? Ola bilərmidi?

– Nə danışırsan, rəis?.. Bu, hamının gözü qarşısında olub. Hətta havaya atəş də açıblar, – deyər İbrahim əsəbi halda cavab verdi.

Rəis isə sakit səslə dedi:

– A kişi, hər deyilənə inanma. Bizim camaatı bilmirsən, birinin üstünə beşini də qoyur.

İbrahim yenə nəşə demək istəyəndə rəis onun sözünü kəsib dedi:

– Yaxşı, dur get. Bir xəbər olan kimi səni özüm çağırtdıracağam.

İbrahim 10 gün gözlədi. 10 gündən sonra yenidən rəisin qəbuluna getdi. Bu dəfə rəis onu çox mehribanlıqla qəbul etdi, üzünə qayğılı bir ifadə verib dedi:

– Ay İbrahim, tutaq ki, bacını qaçırdan bu adamı tapıb soxduq qoduğluğa. Bəs bacın necə olacaq? İş-işdən keçibee, qardaş! Bacını geri qaytaracaqsan bundan sonra?.. El-oba nə deyər sənə?.. Elə əvvəldən qız qaçıрмаq adət olub da bizlərdə. Elə deyilmi?

İbrahim yazıq-yazıq rəisin üzünə baxıb dedi:

– Rəis, heç olmasa bilərdim də kimdi bu adam.

– Biz bilirik, İbrahim. Narahat olma bacından, – deyər rəis ayağa qalxdı.

İbrahim də dik ayağa qalxdı:

– Kimdir, rəis?..

– İbrahim, bacın çox hörmətli, çox mötəbər bir adamın gəlinidir. Sən sevin ki, o, belə gözəl ailəyə qismət olub.

İbrahim israrla:

– Rəis, kim olur-olsun, mən bunu bilməliyəm, ya yox?..

Rəis:

– Biləcəksən, İbrahim, biləcəksən. Ünvanı verəcəyəm sənə.

İbrahimlə polis rəisinin söhbəti yarım saata qədər davam etdi. Nəhayət, İbrahim ayağa qalxıb rəisin otağından çıxdı. Bir neçə gündən sonra isə bacısı Zülfüyyənin taleyi ilə məcbur olub barışdı. İndi onun bircə arzusu var idi, o da Zülfüyyəni görmək.

Ağaxan başını aşağı salıb atasının qarşısında dayanmışdı. Atası otağı var-gəl edirdi. Qəfildən ayağını saxlayıb oğluna

– Sən nə qədər şərəfsiz adamsanmış, Ağaxan! Ayə, xalxın azyaşlı uşağını qaçırmısan ki, iş bilmişəm?! Bilirsən, bu nə deməkdir? Buna adam oğurluğu deyirlər. Mən nə vaxta qədər sənin zibillərini ört-basdır edəcəyəm?! Bəs indi arvad-uşağına nə deyəcəksən, ay alçaq!..

Ağaxan başını qaldırıb sakit səsle:

– Ayrılacam olardan,– dedi.

– Kəs səsinə, kiçik!.. Guya bunun qədrini biləcəksən?! Əyyaş, avara...

Ağaxan nə isə demək istədi. Atasının onun üstünə qışqırdı:

– İtil, gözlərim görməsin səni!..

Artıq olan olmuşdu. Ağaxanın atası evdəkilərə, qohum-əqrəbəyə bərk-bərk tapşırırdı ki, hələlik bu məsələni açıb-ağartmasınlar. Ona görə də Ağaxan üçün bir ev kirayələdilər. Ağaxan Zülfiyyəni həmin evə apardı.

Həmin gündən Zülfiyyənin dəhşətli günləri başladı. Zülfiyyə üçün ən dəhşətli isə gecələr Ağaxanla bir yerdə, bir yataqda qalmaq idi. Zülfiyyə uşaq idi. Hələ açılmamış qönçə idi. Hər dəfə Ağaxan ona yaxınlaşanda Zülfiyyənin gözləri hədəqəsindən çıxar, gücü gəldikcə müqavimət göstərirdi. Zülfiyyənin kəskin, nifrət dolu müqaviməti ilə qarşılaşan Ağaxan hər dəfə Zülfiyyəni haldan düşənə qədər döyər, sonra onun halsız bədənini sahib olardı. Zülfiyyə döyülməkdən qorxardı, ancaq Ağaxana müqavimət göstərməkdən yorulmazdı. O, öz nifrətini Ağaxandan gizlətməz, ondan iyrəndiyini qışqıra-qışqıra deyirdi. Ancaq Ağaxanın yumruqlarına dəmir də dözməzdi. Gündüzlər isə Ağaxan qapını çöldən kilidləyər, nə vaxt evə gəlsəydi, onda da açardı.

Zülfiyyənin hələ də rayondan, xüsusən böyük bacısının ölümündən xəbəri yox idi. O, qəfəsdəki quş kimi çırpınır, nə edəcəyini bilmirdi.

Bir müddətdən sonra Zülfiyyə məsələsini Ağaxanın arvadı eşitdi. Onsuz da bu vəhşinin əlindən bezən qadın

uşağını da götürüb bir dəfəlik evdən çıxıb getdi. Ağaxan isə atasının razılığını alıb Zülfiyyəni öz evlərinə gətirdi.

Zülfiyyə artıq 3 il idi ki, qayınatasıgildə məşəqqətli bir ömür sürürdü. Bu 3 ildə bir dəfə də olsun ayağını evdən kənara qoya bilməmişdi. Evin bütün ağır işləri onun üstündə idi. Qardaşı, bacıları yadına düşəndə xəlvətə çəkilib ağlayar, özünə ölüm arzulayardı.

Ağaxanın anası çoxdan dünyasını dəyişmişdi. Odur ki, Zülfiyyə qayınatası Ənvər kişinin də bütün qayğılarını çəkməli olurdu.

Bir dəfə qayınatasının ayaqlarını yuyarkən altdan yuxarı onun üzünə baxıb sakit səslə dedi:

– Ənvər əmi, nə olar, Ağaxana deyin, məni rayona aparəsın da... Ürəyim partlayır...

Ənvər kişi qaşlarını çatıb fikrə getdi. Balaca əlləri ilə ayaqlarını yuyan Zülfiyyəyə baxdı. Hardasa ürəyinin dərinliklərində bu balaca qıza qarşı bir mərhəmət işığının yandığını hiss etdi. Sakit səslə:

– Deyərəm, – dedi.

Zülfiyyə qulaqlarına inanmadı. Yumruq zərbəsindən qaralmış ala gözləri ilə yenidən qayınatasının üzünə baxdı.

Ənvər kişi yenə dedi:

– Dedim ki, deyərəm.

Zülfiyyənin uçmağa qanadı yox idi. Elə bil Ağaxanın vurduğu zərbələrin ağrısı da azalmışdı. Axı sabah yox, o biri gün Ağaxan onu doğma vətəninə aparacaqdı.

Qayınatasının təkidindən sonra Ağaxan bir söz deməmiş, Zülfiyyəni rayona aparmağa könülsüz də olsa razılıq vermişdi.

Zülfiyyə tez-tez saata baxır və birdən xatırlayırdı ki, bu gecə də keçəcək, sonra yeni bir gecə gələcək, ondan sonra o, rayona gedəcəkdi...Ancaq yenə gözləri saatda idi. Axırınıcı gecə ilan vuran yatdı, amma Zülfiyyə yatmadı. Heç vaxt o, səhərin açılmasını belə həsrətlə gözləməmişdi. Yaxşı ki, Ağaxan bu gecə evə gəlməmişdi. Son vaxtlar Ağaxanın gecələr evə gəlməməsi onun diqqətindən yayınmırdı. Elə bil Ağaxan ondan soyumuşdu. Bu isə Zülfiyyənin ürəyindən idi .

Nəhayət, səhər açıldı. Zülfiyyə həmişəki kimi, lap ertədən ayağa qalxdı. Səhər yeməyi hazırladı. Bütün ailə süfrə başına gəldi. Təkcə Ağaxan yox idi.

Zülfiyyənin gözləri qayınatasının üzündə idi. Qayınatası onun narahatlığının səbəbini yaxşı bilirdi. O, bir tikə çörək yeyib ayağa qalxdı.

Son vaxtlar Ənvər kişinin də qanı qara idi. Respublikada ciddi dəyişikliklər baş vermişdi. Deyəsən, iş yerində vəziyyət yaxşı deyildi. Ciddi yoxlamalar aparılır, kadr dəyişikliyi həyata keçirilirdi.

Bir azdan qonşu otaqdan Ənvər kişinin səsi aləmə yayıldı. Telefonla danışır. Zülfiyyə qulaq asdı. Deyəsən, Ağaxana əsəbiləşmişdi. Yenə söyürdü...

Təxminən bir saatdan sonra Ağaxan gəldi. Həmişəki kimi, sərxoş idi. O, evə girməyib həyətdən Zülfiyyəni səslədi. Zülfiyyə qulaqlarına inanmadı. Qayınatasının səsi onu diksindirdi:

– Gedin, Allah avand eləsin, amma tez qayıdın.

Zülfiyyə maşının arxa oturacağına oturmuşdu. Axırıncı dəfə maşında oturduğu o dəhşətli günü xatırladı. Onda qışqırıb fəryadla özünü maşından atmaq istəyirdi. İndi isə yox... İndi qorxurdu ki, kimsə onu maşından yerə salacaq və illərlə həsrətində qaldığı doğma elinə getməyə qoymayacaqdı. Maşın irəliləyirdi. Zülfiyyə maşının aralı qalmış şüşəsindən içəri dolan havanı acgözlüklə ciyərlərinə çəkirdi. Günəşdən qamaşan gözləri ilə dörd bir tərəfə baxırdı. Ağaxan güzgüdən acıqlı nəzərlərlə onu süzürdü. Zülfiyyəyə elə gəlirdi ki, Ağaxan avtomobili qəsdən yavaş sürür. Ancaq elə deyildi... Maşın çox iti sürətlə gedir, tələsirdi, həyatın yeni ağrılarını Zülfiyyəyə daddırmaq üçün...

Ağaxan maşını Zülfiyyəgilin qapısının ağzında saxladı. Maşın dayanan kimi Zülfiyyə özünü maşından yerə atdı. O yüyürürdü. Ayaqqabıları ayağndan çıxsada, bunun fərqiə varmadan yüyürürdü. Qapıya çatanda ayağı daşa ilişib yıxıldı, əllərini yerə verib qalxdı. Dizləri sıyrılmışdı. Yenə yüyürdü və özünü həyət qapısında içəri saldı. Ağaxan isə maşında oturmuşdu.

Bir azdan içəridən elə fəryad, elə nalə, elə qışqırıq səsləri eşidildi ki, Ağaxan kimi adamın tükləri biz-biz oldu. Səsə qonşular içəri – həyətə yüyürüşdülər. Ağaxan da maşından düşüb açıq qalmış qapıdan içəri boylandı. Zülfiyyə, qardaşı İbrahim və bacıları diz üstə çöküb bir-birlərinə sarılmışdılar. İbrahimin ağarmış saqqalından yaş süzülürdü. Bacıları Zülfiyyənin dağınıq saçlarını sıgallayıb nalə çəkirdilər.

Qəfildən Zülfiyyə hıçqırıqlar işərisində:

– Bəs bacım hanı?.. Anamı deyirəm, – dedi.

İbrahim iki əli ilə başına vurdu. Bacılarının naləsi göyə qalxdı.

Zülfiyyə dəli baxışlarla onlara baxdı və qışqırdı:

– Nə olub bacıma?! Hardadı o?! Niyə dinmirsiz?!

İbrahim göz yaşları içərisində Zülfiyyənin başını sinəsinə sıxıb dedi:

– Mənim yetim bacım!.. Bacın sənsizliyə dözmədi, sən gedən kimi o da getdi... Öldü bacın, səni yenə yetim qoydu, körpə bacım, yetim bacım, bədbəxt bacım!..

Adətən, qadınlar ağız açıb ağlayarlar. İndi isə İbrahim ağız açıb ağlayırdı. Onları sakitləşdirməyə gələn qonşular da İbrahimin səsində özlərini saxlaya bilməyib bacı-qardaşlara qoşulmuşdular. Çox ağır bir mənzərə idi. Qapının ağzından bu mənzərəni seyr edən Ağaxan daş bir heykələ bənzəyirdi. Onun rəngi ağarmış, dodaqları göyərmişdi.

Birdən Zülfiyyə qardaşının qolları arasından ət parçası kimi sürüşüb yerə düşdü. O, huşunu itirmişdi. Kimsə “Təcili yardıma zəng vurun” – deyərək qışqırdı.

Ağaxanla heç kim maraqlanmırdı. O, ağır addımlarla maşına oturub oradan uzaqlaşdı.

Bir azdan təcili yardım maşını gəldi. Zülfiyyəni huşsuz vəziyyətdə evə apardılar.

Bir-iki saatdan sonra həkimlərin səyi nəticəsində Zülfiyyə özünə gəldi. Lakin o çox halsız idi. Vurulan iynələr onu hissiz bir vəziyyətə salmışdı. Zülfiyyə ətrafdakıları sanki tanımır, təəccüblə onlara baxırdı. Qonum-qonşu da təəssüflə öz "Zoluşka"larına baxırdılar. Onların "Zoluşka"larında artıq "Zoluşka"dan əsər-ələmət qalmamışdı.

Axşam bacı-qardaşlar, yaxın qohumlar, yaxın qonşular Zülfiyyənin başına yığışmışdılar. Zülfiyyə kədərli gözləri ilə danışanların ağızlarına baxır, tez-tez əllərini ovuşdururdu. Birdən onun gözləri divardakı xalçanın üstünə vurulmuş şəkillərə sataşdı. Atası, üzünü görmədiyi anası və bacısı mehriban baxışlarla ona baxırdılar. Zülfiyyə qəhərləndi, əllərini şəkillərə tərəf uzadıb sakit, hüznü bir səslə danışmağa başladı:

– Ana!.. Niyə məni dünyaya gətirdin?.. Gedəcəkdinsə, məni niyə aparmadın özünlə?.. Dünyanın əzablarını yaşatmaq üçün mü doğdun məni?.. Mənim günahım nə idi axı?.. Kaş ki heç doğulmayaydım!.. A mənim qayğıma qalan atam!.. Bəs sənə neyləmişdim?.. Niyə məni yarıyolda qoyub getdin?.. Niyə məni yad əllərdən qurtara bilmədin?.. Bilirdin ki, divlərə, şeytanlara, azğın qüvvələrə

gücün çatmayacaq, ona görə baş götürüb getdin?.. El-obada pərt olmamaqdan ötrü başını götürüb qaçdın?.. Bəs körpə balanın naləsini, fəryadını eşitmədin?.. Bəs sən, ay bacı!.. Ana əvəzim!.. Axı mənim ümid yerim sən idin?.. Niyə məni qorumadın?.. Niyə məni ocağa atdın?.. Axı gecə-gündüz gözləyirdim ki, bacım – ana əvəzim gələcək... Bəs sən neylədin?.. Sən də baş götürüb getdin... Dərd çəkməkdən qorxdun?.. Niyə dinmirsiniz?.. Niyə danışmırsınız?..

Zülfıyyə qəfildən qardaşı İbrahimə tərəf çönüb dedi:

– Ata əvəzim, ümid yerim, pənahım!.. Qardaşım!.. Bunlar mən yetimin dərdindən, yükündən qorxub dünyanı tərək etdilər. Bəs sən?.. Axı qardaş bacının arxası, dayağı, pənah yeridir. Sənə nə oldu?.. Qorxdun ki, arxamca gəlsən, namusuna ləkə gələ?.. Adından qorxdun, yoxsa canından?.. Ölüm sənin qabağında olsun... Sənin dərdin mənə gəlsin... Heç yuxularına girmədimmi?.. Hər gecə zorlanarkən nalə çəkən yetim bacının səsini eşitmədinmi?.. Tüklərin ürpənmədimi?.. Gündə yüz dəfə atanın, ananın goruna söyülərkən diksinmədinmi?.. Qəhrəman bildiyim, arxalandığım, yazıq qardaşım!..

Ağır ittiham idi. Heç kim dinmirdi. Heç kim danışmağa cürət etmirdi. İbrahimin yerə sancılmış gözlərindən yaş süzülürdü. Göyərmiş dodaqları səyriyirdi. O, elə yazıq, elə miskin görünürdü ki... Zülfıyyə özünə saxlaya bilməyib onun boynuna sarıldı və:

– Mənim mehriban, fağır qardaşım! – dedi.

İbrahim bacısını qucaqlayaraq acı bir fəryad qopardı.

Demək olar ki, səhərə qədər heç kim yatmadı. Zülfiyyənin gözlərinin yaşı qurumuşdu. Bilmirdi ki, kimi oxşayıb, kimi ağlasın...

Ertəsi gün İbrahimgilin küçə qapısı döyüldü. Gələn qonşunun oğlu idi. Onu Ağaxan göndərmiş, küçədə Zülfiyyəni gözlədiyini demişdi. Ağaxanın adını eşidən İbrahim yerindən dik qalxdı, rəngi ağappaq oldu. Bunu görən Zülfiyyənin üzündə acı bir təbəssüm oyandı. O da ayağa qalxdı. Qardaşının əllərindən tutub dedi:

– Artıq gecdir, qardaşım.

İbrahim bilmədi ki, bacısı “gecdir”deyəndə nəyi nəzərdə tutdu. Vaxtın gec olduğunu, İbrahimin hərəkətinin gec olduğunu, yoxsa başqa şeyin...

İbrahim və bacıları çox təkid etsələr də, Zülfiyyə getmək qərarından dönmədi.

– Mən bilirəm ki, düşmən ocağına gedirəm. Ancaq getməliyəm. Birinci, Ənvər əmiyə söz vermişəm. Bu gün sizinlə bir yerdə olmağımın səbəbkarı o kişidir. İkinci, hara qayıdım bundan sonra. Üçüncü, onsuz da mənə olan olub...İslanmışın yağışdan nə qorxusu.

Zülfiyyənin rayondan gəldiyi vaxtdan 5 il keçmişdi. Bu 5 ildə çox dəyişikliklər, çox hadisələr baş vermişdi. İşdə olan ciddi nöqsanlara və vəzifə səlahiyyətlərini aşdığına görə Ənvər kişi işdən çıxarılmış, əmlakının

müəyyən hissəsi müsadirə edilmişdi. İndi Ənvər kişiyyə təkcə hazırda yaşadığı bu ev qalmışdı.

Ağaxanın özündən başqa daha iki qardaşı var idi. Onlar da evlənmiş və ailələri ilə bu evdə yaşayırdılar. Ənvər kişi işdən çıxarıldıqdan sonra yatağa düşdü. O, insult keçirmişdi. Onun bütün ağırlığı Zülfiyyənin çiyinlərində idi. Zülfiyyə Ənvər kişini ayaqyoluna aparır, hamama salıb çimirdirdi. Mükafatı isə Ağaxanın təhqirləri və söyüşləri olurdu.

Ailə maddi ehtiyacın acısını dadar-dadmaz Ağaxanın qardaşları ev kirayə edib ailələri ilə birlikdə başqa yerə köçdülər. Ağaxan isə günlərlə evə gəlməz, əyyaşlığından əl çəkməzdi.

Ənvər kişinin qulluğunda duran Zülfiyyə bir dəfə də olsun üzünü turşutmaz, can-başla qayınatasının xidmətində dayanardı.

Günlərin bir günü Ənvər kişi gözlərini əbədi olaraq yumdu. Qohum-qardaş, dost-tanış yığışdılar, Ənvər kişini son mənzilə yola saldılar. Ənvər kişinin ölümü Zülfiyyəyə pis təsir etdi. Heç olmasa arada onunla söhbət edə, onun qulluğunda dayanmaqla vaxtın haradan gəlib hara getdiyini bilməzdi.

Qırx mərasimi veriləndən sonra Ağaxanın qardaşları evdən getmədilər. Gəlinlər üzlərinə verib oturdular. Qardaşların ata mülkü üstündə mübahisələri düşdü. Uzun çək-çevirdən sonra evi satmaq qərarına gəldilər. Müxtəsər, evi satıb pulunu 3 yerə böldülər. Beləliklə, Ağaxan da Zülfiyyə ilə bir ev kirayə edəsi oldular.

Zülfiyyə gecə-gündüz Ağaxana deyirdi ki, əldə olan pulla bir yüngülyaraq evdən, torpaqdan bir şey alsın. Ağaxanın isə, deyəsən, ev almaq fikri yox idi. O, yenə də qapını çöldən bağlayar, özü evə gələnə qədər Zülfiyyə evdə tək qalardı.

Zülfiyyə qaçırıldıqdan düz 7 il sonra onun bir oğlu oldu. Ağaxan uşağın adını Elxan qoydu. Zülfiyyə həm sevinirdi, həm də kədərlənirdi. Sevinirdi ona görə ki, ona həmdəm olan bir ciyərparası var. Kədərlənirdi ona görə ki, uşağının atası Ağaxan kimi bir adamdır. Zülfiyyə güman edirdi ki, uşaqdan sonra Ağaxan dəyişər, düzgün yola qayıdar. Ancaq belə olmadı. O, yenə də qapını bağlayıb gedər, uşaq və ana bağlı qapı arxasında günlərlə ac-susuz qalardılar. Ağaxan isə başqa qadınlarla kefindən qalmazdı. Evə gələndə isə yenə əvvəlki təhqirlər, söyüşlər... Zülfiyyənin burun sümüyü, əl barmaqları və qabırğası Ağaxanın ağır yumruqları altında qırılmışdı. Anasının döyüldüyünü görə 2 yaşlı Elxan qaçıb çarpayının altında gizlənərdi. Atası qışqıran kimi barmaqlarını dodaqlarına yaxınlaşdırıb anasına "sus" işarəsini verərdi.

Bir dəfə Ağaxan 2 gün evə gəlmədi. Uşaq acından ağlayırdı. Evdə yeməyə heç nə yox idi. Əlacsız qalan Zülfiyyə bir həftədən qalmış quru çörəkləri əzib un halına saldı, sonra isə ona qabın dibində qalan bitki yağı qarışdırıb tavada qızartdı. Ac uşaq bu "dadlı yeməyi" yeyəndən sonra dərin yuxuya getdi.

Bir neçə dəfə qardaşı İbrahim onlara gəlmiş və bacısını yığışdırıb özü ilə aparmaq istəmişdi, lakin Zülfiyyə getməkdən imtina etmişdi. Elə bil o, bu zülmün qurtaracağına

və xoşbəxt günlərin gələcəyinə inanırdı. Xoşbəxtlik isə gəlmirdi ki, gəlmirdi...Pişik balasını böyütmək üçün onu dişində ora-bura daşdığı kimi, Zülfiyyə də öz balaca Elxanının ac-susuz qalmaması üçün var gücü ilə çalışırdı.

Bədbəxtliklər isə Zülfiyyədən əl çəkirdi ki, çəkirdi. Xoşbəxt günlər ümidi ilə həyatın çətinliklərinə dözən Zülfiyyəyə rayondan ağır bir xəbər gəldi: qardaşı İbrahim dünyasını dəyişmişdi. Sən demə, onun mədəsində xərçəng xəstəliyi var imiş. Elxandan sonra ürəyində ümid işığı yanan Zülfiyyənin dünyası qaraldı. Yenə ağladı, nalə çəkdi. Birinci dəfə rayona gedərkən qardaşına dediyi sözləri düşünüb özünü yamanladı. İbrahim kimi əlləri ilə dönə-dönə başına vurdu.

Qardaşının yas mərasimindən qayıdandan sonra xeyli vaxt özünə gələ bilmədi. Sonra isə əzizlərini itirən başqa adamlar kimi, yenə sakitləşib yaşamağa başladı.

Ağaxan isə artıq əlində olan pulları xərcləyib qurtarmışdı. O, maşın təmir olunan servisdə işləyər, qazandığı pulla ailəni güclə dolandırar, əyyaşlığından isə qalmazdı.

...Amma bu dəfə dilləndi Zülfiyyə:

– Niyə qışqırırsan uşağın üstünə?.. O, nə deyir ki?..

Ağaxan:

– Daha nə deyəcək? Səni ermənilər yıxıb... Nə bilim, böyüyəndə onları gedib öldürəcəm...

Zülfıyyə:

– Bəsdır, Ağaxan! Uşaq ermənilərdən danışıır, məgər səndən danışıır?

Zülfıyyənin bu cavabları Ağaxanı özündən çıxardı:

– Sən mənə erməni deyirsən?!

– Sənə erməni demirəm. Bəsdır...

Ağaxan Zülfıyyənin höröklərini əlinə aldı və onu sürüməyə başladı. Balaca Elxan isə qorxudan çarpayının altına sığınmış və dəhşətdən böyümüş gözləri ilə anasının necə döyülməsinə baxırdı. Zülfıyyə isə səsini çıxarmırdı. Qorxurdu ki, onun səsindən uşaq bir az da qorxar.

Nəhayət, Ağaxan ondan əl çəkdi. Qapını bağlayıb evdən çıxdı. Zülfıyyə burnundan axan qanı stolun üstündəki əski ilə sildi. O ağlamırdı. İstəmirdi ki, balaca Elxan onun ağlamasını görsün. Gözləri qan çanağın dönmüşdü. Oğlunu çarpayının altından çıxarıb sinəsinə basdı.

Gecə yarısına qədər ana və bala yata bilmədilər. Nəhayət, Elxan anasının qucağında yuxuya getdi. Elxanı yatırıandan sonra Zülfıyyə öz-özünə düşündü: "Görəsən, hamı mənə kimidir?.. Axı mən nə günah etmişəm ki, Allah mənə belə cəzalandırır?.. Mən dünyanın zülmünü çəkmək üçün doğulmuşam?.. Kaş ki heç doğulmayaydım!.."

Səhər açıldı. Həmişə yerindən erkən qalxan Zülfıyyə bu gün gec oyandı. Demək olar ki, səhəruzü yuxuya getmişdi. Otağın balaca pəncərəsindən çölə boylandı. Çıskinli bir hava idi. Güclü külək əsirdi. Hər tərəf duman içində idi.

Zülfıyyənin bütün bədəni ağrıdan zoqquldayırdı. Divara vurulmuş balaca güzgünün qarşısına keçdi. Qaralmış sol yanağına baxdı. Sağ gözünə qan dolmuşdu. Öz-özünə

yazığı gəldi. Uşaq oyanmasın deyə, sakitcə ağlamağa başladı. Yenə öz-özünə düşündü: "Axı sən niyə yaşayırsan?.. Niyə ölmürsən?.. Niyə sənin canın bu qədər bərkdir?.. İt canıdır sənin canın?.. "Gözləri divardan asılı qalmış elektrik məftillərinə ilişdi. İldırım sürəti ilə beynindən bir fikir keçdi: özünü öldürmək. Bəs uşaq?..O, necə olacaq?.. Heç nədən xəbərsiz olan oğluna baxdı. Elə bil uşağın üz cizgilərinin Ağaxana oxşadığını indicə gördü. Düşündü: "Cəhənnəm olsun hər şey... O da atasının tayı olacaq... Daha bəsdir, ölənlərdən artıq deyiləm ki... "Oğluna yaxınlaşdı, aşağı əyilib diqqətlə uşağın üzünə baxdı. Sonra dikəlib divardan asılı qalmış elektrik məftilinə sarı getdi. Barmaqlarını məftilə uzatdı. Məftilə toxunmağa az qalmışdı ki, qapı möhkəm döyüldü. Zülfiyyə diksindi. Hətta ucadan:"Ay ana!" – dedi. Qapı bir də döyüldü. Zülfiyyə tamam su içində idi. Alnından süzülən tər damcılarını qolu ilə silib qapıya yaxınlaşdı. Qulaq asdı. Daha səs gəlmirdi. Düşündü ki, yəqin, ev yiyəsidir, evin pulu üçün gəlib. Bu dəfə qapı daha möhkəm döyüldü. Zülfiyyə:

– Kimdir? – soruşdu.

Səsi də özünə qərribə gəldi. Elə bil öz səsi deyildi.

– Zülfiyyə xala, mənəm Muraddır.

Zülfiyyə qonşu uşağın səsini tanıdı. Özünü ələ alıb soruşdu:

– Hə, Murad, nə deyirsən?

– Zülfiyyə xala, qapını aç bilərsinizmi?

– Murad, Ağaxan evdə yoxdur. Açar da ondadır.

– Zülfiyyə xala, elə Ağaxan əmiyə görə gəlmişəm.

Zülfıyyə:

– Nə olub, ay Murad?

– Ağaxan əmini maşın vurub.

Artıq acı xəbərləri eşitməyə vərmiş etmiş və bunu alın yazısı kimi qəbul edən Zülfıyyə daha heç nəyə heyrətlənmirdi. Amma bu xəbər onu heyrətləndirdi. Həm də elə heyrətləndirdi ki, qışqırmamaq üçün əlləri ilə ağzını tutdu.

Yosmaca evin qarşısında qurulan çadır onsuz da dar olan küçəni bir az da daraltmışdı. Çadırdan molla'nın avazlı səsi eşidilirdi. Bu gün Ağaxanın 3 mərasimi idi. Zülfıyyənin kirayə qaldığı otaq balaca olduğundan ona yazığı gələn yaxın qonşuları öz evlərini başsağlığına gəlmiş qadınların üzünə açmışdılar. Kişilər isə küçədə qurulan çadırdə oturmuşdular.

Ağaxanı maşınla vuran adam da burada idi. Geyimindən, davranışından imkanlı adama oxşayırdı. O, yas mərasiminin bütün xərcini öz üstünə götürmüşdü. Ağaxanın qardaşları Vasif, Asif və qohumlarından bir neçəsi də burada idi. Asifin və Vasifin ömür-gün yoldaşları isə yas mərasimində görünmürdülər. Asifin dediyinə görə, onlar ticarətlə əlaqədar olaraq Türkiyəyə getmişdilər. Zülfıyyənin bacıları – Nərgiz və Lalə, qardaşı oğlu İlham da rayondan gəlmişdilər. Bacılar qadınlara qulluq edir, İlham isə çadırdə kişilərin məclisində oturmuşdu.

Qəza törədən kişinin həyat yoldaşı qadınların içəri-sində – Zülfiyyənin yanında idi. Tez-tez günahkar nəzərlərlə başına qara bağlamış Zülfiyyənin üzünə baxırdı. Zülfiyyə isə öz aləmində idi. O çox kədərli halda Ağaxanı düşünürdü. Ürəyində onunla danışırdı: "Mən belə deməmişdim axı, Ağaxan?.. Sən yenə namərdlik etdin. Sənin ölümün xoşbəxt ölüm oldu. Kaş mən də belə öləydim. Mən sənə qulluq eləmək, atanın xidmətində durduğum kimi, sənin də xidmətində durmaq istəyirdim, Ağaxan!.. Və həmin anda sənin gözlərinə baxmaq istəyirdim. Allah bu xoşbəxtliyi də mənə qismət eləmədi. Axı əvvəldən mənim bəxtim gətirməyib".

Bəzən Ağaxan sərxoş vaxtlarında Zülfiyyəyə deyirdi:

– Gedəcəyəm Qarabağa, şəhid olacağam mən də. Onda görüm nə edəcəksən.

Zülfiyyə bir anlıq Ağaxanın dediyi bu sözləri də xatırladı və ürəyində yenə Ağaxanla danışdı: "Sən bu şərəfə də layiq görülmədin. Vətən yolunda şəhid olmaq şərəflilərin işidir. Sən isə"...

– Ay qız, Zülfiyyə!..

Qonşu qadının səsi Zülfiyyəni xəyaldan ayırdı. O, səksəndi.

– Dur çıx, qapıda dur, camaat dağılışır, – deyə qonşu qadın səsləndi.

Zülfiyyə qapının ağzına çıxdı. Hüsrə gələn qadınlar ona başsağlığı diləyib gedirdilər. Nəhayət, həm evdəki qadınlar, həm də çadırdakı kişilər dağılışdılar. Təkcə Ağaxanı vuran kişi və onun həyat yoldaşı hələ də getməmişdilər. Asif

və Vasif isə həyətdə çadır sökməklə məşğul idilər. Zülfıyyə və bir neçə qonşu qadın otağı yır-yığış edirdilər. Qəza törədən kişinin arvadı küncdəki stulda oturub tez-tez qapıya tərəf baxır, telefonla kiminləsə danışır, elə bil kimi isə gözləyirdi. Qapı döyüldü və bayaqdan gözləri qapıda qalan qadın dik ayağa qalxıb dedi:

– Yəqin, yoldaşımdır.

Qadının əri içəri girib salam verdi. Qonşu qadınlar bir-birlərinə işarə edib çölə çıxdılar. Zülfıyyə kişiylə oturmaq üçün stul gətirdi. Kişi arvadının yanında oturdu. Elə bil danışmağa çətinlik çəkirdi. Arvadının üzünə baxdı. Arvad ərinə nə isə him-cim etdi. Kişi boğazını artladı, üzünü gözlərindən dünyanın əzabı tökülən Zülfıyyəyə tutub dedi:

– Bacı, Zülfıyyə xanım!.. Mənim adım Rasimdir. Yoldaşımın adı Sonaxanımdır. Vallah, heç bilmirəm necə danışım... Mən istəməzdim ki, belə olsun... Hər şey elə anıdan oldu ki... Yol duman idi. Qəfildən yoldaşınız yola çıxdı. Yanında da bir qadın var idi. Üzr istəyirəm, deyəsən, sərxoş idilər. Ekspertiza da bunu təsdiq edə bilər. Qadın yoldan çəkildi, o isə qaçmadı. Əyləci bassam da, artıq gec idi. Tez maşından düşdüm. Qadın rus dilində məni söyürdü. Mən yoldaşınızı maşına qoydum, ancaq artıq gec idi, keçinmişdi yoldaşınız. Allahın işidir... Kim istəyərdi ki, belə bir iş olsun. Əgər mənə inanmırınsınızsa, hadisəni görənlərdən soruşa bilərsiniz.

Zülfıyyə başını qaldırdı və sakit səsle:

– İnanıram, Rasim qardaş, – dedi.

Kişi dərindən nəfəs aldı və yanında oturan arvadına baxdı. Arvadın elə bil çiçəyi çırtladı. Kişi yenə sözə başladı:

– Zülfiyyə bacı, heç bilmirəm, sizə necə deyim ki, məni başa düşəsiniz.

Zülfiyyə kişinin üzünə baxmadan dedi:

– Deyin, sizi başa düşərəm.

Kişi:

– Bilirsiniz, polis idarəsində məni bir az incidirlər. Deyirlər, şikayətçi olsa, vəziyyət yaxşı olmayacaq. Axı ölüm işidir?

Zülfiyyə başını qaldırıb kişinin üzünə baxdı:

– Heç bir şikayət-filan olmayacaq. Narahat olmayın.

Kişinin üstündən elə bil dağ götürüldü. Qadın dil-ağız eləməyə başladı:

– Allah köməyin olsun, Zülfiyyə. Allah bir balanı saxlasın.

Onlar ayağa qalxanda kişi ağzı bağlı bir zərfi stolun üstünə qoydu. Zülfiyyə bunu görüb soruşdu:

– Rasim qardaş, bu nədir?

Kişi özünü itirmiş kimi:

– Puldur, bacı. Dedim, bəlkə...

Zülfiyyənin kədərli üzündə bir qızartı əmələ gəldi. Titrək səslə dedi:

– Rasim qardaş! Mən bədbəxt, kasıb, kimsəsiz bir qadınam. Həyatda çox şeylər itirmişəm. İtirilənləri pulla əvəz etmək olmur. Axı siz mənə bacı dediniz, mənə sizə qardaş... Xahiş edirəm, məni incitməyin! Götürün pulunuzu!

Kişi ayaq üstə quruyub qalmışdı. Arvadı isə heyrətlə üz-gözü qaraqançır olmuş, bədbəxt görkəmli bu qadına baxırdı. Onların hər ikisinin gözləri yaşarmışdı.

Zülfiyyə onlara:

– Arxayın gedin, heç bir şikayət olmayacaq.

Qapıdan çıxanda kişi geri çevrilib minnətdarlıq dolu nəzərlərlə Zülfiyyəyə baxdı. Zülfiyyənin gözləri onlara baxsa da, fikri başqa yerdə idi.

Qonşu qadınlar bir neçə dəfə ona demişdilər ki, Ağaxan Valya adlı özündən yaşca böyük bir rus qadınla yaşayır. Zülfiyyə də bilirdi ki, gecələr evə gəlməyən Ağaxan Valyanın yanında qalır. Bu isə Zülfiyyəyə əsla təsir etmirdi. Ağaxanı maşın vurarkən yanındakı rus qadın da, yəqin ki, elə Valya olubmuş.

Zülfiyyənin üzündə acı bir təbəssüm yarandı. Balaca Elxanın səsi onu xəyallardan ayırdı:

– Ana, bəs atam hanı?

– Atan uzaqlara gedib, bala.

– Nə vaxt gələcək?

– Bilmirəm, qadan alım.

– Gələndə yenə səni döyəcək?

– Yox, oğlum, daha döyməyəcək.

3 mərasimi qurtaran kimi Zülfiyyənin bacıları və qardaşı oğlu rayona gedəsi oldular, çünki Zülfiyyənin yanında qalmağa yer yox idi.

Ağaxanın 40 mərasimi də verildi. Bu mərasimin də xərcini Rasim müəllim öz üzərinə götürdü.

Yas mərasimi qurtardıqdan sonra Zülfiyyə Asifin Rasim müəllimlə nə barədəsə danışdığını gördü, çox narahat oldu. O, Asifi yaxşı tanıyırdı. Bilirdi ki, nəfsi iti adamdır. Uşaq göndərüb Asifi çağırırdı. Ondan soruşdu:

– Rasim müəllimlə nə danışırıdın?

Asif bir qədər özünü itirən kimi oldu:

– Heç nə, elə-belə söhbət edirdik.

Zülfiyyə:

– Asif, birdən kişiyyə artıq-əskik bir söz deyərsən ha...

– Artıq nə deyəcəyəm ki, daha səninlə danışib qurtarıb da...

– Hə, mənimlə danışib qurtarıb. Mən də sözümü ona demişəm. Daha sən qarışma.

Asif səsini qaldıraraq:

– Mən əvvəldən sizin işləərə qarışmamışam, nə də bundan sonra da qarışmayacağam.

Zülfiyyə:

– Qarışmayın, heç kim qarışmasın, – dedi.

Zülfiyyə daha bilmədi ki, Asif Rasim müəllimlə nə danışmış. Bunu Rasim müəllimdən soruşmağa isə üzü gəlmədi.

Asif qardaşı Vasiflə bir az həyətdə dayandı, sonra Zülfiyyə ilə sağollaşib getdilər.

Qırxdan sonra Zülfiyyə hüsrə yığılan pulun üstündən götürərək evin iki aylıq pulunu ödədi. Sonra isə bundan sonrakı həyatı barəsində düşünməyə başladı. Zülfiyyə ağıllı qadın idi. O bilirdi ki, Ağaxanın ona verdiyi dəhşətli həyat bitsə də, bundan sonrakı həyat onun üçün heç də asan olmayacaq. Zülfiyyə çətinlikdən qorxmurdu. Düşünürdü ki, bir uşağı saxlamağa nə var ki... Əziyyətlə də olsa, dolanacaqdı. Amma Zülfiyyə yalnız maddi tərəfi fikirləşirdi. O, bu cəmiyyətdə ərsiz, cavan, gözəl, ürəyitəmiz, sadələvh bir qadının necə yaşayacağını, insanların onu necə qarşılıyacağını və ona necə qiymət verəcəyini, yazıqları, kimsəsizləri, gücsüzləri öz girdabında məhv edən zalım dünyanı fikirləşmirdi. Zülfiyyə fiziki cəhətdən sağlam idi, işdən qorxmazdı. Ancaq işsizliyin, iş tapmağın nə qədər çətin olduğunu düşünürdü. Zülfiyyənin niyyəti təmiz idi, ancaq pis niyyətli adamların daha çox olduğunu ağına belə gətirmirdi. Zülfiyyə bilmirdi ki, iş axtaran ərsiz və gözəl qadınlara iş sahibləri ilk növbədə əllərinə düşən yağlı tikə kimi baxırlar. Zülfiyyənin ağına gəlməzdi ki, dünya malından ötrü ən yaxın qohumlar bir-birinə xəyanət edər, ürəklərə dağlar çəkərlər. Zülfiyyənin bir üzü var idi, ancaq bilmirdi ki, insanların əsl simalarını görmək çox müşkül məsələdir. Zülfiyyə yalandan, riyadan uzaq idi, ancaq bilmirdi ki, yaşadığı cəmiyyətdə yalan ayaq tutub yeriyir və düzü özünə kölə edir. Zülfiyyə düşünürdü ki, heç kim heç kimə qarşılıqsız, əvəzsiz, minnətsiz yaxşılıq etmir. Zülfiyyə yaxşı insan idi, ancaq yaxşı insanların az olduğunu bilmirdi. Bütün bunları Zülfiyyə hələlik bilmirdi. İndi o

yalnız balaca Elxana gözəl bir həyat bəxş etmək arzusu ilə yaşayırdı.

Ağaxanın qırxından sonra Zülfiyyə iş axtarmağa başladı. Şəhəri, demək olar ki, tanımırdı. Bu iş məsələsini bir qədər də çətinləşdirirdi. Qonşu qadınlara, Ağaxanın qardaşlarına zəng edib xahiş etmişdi ki, onun üçün iş soraqlasınlar. Lakin hələ də işdən bir xəbər yox idi. İki aya yaxın o, beləcə iş sorağı ilə evdə oturdu. Hara gedəcəyini, nə iş tapacağını bilməyən Zülfiyyə çaşqınlıq içərisində qalmışdı. Üstəlik də kirayə qaldığı evin pulu...

Gecə saat on olardı, qapı döyüldü. Evin sahibi idi. Zülfiyyə qapını aralayıb soruşdu:

– Nə istəyirsiniz?

– Olar içəri keçim?

Zülfiyyə qapını açdı. Ev sahibi içəri girəndə Zülfiyyə arağın iyini hiss etdi. O, yerdə oturub oyuncaqları ilə oynayan Elxanı qucağına götürdü, sonra sual dolu nəzərlərlə ev sahibinə baxdı. İçkinin təsirindən gözləri və yanaqları qızaran şişman kişi Zülfiyyəyə baxıb dedi:

– Elə burdan keçirdim. Dedim, sənə bir baş çəkim, görüm neynirsən, nə iş görürsən, necəsən...

– Yaxşıyam, şükür Allaha, – deyərək Zülfiyyəyə cavab verdi.

– İş tapdınmı?

– Hələ ki, yox, ancaq tapılacaq, qayınlarıma demişəm...

Əslində, Zülfiyyə yalan danışırdı. 40-dan sonra qayınları onunla maraqlanmamış, bir dəfə də olsun onun yanına gəlməmişdilər. Zülfiyyə onların adını çəkməklə tək, kimsəsiz olmadığını bildirmək istəyirdi.

Ev yiyəsi Zülfiyyəni başdan ayağa qədər süzüb dedi:

– Sənin kimi qəşəng bir qadına niyə bir iş tapılmır, görəsən?

Zülfiyyənin yanaqları qızardı. Səsi titrəyə-titrəyə ev sahibindən soruşdu:

– Əbdül əmi, bu gecə vaxtı niyə gəlmisiniz? Axı ayın axırına hələ var.

– Mən ev puluna gəlməmişəm ki... Sən onu verməyə də bilərsən.

Zülfiyyə uşaq deyildi. Ağaxan onu bağlı qapı arxasında saxlasa da, özünün dünyagörüşü var idi. O, ev sahibinin eyhamlarını yaxşı başa düşürdü. Başının zoq-quldadığını hiss etdi. Ağaxan ona elə bir həyat yaşatmışdı ki, o, bütün kişiləri Ağaxan simasında görürdü. O, əsəbi halda dedi:

– Əbdül əmi, siz məni nə hesab edirsiniz?.. Mən sizin ev pulunuza qalmışam?! Heç ayıb deyil?! Bu gecə vaxtı qapı döyərlər?! Qonum-qonşu nə deyər adama?..

Ev sahibi Zülfiyyənin bu sözlərində özünü yığışdırdı. O, ciddi bir görkəm alıb cavab verdi:

– Qızım, mən nə dedim ki, acığın gəldi? Dedim, bəlkə, nədənsə ehtiyacın var?

Zülfiyyə qapını göstərib:

– Heç nədən ehtiyacım yoxdur, – dedi.

Ev sahibi küçə qapısından çıxanda hələ də həyətdə oturan qonşu arvadlar onu bir-birlərinə göstərib dedilər:

– Ağəz, bu Əbdül kişi deyil?..

– Hə odur...

– Bismillah...Bu, burdanə gəzir gecə vaxtı?

– Deyəsən, Zülfüyyənin yanından çıxdı.

– Yəqin, ev puluna görə gəlibmiş.

– Ağəz, nə ev pulu... İndi ev pulu vaxtıdır?

– Ay qız, günah danışmayın.

– Mən nə dedim ki?

– Deyirəm, ərsiz qadın, yüyənsiz at...

– Bəsdir, sən Allah. Onu əvvəl deyirdilər. İndi qadınların çoxu ərsizdi də...

– Elə ona görə dünya dağılır də...

Səhər Zülfüyyə iş tapmaq ümidi ilə həyətdə oturan qadınların yanına gəldi. Bir az söhbətdən sonra qadınlardan biri ondan eyhamla soruşdu:

– Ay Zülfüyyə, deyirlər, axşam qonağın var imiş... Hə?..

Qəfil verilən bu sualdan Zülfüyyə burnunun ucuna qədər qızardı. Özünü ələ alıb dedi:

– Qonaq deyəndə, Əbdül əmi idi.

– Nə əcəb gəlmişdi Əbdül əmin?

Zülfüyyə bilmədi nə desin. Sakit səsle:

– Ayaqüstü hal-əhval tutub getdi. Nə olub ki?

Qadınlardan biri dedi:

– O olub ki, sən cavan, ərsiz qadınsan... Ehtiyatlı ol... Bu kişilərin heç birinə etibar yoxdur. Biz sənə görə deyirik ha, qızım. Qab sındı, ya cingildədi, fərq eləməz.

Zülfiyyə başını aşağı salıb sakitcə evə getdi.

Qonşular düz deyirdilər. Zülfiyyə ürəyində onlara haqq qazandırdı.

Bir həftədən sonra qonşuluqda yaşayan Səhrayə qapını döydü. O, Zülfiyyə üçün iş tapmışdı. Zülfiyyənin sevincdən uçmağa qanadı yox idi. Ancaq bu sevinc uzun çəkmədi. İşin məğzini öyrənən Zülfiyyə bu işdən imtina etməli oldu. Belə ki, Zülfiyyə ayda 500 manat əmək haqqı almaqla 4 nəfər türk vətəndaşının kirayə qaldığı evi təmizləməli, yeməklərini hazırlamalı idi. Səhrayə nə qədər dil tökdüsə, Zülfiyyə razı olmadı.

Nəhayət, Zülfiyyə qonşuların köməyi ilə özünə iş tapdı. Yaxınlıqdakı tikinti şirkətlərinin birində fəhlə... Bu, qadın işi olmasa da, Zülfiyyə razılaşdı və bir həftədən sonra işə başladı. Elxanı isə işdən gələnə qədər qonşuluqda yaşayan Nisə xalaya tapşırırdı.

Zülfiyyənin işlədiyi tikinti şirkəti özəl şirkət idi. Hündürmərtəbəli binalar tikirdilər. İş ağır olsa da, əmək haqqı yaxşı idi. Bayram və bazar günləri işləyənlər həmin günlərin əmək haqlarını ikiqat alırdılar. Zülfiyyə həmin günləri də işə çıxırdı. Tikintidə işləyənlərin içərisində tək bir qadın var idi, o da Zülfiyyə... O, sağlam idi, ən əsası işdən qorxmurdu. İlk günlər bəstəboy, yaraşlıq, gözlərindən dərd-sər tökülən bu qadının fəhlə işləyə biləcəyinə hamıda bir şübhə var idi. Lakin bir həftədən sonra bu qadının necə işlədiyini gördükdə heç kəs təəccübünü gizlədə bilmədi. İş

yoldaşları – kişilər onun xətrini çox istəyirdilər. Bəzən hörmət əlaməti olaraq onu ağır işlərdən uzaqlaşdırmaq istəyirdilər, lakin Zülfiyyə buna əsla razı olmaz, kişilərlə çiyin-çiyinə işləyərdi. Axşamlar isə qabarlamış əllərini və şişmiş ayaqlarını suya qoyar, balaca Elxanı şənləndirməyə çalışardı.

Zülfiyyə artıq ikinci il idi ki, bu şirkətdə çalışırdı. Aldığı əmək haqqı onun gündəlik dolanışığına və ev kirəsinə artıqlaması ilə bəs edirdi. Hətta qənaət edib dar gün üçün bir az pul da yığmışdı. Bəzən güzgünün qabağına keçib gur, sarışın saçlarını darayanda əvvəlki gözəlliyinin özünə qayıtdığını hiss edirdi. O, heç vaxt bir qadın kimi üz-gözünə bəzək vurmazdı. Əvvəldən belə şeylərə həvəsi olmamışdı. Bəzən işə gedəndə qonşu arvadlar ona zarafatla: "Gözəlləşmişən ha...Özünü gözəl" – deyərdilər.

Zülfiyyənin ürəyində bir ümid, bir işıq közəridi. Amma bir gün...

Həmin gün fəhlələr özülü qoyulan binanın yanına tökülmüş armaturları təyin olunan yerə daşıyırdılar. Birdən qara rəngli bir maşın sahəyə daxil oldu. Qaçhaqac düşdü. Dedilər ki, şirkətin prezidenti Mahmud müəllim gəlib. Fəhlələr, eləcə də Zülfiyyə açıq sahədə, günün altında, qan-tər içində işləyirdilər. Mahmud müəllim maşından düşüb fəhlələrə yaxınlaşdı. Onun görkəmi nağıllardakı divə bənzəyirdi. Boynunun dalı beşillik kəl boynuna oxşayırdı. Çənəsi ilə boğazı ətdən bitişmişdi. Adama elə gəlirdi ki, bu adamda çənə deyilən orqan yoxdur. Eləcə də qarnı ilə sinəsi də eyni vəziyyətdə idi. Gözləri göyərmiş ətli sifətinin lap dərinliyində idi.

Mahmud müəllim üzünü fəhlələrə tutub xırıltılı bir səslə qışqırdı:

– Avand olsun... Necəsiniz? İşləriniz necə gedir?

Fəhlələr əllərini saxlayıb ona razılıq etdilər. O, ağzını geniş açıb ucadan:

– İşinizdən razısınız mı? – dedi.

Fəhlələrin içərisindən bir neçə nəfərin həvəssiz deyilən sözləri eşidildi:

– Allah ömür versin...Razıyıq...

Birdən Mahmud müəllimin gözləri fəhlələr içərisində boyca başqalarından seçilən Zülfiyyəyə sataşdı. Zülfiyyənin istidən qızarmış yanaqları sifətinə xüsusi bir gözəllik gətirmişdi. Bu qara fəhlələrin içərisində o, dənizdən çıxan mirvariyə bənzəyirdi. Mahmud müəllim barmağı ilə iş icraçısını yanına çağırıb soruşdu:

– Bu kimdir belə?

İş icraçısı ikiqat əyilərək:

– Fəhlələrdəndir, Mahmud müəllim.

Mahmud müəllim qarşısında əyilən kişiyyə tərs bir nəzər salıb dedi:

– Nə fəhlə, əə!.. Tikintini gözəllik salonuna döndərmisiniz... Qudurmusunuz hamınız...

O yırğalana-yırğalana maşına tərəf getdi. Heç kimlə sağollaşmadı da...Onun kimə və niyə əsəbiləşdiyi heç kimə aydın olmadı.

Ertəsi gün Zülfiyyə işə gələndə iş icraçısı ona dedi ki, kadrlar şöbəsinin müdiri Sveta xanım onu çağırır. Zülfiyyə heç nə başa düşmədi. Əlacsız qalıb tikintidən xeyli uzaqda yerləşən şirkət binasına getdi.

Sveta xanım ucaboylu, nərmənazik, sarısaçlı bir qız idi. O, Zülfiyyəni görəndə gülümsündü və dedi:

– Zülfiyyə sənsən? Xoş gəlmisən. Gözlə, indi səni qəbul edəcəm.

Zülfiyyə təəccüblə:

– Kim qəbul edəcəm?-dedi.

Sveta da təəccüblə:

– Mahmud müəllim...

– Niyə? Nə məsələdir ki?..

– Mən heç nə bilmirəm.

Əlacsız qalan Zülfiyyə qəbula gələnlər üçün qoyulmuş stulların birində oturdu. Katibə qız tez-tez içəri girib-çıxırdı. O, Zülfiyyəyə dedi ki, televiziyadan çəkilişə gəliblər, ona görə bir az gözləməli olacaq.

Zülfiyyə işlədiyi müddətdə özünə bir az əyin-baş almışdı. Bu paltarlar ona xüsusi yaraşlıq verirdi. İşə gələndə ona çox yaraşan bu paltarlardan birini geyinirdi. İş qurtardıqdan sonra fəhlə paltarını dəyişən Zülfiyyəni tanımaq çətin olardı. Heç kim inanmazdı ki, bu gözəl-göycək qadın tikintidə qumun, daşın, sementin içərisində çalışan adicə bir fəhlədir.

Bu gün də təzə aldığı donlarından birini geyinmişdi. Bu don ona çox yaraşlıq idi.

Nəhayət, içəridəkilər çıxdılar. Zülfiyyənin ürəyi qəfəsdəki quş kimi çırpınırdı. Ürəyinə əlli fikir gəlirdi.

Katibə onu çağıranda səksəndi. O, ayağa qalxıb kabinetə doğru addımlamağa başladı. Hiss elədi ki, dizləri titrəyir. İçəri girəndə özünü tamam itirdi. Belə kabinetə heç yuxusunda da görməmişdi. Elə bil sehrli bir aləmə düş-

müşdü. Belə vəziyyətdə Zülfiyyə hürkmüş ceyrana bənzəyirdi. Qəfildən eşitdiyi bir səs onu diksindirdi.

– Otur!

Zülfiyyə səs gələn tərəfə döndü. Mahmud müəllim öz yerində – yumşaq kresloda yayxanıb oturmuşdu. Zülfiyyə özünü o qədər itirmişdi ki, salam verməyi də unutmuşdu. Zülfiyyənin bütün hərəkətlərini diqqətlə izləyən Mahmud müəllim yaxınlıqdakı kreslonu göstərib yenidən:

– Otur, – dedi.

Zülfiyyə kresloda oturdu. Onun balaca boyu bir az da balacalaşdı. Bu yumşaq kresloda özünü çox narahat hiss etməyə başladı. Özünü toplayıb Mahmud müəllimə tərəf baxdı. Doğrudan da, Mahmud müəllim nağıllarda deyilən divə bənzəyirdi.

Nəhayət, Zülfiyyə titrək səslə:

– Eşidirəm, Mahmud müəllim,– dedi.

Mahmud müəllim kresloda yırgalanıb dedi:

– Mən səni eşidirəm, xanım-qız... De görüm, səni mənim şirkətimə kim işə götürüb? Nə vaxtdan burda işləyirsən?

Zülfiyyə sakit səslə cavab verdi:

– Qonşular dedilər ki, belə bir şirkət var, fəhlə yığırlar. Mən də gəlib ərizə yazdım və işə götürdülər.

Mahmud müəllim:

– Xanım-qız, bura sosial-təminat idarəsi deyil ki, vaxtını keçirib əmək haqqı alasan. Sən fəhlə işləyə bilməzsən.

Zülfiyyə:

– Mahmud müəllim, mən işin öhdəsindən gəlirəm.
Soruşa bilərsiniz.

– Görünən dağa bələdçi lazım deyil, xanım-qız.

Sonra Zülfiyyənin nə deyəcəyini gözləmədən soruşdu:

– Yoldaşın, yəni ərin ola-ola niyə gəlib fəhlə işləyirsən?

– Yoldaşım yoxdur, Mahmud müəllim.

– Niyə? Boşanmısan?

– Xeyir, avtomobil qəzasında həlak olub.

Mahmud müəllim heç “Allah rəhmət eləsin” də demədi.

– Uşağın var?

– Bəli, bir oğlum var.

– Heç olmasa, evin var?

– Xeyir, Mahmud müəllim, kirayəşin qalırım.

Mahmud müəllim əlindəki qələmi stolun üstünə vurub “tak” dedi. Sonra davam etdi:

– Görürəm, vəziyyətin yaxşı deyil. Səndən fəhlə də olmaz. Səni keçirdərik idarəyə, yazı-pozu işi ilə məşğul olarsan.

Zülfiyyə narahatlıqla:

– Mənim heç bir təhsilim yoxdur, Mahmud müəllim. Heç orta məktəbi də qurtarmamışam...

Mahmud müəllim yenə “tak” deyib səslandı:

– Bu, o qədər də vacib deyil, xanım-qız. Sən mənim buyurduqlarımı edərsən, yəni şəxsi köməkçim olarsan.

Zülfiyyənin ürəyi şiddətlə döyünməyə başladı. O, titrək səslə:

– Mən işimdən narazı deyiləm, Mahmud müəllim, – dedi.

Mahmud müəllim başını qaldırıb təəccüblə Zülfiyyəyə baxdı və dedi:

– Mən bir söz demirəm. Sadəcə sənə yaxşılıq etmək istəyirəm. Get, düşün və qərarını Sveta xanıma de...Oldumu?..

Zülfiyyə içəridən çıxanda tamam suyun içində idi. Yenə də beynindəki fikirlər bir-birinə qarışmışdı. Öz-özünə düşündü: “Əcəb işə düşdüm. Güclə işimin çəmini tapmışdım. Görəsən, indi mən neyləyim?”

Zülfiyyə öz qərarını vermişdi. O, yorğun addımlarla Sveta xanımın yanına getdi.

Ertəsi gün iş icraçısı Zülfiyyəni işə buraxmadı və işdən çıxarıldığını söylədi. Zülfiyyə səbəbini soruşanda isə: “Vallah, mən bilmirəm”, – dedi. Zülfiyyənin işdən çıxarılması xəbəri fəhlələrin təəccübünə səbəb oldu. Hər kəs bunun səbəbini bilmək istəyirdi. Səbəbi isə Zülfiyyə özü yaxşı bilirdi.

Zülfiyyə yenə də işsiz qaldı. O, yenə də iş soruşur, qəzetdəki elanlarla maraqlanırdı.

Tikinti şirkətindən çıxarılması Zülfiyyəyə çox pis təsir etmişdi. Adi fəhləliyi də ona çox görmüşdülər. Tez-tez Svetanın ona dediyi “axmaq” sözünü düşünürdü.

Mahmud müəllimin iş təklifindən imtina qərarını Svetaya deyəndə qız təəccüblə Zülfiyyəyə baxmış və ona “axmaq” demişdi. Zülfiyyə isə özünü axmaq hesab etmirdi. Belə hallarda öz-özü ilə danışardı: “Nə edim? Allah məni belə yaradıb, anam məni belə doğub. Kaş ki heç doğul-mayaydım!”

Zülfiyyə bəzən Nisə xalanın yanına gedər, ev işlərində ona kömək edərdi. İşlədiyi vaxtlarda Nisə xala Elxana baxmış, onun qayğısına qalmışdı. Doğrudur, Zülfiyyə də ona borclu qalmaq istəməmiş, özünə bazarlıq edəndə tək yaşayan bu qadına da bazarlıq etmişdi. İndi də həftədə bir dəfə bu qadının evinə gedər, evi-eşiyi çiçəyə döndərərdi. Nisə xala evləri yuyub-təmizləyən Zülfiyyəyə baxar, ürəyində: “Heyif, bu cür qadının bəxti yoxdur”, – deyərdi.

Bir dəfə Zülfiyyə Nisə xalanın evini yığışdıranda arvad ona dedi:

– Zülfiyyə, qızım, mənim bir tanışım var. O gün telefonla onunla bir az söhbətləşdik. Yasamalda olurlar. Onun qonşusu bir etibarlı adam axtarır ki, ev işlərində ona kömək etsin. Razı olsaydın, deyərdim ona... Vallah, sənə qiymirəm da, ancaq yaxşı olardı...

Zülfiyyə ürəyində sevindi, ancaq yenə ürəyində bir qorxu hissi keçirdi. Axı ona sevinmək düşmürdü.

– Niyə qiymirənsən, Nisə xala? Halal zəhmətlə çörək qazanmaq ayıb deyil ki... Allah köməyin olsun, zəng et, əgər lazımdırsa, gedib işləyəyəm.

Nisə xala sevinmiş kimi:

– Bir o telefonu ver mənə.

İki gündən sonra Zülfiyyə Nisə xalanın dediyi evdə qulluqçu işləməyə başladı.

Ev sahibəsi orta yaşlı bir qadın idi. Adı da Nazlı... Bütün günü özünə bəzək-düzək verər və telefonla danışardı. Bir ər idilər, bir də arvad... Deyəsən, uşaqları yox idi. Zülfiyyə heç nə ilə maraqlanmaz, beş otaqlı mənzili hər gün təmizləyər, yemək bişirər, qabları və paltarları yuyar, qurumuş paltarları ütüləyər. Bir sözlə, evin bütün işləri onun üstündə idi. Nazlının ərini isə görməzdi. Çünki kişi evə işdən gec qayıdar, o gələne qədər isə Zülfiyyə işlərini yekunlaşdırıb evdən çıxardı. Aylıq əmək haqqı da Zülfiyyəni qane edirdi. Ayda 450 manat...Elxan isə yenə Nisə xalanın yanında qalırdı.

Zülfiyyə od parçası idi. Əlindən hər iş gəlirdi. Ancaq Nazlıdan heç xoşu gəlmirdi. Nazlı özünü həddindən artıq lovğa aparır, Zülfiyyəyə üstən aşağı baxırdı. Axı Zülfiyyə qulluqçu idi. Bu evdə tez-tez qonaqlıqlar olurdu. Belə hallarda Nazlı Zülfiyyəyə təkidlə deyirdi ki, qonaqlıq qurtarandan sonra qalib qab-qaşığı yusun, evi səliqəyə salsın və sonra getsin. Bu iş isə gecəyarısına qədər çəkərdi. Belə vaxtlarda Zülfiyyənin evə qayıtması çətin olurdu.

Nazlının Fərhad adlı bir qardaşı var idi. Tez-tez bacısıgilə gələrdi. Son vaxtlar isə, demək olar ki, iki gündən bir bacısıgildə olardı. Heç yerdə işləmirdi. Hansı yollasa hərbi xidmətə də getməmişdi. Nazlı onu əzizləyər, uşaq kimi qayğısına qalardı.

Axşama qədər bu evdə çalışan Zülfiyyə Fərhadın diqqətini cəlb etmişdi. Fərhad yerli-yersiz Zülfiyyəni söhbətə tutar, tez-tez ona çay, yemək gətirməsini buyurardı.

Əziz qardaşının bu hərəkətləri Nazlının gözlərindən yayınmaz və qardaşının bu hərəkətlərinə dodaqaltı qımışardı.

Bir dəfə Zülfiyyə mətbəxdə qabları yuyarkən Fərhad ona yaxınlaşdı. Sakitcə əllərini Zülfiyyənin çiyinlərinə qoydu. Bu təmasdan Zülfiyyə diksindi, arxaya çevrildi, Fərhadın alışıb-yanan gözlərini gördü. Onun arxaya çəkilməyə yeri yox idi. Sulu əllərini Fərhadın sinəsinə qoyub itələdi və həyəcanla:

– Nə edirsən?! – dedi.

Fərhad islanmış köynəyinə baxıb dedi:

– Görmürsən, nə edirəm?

– Yığışdır özünü!

Fərhad istehza ilə:

– Nə danışırısan? Bunun dili də varmış ki...

Fərhad əllərini yenidən Zülfiyyəyə uzadanda sifətinə dəyən qəfil zərbədən sarsıldı. Zülfiyyənin qabar bağlamış sulu əlinin izi Fərhadın sifətində qalmışdı.

– İt balası, məni vurursan?! Dilənçi köpək qızı...

Zülfiyyə gözlərini yumdu. Bir anlıq ona elə gəldi ki, Ağaxanın qabağındadır və indicə başına zərbələr dəyəcək. Gözlərini açdı. Fərhad əlləri ilə üzünü tutub onu söyürdü. Səsə Nazlı xanım içəri girdi və həyəcanla:

– Nədir? Nə olub? Bu nə hay-küydür?

Fərhad bacısına:

– Sənin bu qulluqçun məni vurdu.

– Niyə? Nədən ötrü?

Fərhad özünü bir qədər itirib dedi:

– Çay istədim, onun üstündə...

Nazlı xanım üzünü Zülfiyyəyə tutub hirsle:

– Qudurmusan, ay qız?! Uşağı niyə vurursan?!

Zülfiyyə başını qaldırmadan:

– Özü bilir, niyə vurmuşam,-dedi.

– Sən çox qələt eləyib vurmusan! Sən bu evin qulluqçususan!

Zülfiyyə Nazlının düz gözlərinə baxdı. O ağlayırdı. Ala gözlərinin on yerindən yaş süzülürdü. Hıçqırıqlar içərisində dedi:

– Düz deyirsiniz xanım, mən bu evin qulluqçusuyam. Axı fahişəsi deyiləm... Axı mən fahişə deyiləm... Nə istəyirsiniz məndən?..

Nazlı xanım qardaşına tərs bir nəzər salıb mətbəxdən çıxdı. Fərhad mətbəxdən çıxarkən:

– Gör sənin başına nə oyun açacağam,-dedi.

Zülfiyyənin Fərhadı eşitmək halı yox idi. O hönkürdü, yana-yana göz yaşları tökürdü. Onun hıçqırıqları içərisində dedi: "bu sözləri eşitmək olurdu: "Kaş ki heç doğulmayaydım!"

Ertəsi gün Zülfiyyə Nazlıgilə getmədi. Nisə xala səbəbini soruşanda isə başının ağrıdığını dedi. Daha nə desin?

Axşam Nisə xala Zülfiyyəyə Nazlının zəng etdiyini dedi. Nazlı bərk-bərk tapşırırmışdı ki, Zülfiyyə sabah mütləq evə gəlsin.

Səhər açıldı. Zülfiyyə çox həvəssiz ayağa qalxdı. Elxanı yedizdirib Nisə xalanın yanına qoydu. Sonra Nazlı xanımgilə getdi. Qapını Nazlı xanım açdı, onun qanı qara idi. İçəri girəndə Fərhadın və ondan başqa tanımadığı

daha iki nəfərin stol arxasında oturub söhbət etdiklərini gördü. Nazlı ona stolda yer göstərdi. Zülfiyyə təəccüblə Nazlıya baxdı. Nazlı ona:

– Otur, otur, indi bilərsən, – dedi.

Zülfiyyə stol çəkib oturdu.

Tanımadığı iki nəfərdən biri üzünü Zülfiyyəyə tutub dedi:

– Zülfiyyə xanım, polisdənlik.

Polis sözünü eşidəndə Zülfiyyə təəccüblə onlara, sonra da Nazlı xanıma baxdı.

Polis işçisi Zülfiyyəyə:

– Siz nə vaxtda bu evdə xidmətçi işləyirsiniz?

Zülfiyyə:

– İkinci ildir...Axı deyin görüm nə olub?

– Darıxmayın, indi hər şeyi biləcəksiniz.

İkinci polis işçisi:

– Zülfiyyə xanım, dünən hansı səbəbdən işə çıxmamışdınız?

– Xəstə idim.

– Bunu ev sahibinə əvvəlcədən demişdinizmi?

– Xeyir.

– Bəs niyə?..

– Mən yaşadığım evdə telefon yoxdur.

– Bəs dünən Nazlı xanım sizə necə zəng etmişdi?

Zülfiyyənin səbri tükəndi və əsəbi halda:

– Axı məni bir başa salın görüm nə olub?

O biri polis işçisi sakit səslə dedi:

– Zülfiyyə xanım, o olub ki, sizdən polis idarəsinə şikayət edilib.

Zülfiyyə təəccüblə:

– Məndən şikayət edilib?!

– Bəli ,bəli, sizdən şikayət edilib, – deyə polis cavab verdi.

Zülfiyyə stolun arxasında sakitcə oturan Fərhad baxdı. Fərhad isə tamam başqa səmtə baxırdı.

– Nə şikayəti, qardaş? – deyə Zülfiyyə soruşdu.

Polis işçilərindən biri:

– Xidmət göstərdiyiniz evdən iki gün öncə, yəni siz axırıncı dəfə bu evdən gedən günü, Nazlı xanımın brilyant sırğaları, brilyant boyunbağısı, qolbaqları və üzükləri yoxa çıxıb. Onların iddiasına görə, bu ancaq sizin işiniz ola bilər.

Zülfiyyənin nitqi qurudu. Nə deyəcəyini bilmədi. Nazlı xanıma tərəf döndü. Nazlı xanım:

– Nə baxırsan?..Yaxşı, bəs kim götürüb? Səndən başqa bu evə ayrı kim gəlir ki?..

Zülfiyyə əzab çəkə-çəkə:

– Nazlı xanım, insafınız olsun!.. Allahdan qorxun!..

Polis işçilərindən biri:

– Zülfiyyə xanım, sizin günahınız yoxdursa, narahat olmayın. Biz bunu araşdırmalıyıq.

Zülfiyyə əllərini ovuşdura-ovuşdura dedi:

– Araşdırın, araşdırın...

Polis işçilərindən biri:

– Zülfiyyə xanım, dünən siz bütün günü evdə olmusunuz?

– Bəli, evdə olmuşam.

– Bunu qonşular təsdiq edə bilər?

– Əlbəttə...

Sonra Zülfiyyə polisin birindən soruşdu:

– İndi belə çıxır ki, siz qonşularımı da dindirəcəksiniz?

– Əlbəttə, xanım. Ev sahibinə xeyli miqdarda ziyan dəyib.

Zülfiyyə əllərini ovuşdura-ovuşdura dedi:

– Əcəb qonşuların yanında biabır oldum.

Fərhad iki əlini stola dayaq verib ayağa qalxdı. Qalxanda gözucu Zülfiyyəyə nəzər saldı. Onun gözlərində iyrənc bir ifadə var idi.

Bu vaxt qapının zəngi çalındı. Nazlı:

– Yəqin, yoldaşımdır, – deyib qapıya yüyürdü.

İçəri ucaboy, ağsaçlı bir kişi girdi. Qapının ağzında əlindəki qovluğu Nazlıya verdi. Polis işçiləri onu görəndə kimi ayağa qalxdılar. Onunla mehribanlıqla görüşdülər. Zülfiyyə də ayağa qalxmışdı. Polis işçilərindən biri ondan soruşdu:

– İşləriniz necədir?

– Çətindir, çətin...İndicə məhkəmə prosesindən gəlirəm. Təsəvvür edin ki, bir oğrunun, bir cinayətkarın hüquqlarını müdafiə etmək mənə tapşırılıb. Et indi görüm, necə edirsən?

Sonra o, pəncərə qabağında dayanan Fərhadı acıqlı bir nəzər salıb, ayaq üstə dayanan qadına tərəf döndü:

– Demək, xanım, siz...

– Bəli, Rasim müəllim, oğurluqda təqsirkar bilinən bu qadındır – sizin xidmətçiniz.

Ev sahibinin kəlməsi ağzında, gözləri Zülfıyyədə qalmışdı. Zülfıyyə isə gözlərini yerə dikmişdi. Kişi bu dəfə çox sakit bir səslə:

– Zülfıyyə bacı, – dedi.

Zülfıyyə dıksındı, başını qaldırıb qorxa-qorxa kişinin üzünə baxdı. Kişini görəndə ağzı aralı qaldı. Barmaqları ilə ağzını tutdu. Təəccüblə:

– Rasim qardaş! – dedi.

Otaqdakıların hamısı quruyub qalmışdılar. Axı bu necə ola bilərdi? Respublikada ən məşhur hüquqşünas, güclü vəkil kimi tanınan Rasim Zamanlı hara, bir ev qulluqçusu hara... Axı Rasim müəllim telefonda polis idarəsinə evində işləyən qadının üzünü görmədiyini də demişdi. Bəs indi... Hamı çaşqın halda qalmışdı. Nəhayət, Rasim müəllim havadan asılı qalmış əlini aşağı saldı, təəssüflə başını yellədi. Zülfıyyə isə ağlayırdı. Nazlı ərinə yaxınlaşıb nəvazişlə:

– Rasim, – dedi.

Rasim müəllim təbiətə mədəni insan təsiri bağışlasa da, Nazlıya çox kobud cavab verdi:

– Canına azar Rasim! Heç bilirsiniz kimə şər, iftira atırsınız? Bilirsiniz kimdir bu qadın?! Tanıyırsınız onu?! Ölbəttə, tanımırırsınız... Mən isə tanıyıram. Əgər mən onun uşağını yetim qoymasaydım, indi o, onun-bunun qapısında qulluqçuluq etməzdi. Mən onun uşağını atasız qoyanda gələcək karyerama görə, ona sənin zəhrimarlara qalmış qızılılarının dəyərindən artıq pul verməyə hazır idim ki, məndən şikayətçi olmasın. Ehtiyacın içində boğulduğu və pula ehtiyacı olduğu halda, bu qadın ona

gətirdiyim pulları geri qaytardı. Buna mən, bir Allah, bir də, təəssüf ki, haqq dünyasında olan Sonaxanım şahiddir.

Hamı yerindəcə donub qalmışdı.

Sonaxanım adını eşidəndə Zülfiyyə yaşlı gözləri ilə Rasim müəllimə baxdı. Rasim müəllim Zülfiyyənin qarşısına gəldi, günahkar bir görkəm alıb dedi:

– Səndən üzr istəyirəm, Zülfiyyə bacı. Elə mənim də günahım çoxdur. Məni bağışla...

Sonra üzünü polis işçilərinə tutub dedi:

– Burada böyük anlaşılmazlıq olub. Bu qadın heç vaxt belə bir iş görməz. Mümkün olan şey deyil bu...

Sonra əlavə etdi:

– Şikayət ərizəsinin məzmununu özüm dəyişəcəyəm. Oğrunu isə mütləq tapmalısınız. Mütləq...

Polis işçiləri:

– Baş üstə, Rasim müəllim. Yəqin ki, oğru tapılacaq. Arxayın ola bilərsiniz.

Zülfiyyə 10 gün idi ki, yenə özünə iş axtarırdı. Rasim müəllimin təkidinə baxmayaraq, daha bu evdə işləməyəcəyini demiş, axırınıcı ayın pulunu alaraq oradan çıxmışdı.

Bu gün Zülfiyyənin işi çox idi. Ev-eşiyi səliqəyə salmalı, özünün, Elxanın və Nisə xalanın paltarlarını yumalı idi. Kirli paltarları ləyənə yığıb həyətin ortasına qoydu. İçəridən isti su gətirib paltarların üstünə yenicə

tökmüşdü ki, qapı döyüldü. Qapını açdı. Rasim müəllim və Nazlı xanım idi. Zülfiyyə təəccübünü gizlədə bilmədi:

– Xoş gəlmisiniz, Rasim qardaş. Sizdən nə əcəb? Yenə nəyə olub?

Zülfiyyənin səsindəki kinayəni duyan Rasim müəllimin dodaqlarında xəfif bir gülüş göründü.

– İçəri keçmək olarmı? – dedi.

– Buyurun, Rasim qardaş.

Onlar həyəətə girdilər. Kiçik həyətdə oturmaq üçün yer olmadığından onlar elə ayaq üstə söhbət edəsi oldular. Zülfiyyə sual dolu baxışlarla Rasim müəllimə baxdı. Rasim müəllim dedi:

– Zülfiyyə bacı, bilirəm, bizdən incimisiniz. Mən də, Nazlı da sizdən üzr istəməyə gəlmişik.

Zülfiyyə qayğılı bir görkəm alıb dedi:

– Mən sizi bağışlamışam, qardaş. Sizdə günah yoxdur. Mənim bəxtim belədir.

– Bilirsən, bacı, – Rasim müəllim davam etdi, – gəldim sizə deyim ki, Nazlının qızıllarını götürən adam tapılıb.

Zülfiyyə maraqdan az qaldı ki, qışqırsın.

– Nə danışırırsınız?! Kim götürübmüş?!

Rasim müəllim Nazlıya baxıb dedi:

– Nazlının qardaşı Fərhad...

Zülfiyyə heç də təəccüblənmədi. Sakit səslə:

– Ondan gözləmək olardı...Bəs bunu necə tapıblar?

– Çox sadəcə...Fərhad qızılları satmaq üçün çox ucuz qiymətə qızıl mağazasına verib. Satıcı da şübhələnərək polis əməkdaşlarına zəng vurub.

Zülfiyyə fikrə getdi, sonra dedi:

– Həm də məndən qisas almaq, ona vurduğum şillənin əvəzini çıxmaq üçün...

Rasim müəllim onun sözünü kəsərək:

– Tamamilə düz fikirləşmişən. Nazlı sonradan o “şillə” barəsində və sənənin ona dediklərinin hamısını mənə danışdı.

Zülfiyyə başını aşağı salmış və bayaqdan bir kəlmə də danışmayan Nazlıya baxdı, gözlərində bir sevinc işardı, əllərini ovuşdura-ovuşdura dedi:

– Hə, bu gün bu, yaxşı xəbər oldu.

Rasim müəllim Zülfiyyəyə baxıb:

– Zülfiyyə bacı, indi deyin görüm, işinizə qayıda bilərsinizmi? Artıq bütün məsələlər araşdırıldı, hər şey aydın oldu. Bu, Nazlının da istəyidir.

Zülfiyyə başını qaldıraraq Nazlıya baxdı. Nazlı da öz növbəsində:

– Hə, Zülfiyyə, bura ona görə gəlmişəm,-dedi.

Zülfiyyənin əla gözlərində bir kədər göründü. O, sakit səslə:

– Çox sağ olun, Rasim qardaş, ancaq mən daha o evə qayıda bilmərəm, -dedi.

Rasim müəllim əvvəlcədən Zülfiyyənin ona verəcəyi cavabı təxmin etmişdi. Təxmini də düz çıxdı. Artıq o, Zülfiyyənin daxili dünyasına, hansı xarakterli adam olduğuna az-çox bələd idi. Ona görə də bu barədə daha ona

heç nə demədi. Zülfıyənın onun təklifini rədd eləməsi bu kasıb, kimsəsiz qadını Rasim müəllimin gözündə bir az da ucaltdı.

Onlar Zülfıyənın dəmlədiyi çaydan ayaqüstü olsa da, bir stəkan içdilər, sağollaşib qapıdan çıxmaq istəyəndə Zülfıyə Rasim müəllimə dedi:

– Rasim qardaş, sizdən bir xahişim var.

Rasim müəllim sevinmiş halda:

– Əlbəttə, əlbəttə...Buyur, Zülfıyə bacı!

– Amma təklikdə...

Rasim müəllimi maraq götürdü. O, Nazlıya baxdı. Nazlı bir söz demədən küçədə onları gözləyən maşına tərəf getdi.

Rasim müəllim sevinirdi : nəhayət ki, bacısı qədər hörmət etdiyi bu mərd, dəyanətli, zəhmətkeş qadının hansısa bir işinə yarıyacaq, ona kömək edəcəkdı.

Küçə qapısı aralı olduğundan Nazlı əri ilə Zülfıyənı görə bilirdi, lakin onların danışığını eşitmirdi.

Zülfıyə danışır, Rasim müəllim isə başını aşağı salıb qulaq asırdı. Zülfıyənın mavi gözlərində sanki bir od, bir işıq parlayırdı. Rasim müəllimin isə getdikcə qaşları çatılır, üzünə bir kədər çökürdü.

2-ci hissə

Ermənilərin hərbi əsir düşərgəsi... Ağaclardan asılmış insan meyitləri... Tıkanlı məftillə bir ağaca bağlanıb yandırılan və hələ də tüstülənən cəsədlər...Qızmar günəşin altında sıra ilə dayanan əsir düşmüş Azərbaycan

döyüşçüləri...Dünyada görünməmiş işgəncələrə məruz qalan bu insanları hələ çox müsibətlər gözləyirdi. Həç faşist düşərgələrində də hərbi əsirlərə belə işgəncələr verilməmişdi. İnsan ağına sığmayan işgəncə üsulları tapan ermənilər fəryad və nalələrdən həzz alır, qəh-qəhə çəkib gülürdülər. Bu dəhşətli və tükürpədicə mənzərələri seyr etmək Yer kürəsində ancaq erməni vəhşilərinə xas xüsusiyyət ola bilərdi. Burada əsir və girov götürülən hər bir kəs özlərinə asan ölüm arzulayır, lakin bu ölümü də onlara çox görürdülər.

Bir həftədən çox idi ki, onu ayrıca bir otağa salmışdılar. Alnından üzünə qədər axan qan quruyub qaralmış, sifəti döyülməkdən göyərmiş, qısa hörükləri açılıb səliqəsiz bir hala düşmüşdü. Sol çiyini ağır yaralanmışdı. Əynindəki Azərbaycan ordusuna məxsus geyimi bir neçə yerdən cırılmış, ayağındakı əsgər çəkmələri didilib dağılmışdı.

Onun hərbi əsir və girovların saxlanıldığı Vardenis, Razdan, Geçəşem, Çermuk və başqa hərbi düşərgələr haqqında məlumatı vardı. Lakin hal-hazırda hansı əsir düşərgəsində olduğunu bilmirdi. Bir o yadında idi ki, döyüş zamanı öz silahı ilə 15-ə yaxın erməninə düz alnından vurub cəhənnəmə göndərmişdi. Sonra isə...Sonra isə gözlərini burda açdı. Görünür, hardasa səhv etmiş, yerini düşməyə sezdirmişdi. Təlim vaxtı bölük komandiri həmişə üzünü snayperçilərə tutub deyirdi:

– Hər sərrast atan snayper deyil, lakin hər snayper sərrast atıcıdır. Əsl snayper istənilən məqamda təmkinli

və soyuqqanlı olmalı, döyüş zamanı olduqca yaxşı gizlənməli və öz yerini düşmənə bildirməməlidir.

Qapının qəfil açılması onu xəyaldan ayırdı. İki erməni yaraqlısı onun qollarından tutub otaqdan çölə sürüdülər. Günəşin işığı snayperçinin gözlərini qamaşdırdı. Həyətdə xeyli erməni yaraqlısı vardı. Onlar hərbi geyimli, çiyində snayper silahı olan bir qızın başına yığışmışdılar. Yaralını görən snayper əli ilə onu göstərüb nə isə dedi. Yanındakı əsgərlər qızın dediklərinə ucadan gülüşdülər.

Onu düşərgənin kənarında yerləşən ikimərtəbəli bir binaya gətirdilər, birinci mərtəbədəki bir otağa saldılar. Otaqda hərbi geyimli, üz-gözündən vəhşilik yağan bir kişi, və hərbi geyimli, saçları qısa vurulmuş bir qadın var idi.

Kişi yaralını gətirən əsgərlərə getmələrini əmr etdi, sonra yaralı snayperə yaxınlaşdı. Üzünə qayğıkeş bir ifadə verib Azərbaycan dilində dedi:

– Vay-vay, gör səni nə hala salıblar. Adın nədir sənin?

Yaralı qız cavab vermədi.

Kişi səsinə bir qədər qaldırıb bir də soruşdu:

– Səninləyəm... Adın nədir?

Qız başını qaldırıb:

– Gülyazdır, – dedi.

– Doğru deyirsən, yoxsa adını yalan deyirsən?

– Doğru deyirəm.

– Vay-vay, nə gözəl adın var. Adın da özün kimi qəşəngdir, – dedi, – mənim adım Aşotdur.

Sonra isə əli ilə hərbi geyimli qadını göstərib dedi:

– Bu isə Mariyya Nikolayevnadır – mənim əməkdaşım...

Gülyaz başını qaldırıb mayor rütbəli, mavi gözlü rus qadına baxdı.

Aşot Mariyyaya tərəf dönüb rus dilində dedi:

– Mariyya Nikolayevna, bəlkə, qonağımızın bir az qayğısına qalasan.

Mariyya da gülə-gülə rus dilində:

– Olar, cənab mayor, axı o, qonaqdır, – dedi.

Mariyya Gülyazı qonşu otağa gətirdi. Orada əlüzyuyan, güzgü və darağı yaralı qıza göstərib yarı Azərbaycan, yarı rus dilində:

– Burada hər şey var, özünü qaydaya sal,– dedi.

Gülyaz üzünün qanını sağ əli ilə bir təhər yudu, darağa əl vurmaıb yaş əli ilə saçlarını alnından yığdı. Sonra isə sudan bir neçə qurtum içdi. Onlar yenidən otağa qayıtdılar.

Aşot Gülyazdan soruşdu:

– Axı sən kim kimi gözəl qızın müharibədə nə işi var ki, bu günə də düşəsən. Hə?

Gülyaz dedi:

– Mən torpaqlarımdan ötrü burdayam. Bəs Livandan, Suriyadan, Fələstindən bura gələn o muzdlu qadınların burda nə işləri var?

Aşot başını narazılıqla yelləyib dedi:

– Belə danışma, belə danışma. Əvvəla, bu torpaqlar sizin yox, dədə-babadan bizimdir. İkincisi, sən belə şeyləri

bilməzsən, gözəl qız. Yaxşısı budur, sən mənə bəzi suallarına cavab verəsən.

Gülyaz başını qaldıraraq dedi:

– Mən adi bir döyüşçüyəm, heç nə bilmirəm.

Aşot yekə başını yelləyib:

– Sən adi döyüşçü deyilsən. Sən çox şey bilirsən.

Adın da tamam başqadır.

Gülyaz kəskin şəkildə:

– Adımın bura daxil yoxdur. Dedim ki, mən sadəcə döyüşçüyəm. Başqa heç nə bilmirəm.

Aşot ona yaxınlaşdı, iri barmaqları ilə onun yaralı çiyindən tutub sıxmağa başladı. Gülyaz ağrıya dözməyib zarımağa başladı. Aşot əllərini ondan çəkib dedi:

– Hələ bu, harasıdır... Əgər danışmasan, səni verəcəyəm həyətdə gözləyən oğlanlara. Bilirsən də, onlar səni neyləyəcəklər?

Gülyaz əsirlikdə olan qadınların başlarına hansı oyunlar gətirildiyini yaxşı bilirdi. Ancaq onu da bilirdi ki, bildiyi hərbi sirləri açıb desə də, yenə ermənilər ona elədiklərini edəcəklər. Bir də ki, o, şərəfli ölümü satqınlıqdan üstün tuturdu. İndi bircə qalırdı dözmək. O, ürəyində fikirləşdi: "Kaş qəfil bir ölüm gələydi, mənə bu işgəncələrdən qurtarardı".

Aşotun gur səsi onu diksindirdi:

– Danışacaqsanmı?!

Gülyaz sakit səsle:

– Mən heç nə bilmirəm, – dedi.

Söz ağzından qurtarmamış sifətinə dəyən ağır zərbədən yerə yıxıldı. Aşot onu təpikləyir, Gülyaz isə "ay

ana"deyərək fəryad edirdi. Mariyya isə kənarda dayanıb soyuqqanlı bir şəkildə onlara baxırdı.

Nəhayət, Aşot ondan əl çəkdi. Onun sifəti indi əsl vəhşi sifətinə dönmüşdü. O, üzünü Mariyyaya tutub dedi:

– Mariyya Nikolayevna, hazırla onu. O danışıacaq, özü də lap donuz balası kimi...

Aşot pəncərəni açıb gülə-gülə həyətdəki əsgərlərə:

– Hazırlaşın, indi sizə gözəl bir türk gözəli verəcəyəm, – dedi.

Mariyya Gülyazı yenə yan otağa apardı. Ona ağzının, burnunun qanını yumaqda kömək etdi. Azərbaycan dilində sakit səslə dedi:

– Bilirsənmi, səni nələr gözləyir? Əgər bir şey bilir-sənsə, de, canın qurtarsın...

Gülyaz ağrılar içərisində zarıyaraq:

– Bilsəm də, demərəm, – dedi.

O biri otaqdan Aşotun səsi eşidildi:

– Mariyya, soyundur o qızı!

Aşotun sözlərini eşidən Gülyaz əlləri ilə sinəsini örtüdü və Mariyyaya yalvarmağa başladı:

– Belə etmə, yalvarıram... Axı sən də qadınsan. Üzündən görürəm ki, sən erməni deyilsən, rüssən. Yaxşısı budur, öldür məni, yalvarıram sənə!

Mariyya Gülyaza baxıb dedi:

– Əgər bildiklərini desən, səni bu oğlanlara vermərəm.

Gülyaz düşünmədən:

– Mən heç nə bilmirəm, – dedi.

– Onda öz xoşunla soyun paltarlarını!..

Gülyaz Mariyyanın mavi gözlərinə baxıb həyəcanla yalvardı:

– Məni bu itlərin əlinə vermə. Sən də qadınsan, sən də əsir düşə bilərsən...

Mariyya:

– Sənin adın doğrudan da Gülyazdır?

– Bunun nə fərqi var ki... Onsuz da öldürəcəksiniz məni.

Mariyya bir az yumşaq səslə:

– Uşaqların var? – deyə soruşdu.

Gülyaz kədərlə Mariyyaya baxıb dedi:

– Bir oğlum var.

O biri otaqdan yenə Aşotun səsi eşidildi:

– Mariyya, gətir o gözəlçəni bura!

Mariyya əlini Gülyazın yaxasına aparanda Gülyaz geri çəkildi. Onun gözlərində dəhşətli bir qorxu var idi. Bu, ölüm qorxusu deyildi. O, güclə nəfəs ala-ala Mariyyaya dedi:

– Sən bizim dili yaxşı bilirsən. Qulaq as, gör sənə nə deyirəm. Axı səni də bir ana doğub, axı sən də qadınsan. Axı sənin də Allahın var. Yəqin ki, sənin də övladların var. Sənə onların canına and verirəm, qoyma məni rüsvay olmağa, məni bu itlərin əlinə vermə, yalvarıram sənə, Mariyya!..

Gülyaz Mariyyaya yaxınlaşdı, titrək əlləri ilə onun yaxasından tutub dəhşət və qorxu yağan gözlərini onun gözlərinə dikib dedi:

– Bizlərdə qadınlar ölümü rüsvay olmaqdan üstün tuturlar, Mariyya!..

Mariyyanın mavi gözlərində sanki bir ildırım çaxdı. Belindən asılmış tapançanı çıxardı, təmiz Azərbaycan dilində: "Bizlərdə də, qoçaq qız", – dedi. Və gözlərini qırpmadan Gülyazın ürəyinə atəş açdı. Gülyazın təəccüb və heyrətdən gözləri böyüdü, sonra üzündə təbəssüm göründü. Mariyyanın yaxasını buraxıb əllərindən yapışdı, gözlərində qəribə bir işıq parıldadı. Son nəfəsində dodaqlarını Mariyyanın silah tutmuş əlinə sıxdı, barmaqları boşaldı, iri, yaşlı gözləri tavanda ilişib qaldı.

Atəş səsinə Aşot özünü otağa atdı.

– Nə oldu? Bu nədir, Mariyya?

Mariyya silahını belinə keçirdi, əsəbi halda rus dilində söylərək:

– Silahı əlimdən almaq istəyirdi, bu qancıq. Güllələdim onu...

Aşot təəssüflə gözləri hələ də açıq qalan Gülyaza baxdı. O, Mariyyaya tərəf çevrilib ucadan:

– Sən nə etdin? – dedi.

Mariyya da Aşota baxdı. Onun gözlərindən od yağır-
dı. Aşot bu baxışların sanki indicə onu yandıracağından qorxurmuş kimi tez dilləndi:

– Başa düşdüm, Mariyya Nikolayevna, ancaq gərək öldürməyəydin.

Mariyya gözləri hələ də açıq qalmış Azərbaycanlı qızının gözlərini titrək əli ilə qapadı.

Mariyya Nikolayevna Moskvadan – xüsusi şöbədən Dağlıq Qarabağ üzrə göndərilmiş əməkdaşlardan biri idi. Odur ki, Aşot və digər böyük rütbəli erməni zabitləri

ondan çəkinirdilər. Aşotun ondan çəkinməyinin başqa bir səbəbi də var idi.

Mariyya Nikolayevna bu bölgəyə ezam olunduğu gündən Aşotun aqlını başından almışdı. Aşot bu qadında nəsə bir qeyri-adilik görürdü. İlk günlər o, pərvanə kimi Mariyyanın başına fırlanar, onun rəğbətini qazanmağa çalışardı. Mariyya Aşotun bu hərəkətlərinin mənasını başa düşər, lakin ona fikir verməzdi.

Mariyya üçün bütün şəraiti olan ayrıca bir otaq ayırmışdılar. Mariyya orada tək qalırdı.

Bir dəfə gecədən xeyli keçmiş Mariyyanın qapısı döyüldü. Aşot idi. Əində də salafan torba... O, yaxın tanışlar kimi Mariyyadan hal-əhval tutdu. İçəri keçmək üçün icazə istədi. Onlar stol arxasında oturdular. Aşot rus dilində elə erməni kimi danışdı. Mariyya Nikolayevnanın rus dilində danışdıqlarınınin bəzilərini başa düşməyəndə ağzını geniş açıb ucadan gülürdü. Aşot salafan torbadan konyak və bir qutu şokalad çıxardı. Mariyya stəkan gətirdi. O, az-az içirdi. Aşot isə özündən çıxmışdı. Söhbət əsnasında Aşot bir əlini Mariyyaya uzadıb “vur bura”deyirdi. Mariyya da etika xatirinə əli ilə Aşotun ona uzatdığı əlinə vururdu. Növbəti dəfə Mariyya əlini onun əlinə toxundurarkən Aşot Mariyyanın əlindən tutub özünə tərəf çəkdi. Bu, onun bu qadına qarşı etdiyi birinci və sonuncu hərəkəti oldu. Mariyya balaca əlləri ilə onun pələng pəncəsinə oxşayan əlini necə qanırdısa, Aşot eşşək kimi anqırdı. Sonra isə onun elə həmin əlindən tutub qapıdan çölə çıxardı. Aşot Mariyyanın xüsusi təlim görmüş bir hərbiç olduğunu unutmuş, ona yalnız adi bir rus qadını kimi

yanaşmışdı. Ertəsi gün isə o, Mariyya Nikolayevnadan üzr istəmiş, içkili olduğunu bəhanə gətirmişdi. Mariyya da daha çox dərinə getməmiş, onu bağışladığını demişdi. Çünki Aşot ona lazım idi: hərbi işlərə nəzarət işində Aşot ona əvəzsiz məlumatlar verirdi.

Son vaxtlarda ermənilərin bu bölgədəki hərbi əməliyyatları uğursuz alınır, ermənilər xeyli texnika və canlı qüvvə itirərək məğlubiyyətə uğrayırdılar.

Bu gün də Aşotun və yüksək hərbi rütbəli ermənilərin qanı bərk qara idi. Strateji əhəmiyyətli hərbi bazalardan biri Azərbaycan silahlı qüvvələrinin açdığı dəqiq atəş nəticəsində darmadağın edilmişdi. Hətta üstəlik kəşfiyyata getmiş erməni dəstəsi tələyə düşmüş və əsir götürülmüşdü.

Bu uğursuzluqların əvəzini çıxmaq üçün ermənilər hansısa bir hərbi əməliyyat planı hazırlayır və bunu gizli saxlamağa çalışırdılar. Növbəti hərbi həmlə sabah gecə olmalı idi.

Axşam Aşot Mariyyaya hərbi əməliyyat hazırlanan qərargaha getmək lazım olduğunu bildirdi. Onlar hərbi qərargaha gəldilər. Hərbi qərargahda sabahkı əməliyyat barəsində ciddi mübahisələr yarandı. Əməliyyata ciddi hazırlıq görülsə də, bu əməliyyatın uğurlu alınacağına hamıda bir şübhə var idi. Nəhayət, söz Mariyya Nikolayevnaya verildi. O, ermənilərə qarşı ağır iddihamla çıxış etdi. Ermənilərin meyit, insan, insan orqanları alverinə başları qarışdığını, hərbi əməliyyatların isə ikinci plana keçdiyini söylədi. Hamı susurdu. Son dövrlərdəki əməliy-

yatların uğursuzluğundan danışan Mariyya Nikolayevna bildirdi:

– Mən peşəkar hərbciyəm. Hərbi əməliyyatlardan da yaxşı xəbərim var. Bu uğursuzluqların səbəbini, bəlkə, mənə izah edəsiniz?.. Bəlkə, içərimizdən kim isə əməliyyatlar barəsində Azərbaycan tərəfə məlumat ötürür?..

Sonra sınaıyıcı nəzərlə dinləyənlərə baxıb davam etdi:

– Siz bilirsiniz ki, əgər bizim dövlət, yəni Rusiya olmasa, Azərbaycan ordusu az bir vaxtda gəlib Yeravanda oturur. Bəs siz nə iş görürsünüz?!

Oturanların üstünə elə bil su səpilməşdi. Heç kimdən səs çıxmırdı. Nəhayət, Mariyya Nikolayevna çıxışını bitirdi. Söhbət, demək olar ki, səhər üzünə qədər davam etdi.

Artıq günəşin ilk şəfəqləri üfükü qırmızı rəngə boyamışdı. Qərərgahın qapısından çıxan Mariyya günəşin al qırmızı rəngə boyadığı üfüqə baxdı, təmiz havanı ciyərlərinə çəkib əllərini ovuşdurdu, sonra yanında dayanan Aşota dedi:

– Aşot, gözəldirmi?

Aşot suala sualla cavab verdi:

– Nə Mariyya Nikolayevna?

Mariyya Nikolayevna ləzzətlə gərnəşib:

– Üfükü deyirəm...

Sonra yenə Aşota sual verdi?

– Sizdədir, yoxsa Azərbaycanda, dəqiq bilmirəm, bir şair var... Bu üfük haqqında necə deyib?..

Aşot gözlərini mal kimi döyüb Mariyyaya baxdı və ilk dəfə ona belə müraciət etdi:

– Axçı, mən nə bilim hansı şair nə deyib?

Mariyya təmiz Azərbaycan dilində iki misra şeir dedi:

– Od tutub qırmızı atəşlə yenə yandı üfük,

Şəfəqin qırmızı rəngiylə işıqlandı üfük.

Aşot ağzını aralayıb təəccüblə ona baxırdı.

Mariyya onun üzünə baxdı, gülməkdən özünü güclə saxlayıb erməni dilində:

– Ağzını nə aralayıb baxırsan, a dığa? Abbas Səhhət deyib bunu...

Aşot təəccüblə:

– Sən türklərin dilində nə gözəl danışırısan... Bunları hardan öyrənmişən, Mariyya?

Mariyya saatına baxıb istehza ilə:

– Sən də öyrənərsən, cənab mayor. Daha az qalıb...

Mariyyanın sözü qurtarar-qurtarmaz qulaqbatırıcı bir vıyıltı eşidildi. Yer-göy lərzəyə gəldi. Birdən-birə hər yer görünməz oldu. Hərbi qərargahın üstünə od yağdı. Bir anda qərargah yerlə yeksan oldu.

Ağır raket və artilleriya zərbəsindən sonra Azərbaycan ordusunun piyada qoşunları hücumu keçdilər. Düşmən mövqelərini almaq o qədər də çətin olmadı. Çünki artilleriya zərbələri artıq öz işini görmüşdü.

Azərbaycan əsgərləri döyüş meydanında kimin yaralı, kimin sağ qaldığını yoxlamaq üçün gəzirdilər. Hərbi qərargahın içərisində bir nəfər də olsun sağ qalan yox idi. Qərargahın qapısından bir qədər aralıda isə daş-kəsəyin arasında iki nəfərin cansız bədənini görünürdü. Onların sağ və ya ölü olduğu bilinmirdi. Əsgərlər daş-kəsəyi bir az kənarlaşdırdıqdan sonra bunlardan birinin rus hərbi geyimli qadın olduğunu gördülər. Komandirə məlumat verildi. Komandir özünü ora çatdırıb dərhal əmr verdi:

– Ehtiyatla götürün! Tez tibb bacısını çağırın!

Kişini isə iri daş parçalarının altından çıxarmaq olmadı. Bu, sonuncu dəfə ağzını aralayıb təəccüb və heyranlıqla Mariyyaya baxan Aşot idi. Onun meyiti tanınmaz vəziyyətə düşmüşdü.

Mariyyanın başından qan axırdı. Rəngi ağappaq idi. Tibb bacısı onun nəbzini yoxladı. Başının üstündə dayanan komandirə dedi:

– Demək olar ki, nəbzi vurmur.

Komandir:

– Bacı, tez yardım et! Yuxarıdan əmr var: bu rus qadın sağ qalmalıdır.

Tibb bacısı cəld çantasını açdı.

İlk tibbi yardımdan sonra əsgərlər Mariyyanı xərəyə qoyub yaxınlıqdakı maşına tərəf aparmağa başladılar. Mariyyanın sarışın saçları günəşin şəfəqləri altında parıldayırdı. Yaxınlıqdakı əsgərlər maraqlı və nəzakətli baxışlarla huşsuz vəziyyətdə olan bu qadına baxır, başlarını yelləyir, bəziləri isə söyürdülər. Birdən orta boylu, cılız bədənli bir

əsgər xərəyin qırağından yapışdı, diqqətlə Mariyyaya baxıb qışqırdı:

– Zoluşka! Bu ki bizim Zoluşkadır!..

Əsgərlər onu lağa qoyub gülüşməyə başladılar. Komandir ona yaxınlaşıb qışqırdı:

– Əsgər, təlxəklik eləmə, işinlə məşğul ol!

Əsgər yenə uca səslə:

– Cənab komandir, atamın canı, bu qız bizim kənddəndir – Zoluşkadır...

Komandir əsəbi halda başını bulayıb özü xərəkdən yapışdı və xərək hərbi maşına qaldırıldı.

Üç il öncə

Zülfiiyyənin xahişi çox çətin bir xahiş idi. O, Qarabağa döyüşə getmək üçün Rasim müəllimdən kömək istəyirdi. Rasim müəllim onu fikrindən daşındırmaq üçün çox çalışsa da, Zülfiiyyəni fikrindən daşındıra bilmədi. O, Zülfiiyyəyə dedi:

– Pəhləvan kimi oğlanlar Qarabağa getməmək üçün əlli oyunlardan çıxırlar, sənsə, qadın xeylağı...

Zülfiiyyə:

– Rasim müəllim, elələri, yəqin ki, ana-bacılarının da qeyrətini qoruya bilməyənlərdir.

Rasim müəllim utana-utana:

– Zülfiiyyə bacı, əgər bu addımı dolanışığa görə atırsansa, vallah, narahat olma, sənə kömək edərəm,-dedi.

Zülfiiyyə qızardı:

– Nə danışırırsınız, Rasim qardaş! O qədər aciz oldum ki, bir uşağı da saxlaya bilmədim? Ona görə yox...Hər dəfə Qarabağdan bir şəhid gələndə ürəyim parçalanır. Bilirsinizmi, mənim neçə qohumum şəhid olub?.. Burda qalıb dərd çəkməkdənsə, torpaq, vətən uğrunda vuruşmaq, bəlkə də, ölmək şərəf olar mənimçün. Mən bu qərara çoxdan gəlmişəm. Ancaq bunun yolunu bilməmişəm, heç yeri, heç kimi tanımamışam. Siz hörmətli adamsınız, mənə kömək edin. İnanın, mənə görə kimə xahiş etsəniz, sizi heç kimin yanında pərt etmərəm. Bu, mənim içimdən gələn bir istəkdir.

– Bəs uşaq?.. Onu neyləyəcəksən?

Zülfüyyə bic-bic gülümsədi və ərkyana dedi:

– Bax bu da xahişimin içindədir. Verərsiniz uşaq evlərinin birinə. Ancaq yoxlayarsınız ki, xiffət eləməsin.

Bunu deyəndə Zülfüyyənin səsi titrədi, qəhər onu boğdu. Özünü ələ alıb dedi:

– Əgər sağ-salamat qayıtsam, Elxan yenə mənlikdir, yox əgər başıma bir iş gəlsə,Elxanı sizə əmanət edirəm.

Rasim müəllimdən bu vaxta qədər heç kim belə ağır, həm də şərəfli bir xahiş etməmişdi. Nəhayət, o, Zülfüyyəyə kömək edəcəyinə söz verdi.

Rasim müəllim qayğılı şəkildə maşında oturanda Nazlı ondan soruşdu:

– Nə deyirdi, Rasim?

Rasim müəllim sanki Nazlının yanında olduğunu indi hiss etdi. Başını qaldırıb fikirli halda:

– Heç, sənlik deyil...

– Pul istəyirdi?

Rasim müəllimi elə bil ilan çaldı. Əsəbi şəkildə qışqırdı:

– Sənin kimi, qardaşın kimi adamların əqidəsi, düşüncəsi ancaq puldur. Pula hərislik öldürəcək sizi. Sizi ancaq pul, var-dövlət, sərvət maraqlandırır. Başqa fikriniz olmasın!

Nazlı qorxudan daha səsini çıxarmadı.

Müdafiə Nazirliyi Kəşfiyyat idarəsinin rəisi Elçin Talibov Rasim müəllimlə tələbə yoldaşı olmuşdu. Sonradan onların yoldaşlığı yaxın dostluğa çevrilmişdi. Vaxt olanda görüşər, keçmiş günlərin xatirələrini birgə vərəqləyərdilər. Rasim müəllim dostuna zəng edib onunla görüşmək istədiyini bildirdi. Elçin Talibov onu axşam evlərində gözləyəcəyini söylədi.

Bir həftədən sonra Zülfiyyə Elçin Talibovun qəbuluna getdi. Kəşfiyyat idarəsinin rəisi Zülfiyyə ilə bir saata qədər müxtəlif mövzularda söhbət etdi. İnsan psixologiyasını yaxşı bilən peşəkar kəşfiyyatçı Elçin müəllim sarışın saçlı, mavi gözlü ,ürəyi vətən eşqi ilə çırpınan bu qızdan yaxşı kəşfiyyatçı çıxacağı qənaətinə gəldi.

Beləliklə, Zülfiyyəxüsusi hazırlıq təlimlərinə başladı. O, çox inadkar, bacarıqlı bir qadın idi: gecə-gündüz yorulmadan çalışır, kəşfiyyatçılara xas olan bütün xüsusiyyətləri öyrənirdi. 6 aydan sonra Zülfiyyə rus dilində mükəmməl danışır, erməni dilində danışılanları başa düşür, əlbəyaxa döyüş qaydalarını mənimsəyirdi.

Hazırlıq müddəti başa çatdıqdan sonra Zülfiyyə İsmayılova Əli qızının qovluğu Kəşfiyyat idarəsi rəisinin stolunun üstünə qoyuldu. Elçin müəllim qovluqdakı ha-

zırlıq dövrünün sənədlərini vərəqlədikcə üzündə bir sevinc ifadəsi göründü və ürəyində bu qadına “əhsən” dedi. Dostu Rasimi düşündü. O, əvvəlcədən bilirdi ki, Rasim müəllim hər adamdan ötrü ondan xahiş etməz. İndi qalırdı sonrası... Sonrasını düşünəndə bu peşəkar kəşfiyyatçı dərin fikrə daldı, üzünə qayğılı bir ifadə kölgə saldı.

Hərbi hospitalda

Bir aya yaxın idi ki, “Mariyya Nikolayevna” – Zülfiyyə “N” sayılı hərbi hospitalda – nevroloji şöbədə koma vəziyyətində idi. Baş nahiyəsindən güclü zərbə alan Zülfiyyə həkimlərin ciddi nəzarəti altında həyatla ölüm arasında çarpışırdı. Onun yanına heç kim buraxılmırdı, lakin mütəmadi olaraq əlaqədar təşkilatlara xəstənin vəziyyəti barədə məlumatlar verilirdi.

Bu gün növbətçi həkim baş həkimə Zülfiyyə barəsində sevindirici məlumat verdi. Zülfiyyənin vəziyyəti yaxşılaşmağa doğru idi. Onun göz qapaqlarında və əl barmaqlarında tərpəniş hiss olunurdu. Baş həkim bu xəbərdən xeyli məmnun oldu, telefonu qaldıraraq kiməsə zəng vurdu.

Nəhayət, bir həftədən sonra Zülfiyyə gözlərini açdı. Palatadakı tibb bacılarının, həkimlərin sevincinin həddi-hüdudu yox idi. Lakin o danışa bilmirdi, nəşə soruşmaq istəsə də, səsi çıxmırdı. Baş həkim onu çox yormamağı tapşırırdı və əlavə müalicələr üçün göstərişlər verdi. Beləcə Zülfiyyənin həyatından 10 gün də keçdi. Ancaq bu 10 gündə də o, yenə də danışa bilmədi. Həkimlərin rəyinə görə aldığı ciddi zərbədən Zülfiyyənin beyninin müəyyən

hissəsi müvəqqəti, ola bilsin, həmişəlik öz funksiyasını itirmişdi.

Zülfıyyə yatmışdı, üz-gözündən əzab tökülürdü. Gah qaşlarını çatır, gah da dodaqlarını çeynəyirdi. Alnından süzülən buz kimi soyuq tər başına bağlanmış tənziyi tamam islatmışdı. Baş həkim, tibb bacısı və daha iki nəfər – Rasim müəllim və Elxan onun çarpayısının yanında dayanıb diqqətlə ona baxırdılar. Elxan ağlayırdı, lakin səssizcə...Həkimlər ona tapşırırmışdılar ki, səs eləmək olmaz. Rasim müəllimin də gözləri dolmuşdu. Baş həkim əlindəki tənziylə Zülfıyyənin alnından süzülən təri silməyə başladı. Bu təmasdanmı, yoxsa yuxunun təsirindənmi Zülfıyyə qəfildən gözlərini açdı, mavi gözlərində sanki bir od parladı. Pişik cəldliyi ilə yerindən dikəlib həkimin tənziyi tutan əlini balaca, lakin güclü əli ilə havaya qaldırdı. Zülfıyyənin bu hərəkəti onun yanında dayananların hamısını diksindirdi. Həkimini tanıyıb bir andaca əlini boşaltdı, halsız halda arxası üstə uzandı və gözlərini yumdu.

Həkim ehmalca:

– Sakit ol, qızım, mənəm, – dedi.

Zülfıyyə iztirabla dolu gözlərini açdı. Ətrafdakılara nəzər saldı. Gözləri anidən ağlayan Elxana sataşdı. Yerindən dikəldi, əlləri ilə gözlərini sildi. Mavi gözləri birdən-birə böyüdü. Üzündə dəhşətli bir əzab göründü. Əllərini ovuşdurmağa başladı. Dodaqları, sifəti titrədi. O, oğluna tərəf dartındı, kəkələyərək:

– E-e-Elxan! – deyə qışqırdı.

Elxan özünü anasının üstünə atdı. Otaqdakıların hamısı sevincdən ağlayırdı.

Zülfüyyənin bacıları Ağaxanın yas mərasimindən sonra demək olar ki, Zülfüyyənin yanına bir dəfə də olsun gəlməmişdilər. Artıq onlar ailə-uşaq sahibi idilər. Nərgizin bir oğlu, iki qızı, Lalənin isə iki qızı var idi. Onları qınamaq da olmazdı. Rayon yeri, təsərrüfat... Ancaq yenə də bacı idilər axı, maraqlanmalı idilər Zülfüyyə ilə. Vəziyyət elə gətirmişdi ki, onların Zülfüyyənin Qarabağa getməyindən də xəbərləri olmamışdı.

Nərgizin uşaqları artıq böyümüşdü. Oğlu Rahim isə orta məktəbi iki il idi ki, qurtarmışdı. Onun ali təhsil almaq fikri yox idi. Gözləri zəif gördüyündən hərbi xidmətə də aparılmamışdı. Gününü çayxanalarda keçirir, avara-avara gəzməkdən başqa əlindən bir iş gəlməzdi. Evdə də evin bir oğlu olduğu üçün onun xətrinə dəyməzdilər. Atası Əziz onu əzizləyər, evdə əlini ağdan-qaraya vurmağa qoymazdı. Son zamanlar Rahim gecələr evə gec gələr, gələndə də hamı yatmış olardı. Artıq o, araq içməyə, siqaret çəkməyə başlamışdı. Evdəkilərin də bundan xəbərləri var idi, lakin heç kim onun xətrinə dəymək istəməirdi.

Əziz təsərrüfatla məşğul idi. Həyətyanı sahəsindən yaxşı sitrus meyvələri, tərəvəz götürər, alverçilərə verərdi. Nərgiz də, qızları da bu işdə ona kömək edərdilər. Bir sözlə, ailə pis dolanmırdı.

Lalənin əri Fuad isə işləmirdi. Bölgələrdə işsizlik bir problemə çevrilmişdi. Odur ki, Lalə qızlarını bacısının yanına qoyar, özü isə rayon bazarında xırda alverlə məşğul olardı. Bəzən ərinə ona kömək etməsini xahiş etsə də, Fuad bazarda alver etməyi nədənsə özünə sığışdırmaz, iş axtardığını bəhanə gətirərdi.

Beləcə günlər ayları, aylar illəri əvəz edir, zaman öz çarxını fırladıb öz axarı ilə hərəkət edirdi.

Günlərin bir günü Əzizin qapısına polis işçiləri gəldilər, Rahimi soruşdular. Sahədə işləyən Əzizin ürəyi çırpınmağa başladı, səsi titrəyə-titrəyə soruşdu:

– Axşam gəlməyib evə? Nə olub uşağa? Niyə soruşursunuz?

Sahə rəisi:

– Əziz, niyə uşağına nəzarət eləmirsən? Oğlunu məndən soruşursan? Xəbərin var, Rahim keçən axşam nə iş görüb?

Əziz əlindəki beli yerə atdı, əllərini şalvarına sürtüb təmizlədi, sahədən çıxıb polis işçilərinə yaxınlaşdı və həyəcanla soruşdu:

– Nə iş görüb, qadan alım?

– Nə iş görəcək, butulkanı bir nəfərin başında sındırıb...

– Nə danışırısan, ay rəis? –deyə Əziz təəccüblə diləndi.

– Hə Əziz, uşağına nəzarət edə bilmirsən. Hələ bir üstəlik...

Əzizin ürəyi qırıldı:

– Nə üstəlik?

– Narkotika, Əziz, narkotika...Üstündən heroin çıxıb.

Əzizin gözləri kəlləsinə çıxdı.

– Sən nə danışırsan? – deyə qışqırdı.

Əzizin səsinə evdəkilər çıxdılar.

Məlum oldu ki, Rahim və dostları axşam yeməxanaların birində yeyib-içdikdən sonra qonşu stolda oturan cavanlarla dava salıblar. Rahim araq butulkasını gənclərdən birinin başına çırpıb. Hadisə yerinə gələn polis əməkdaşları yaralını xəstəxanaya, Rahimi və dostlarını isə bölməyə aparıblar. Pols bölməsində Rahimin və dostlarının üstündən heroin və başqa narkotik maddələr çıxıb.

10 gün idi ki, Əzizin ailəsinə sanki yas düşmüşdü. Rahim və dostlarının təqsiri sübuta yetirilmiş, onlar özləri hər şeyi etiraf etmişdilər. Məlum olmuşdu ki, Rahim və ondan başqa daha 3 nəfər xüsusi, gizli yerlərdə narkotik bitkilər əkməmiş və onların yetişdirilməsi və satışı ilə məşğul olurlarmış.

Bu müddətdə Nərgiz xəstəxanada yatan oğlanın valideynlərinin yanına getmiş, onlara çox yalvarmış, nəhayət, oğlanın valideynləri şikayət ərizələrini geri götürmüşdülər. Nərgiz Əzizlə polis şöbəsi rəisinin də yanına getmiş, lakin rəis onlara bərk acıqlanmış və demişdi:

– Mənim atama lənət olsun, narkotika üstündə bura düşən adama kömək etsəm...

Bütün bunlardan sonra Nərgiz və Əziz əllərini yerdəkilərdən üzümüş, indi isə ancaq Allaha yalvarırdılar.

Yenə Nərgiz ağlayır, Əziz isə əlləri ilə başını sıxıb oturmuşdu. Əzizin vurulan uşağın müalicəsinə xeyli xərci çıxmışdı. Yanıb-tökülürdü Əziz: zülmə-zillətlə pul

qazanasan, o da özünə qismət olmaya. O, arvadına sarı çönüb acıqla dedi:

– Sənə dedim ki, bu alçağı qoy aparsınlar əsgərliyə, dedin, yox...

Nərgiz başını qaldırıb zarıya-zarıya:

– Apardılar, mən qoymadım? – dedi, – dedilər ki, kordu da bu kor olmuş.

– Qoy bassınlar getsin içəri...Gedib yatar, ağı başına gələr.

Bu zaman küçə qapısı döyüldü. Gələn Lalənin əri Fuad idi. Stul çəkib oturdu. Qanı qara idi. Əzizdən soruşdu:

– Təzə nə xəbər var?

– Nə xəbər olacaq, heç nə...

– Məhkəmə nə vaxtdır?

– Hələ bilinmir...

Fuad bu dəfə üzünü Nərgizə tutub dedi:

– Mənim bir tanışım var, deyir ki, bu işi həll edə bilər.

Nərgiz başını qaldırıb Fuda baxdı, gözlərində bir ümid qığılcımı parladı.

– Nə yaxşı, ay Fuad kimdir ki, o adam?

Fuad ciddi bir görkəm alıb dedi:

– Yaxın adamdır. Deyir ki, qruppavoy olduğu üçün çətin işdir, ancaq məhkəmə ilə danışmaq olar.

Əziz başını qaldırıb:

– Danışsın da...

– Danışsın deyəndə, pul lazımdır ee, ay bacanaq, – deyər, Fuad cavab verdi.

Nərgiz:

– Taparıq, nəyim var hamısını sataram. Qoy danışırsın.

– Siz tapın, mən də deyərəm, danışırsın.

Yarım saatdan sonra Nərgiz geyinib çıxdı. Əziz onun arxasınca:

– Hara gedirsən?

– Gedirəm o biri uşaqların dədələrinin, analarının yanına. Qoy onlar da pul qoysunlar.

Əziz yenə əlləri ilə başını sıxıb fikrə getdi.

Axşamüstü Nərgiz evə qayıtdı. Qanı qara idi. Deyəsən, söhbəti alınmamışdı. Əziz divanda mürgüləyirdi. Nərgizin səsinə gözlərini açdı və dərhal soruşdu:

– Nə oldu, nə dedilər?

Nərgiz əsəbi halda:

– Canlarına azar dedilər. Dedilər ki, bizim pulumuz yoxdur. Qoy gedib cəzalarını çəksinlər!

– Bəs indi pulu haradan tapacağıq, Nərgiz? – deyərək Əziz soruşdu.

– Sən heyvan-qaranı bu həftə çıxar bazara, o vaxta qədər də görək Fuad nə qədər pul deyəcək.

Birdən Əziz nəyisə xatırlayırmış kimi dedi:

– Nərgiz, bəlkə, Bakıya – Zülfiyyənin yanına da gədsən...

Nərgiz ərinə tərs bir nəzər salıb dedi:

– Neçə illərdir Zülfiyyənin öldüsündən-qaldısından xəbərimiz var? Zülfiyyə kirəkeş adam, bir yetimlə onun-bunun qarısında qalan qadın... Hardan sənə pul verəcək?..

Ertəsi gün Fuad Əzizgilə gəldi. Üzü gülürdü. Yenə həmişəki kimi stul çəkib oturdu, oturan kimi də dedi:

– Sizə dediyim adam məhkəmə ilə danışib.

Nərgiz əlindəki qabı yerə qoyub həyəcanla ona yaxınlaşdı və soruşdu:

– Hə, Fuad, qadan alım sənin, necə danışib?

Fuad dedi:

– Məhkəmənin sədri deyib ki, ağır işdir, amma düzə-lən işdir.

Əziz səbirsiz halda:

– Yaxşı, nə qədər pul istəyib?

– 40 min...

Əziz iki əli ilə başına vurdu, Nərgiz isə divanın kənarında oturdu. Onların bu halını görə Fuad dedi:

– Bacanaq, vallah, yaxşıdır. Hələ 45 deyirmiş, tanışım bir təhər qırxa salıb.

Əziz zarıya-zarıya:

– Fuad, mən bu pulu evimi satsam da, düzəldə bilmərəm...

Fuad ciddi bir görkəm alıb dedi:

– Vallah, mən sizə görə çalışıram. Canım-ciyərim-siniz... Bəs Rahim tutulsa necə olacaq? O, içəridən çıxana qədər ondan da artığı çıxacaq sizdən.

Nərgizin dodaqlarında bir damcı da qan qalmamışdı. İndi o, bu qədər pulu haradan tapacağını fikirləşirdi. O, sakit səslə:

– Bu qədər pulu hardan tapaq?

Fuad ona baxıb:

– 5 min mən taparam.

Nərgiz qulaqlarına inanmadı, Fuada baxdı. Fuad mehriban nəzərlərlə onu süzüb dedi:

– Mən Rahimi çox istəyirəm. Vallah imkanım olsaydı, ondan da artığını verərdim, onu da dost-tanışdan yığacağam. Lalə də bilir vəziyyəti.

Əziz ümitsiz bir halda dilləndi:

– Yaxşı, tutaq ki, bu, 5 min... Mən də satıb-sovub bir az düzəltdim. Bəs qalanı?

Fuad:

– Daha onu bilmirəm. Mənim əlimdən gələni budur.

İki gün də keçdi. Əziz, Nərgiz və qızları həyətdəki tut ağacının altına qoyulmuş stolun arxasında oturub könülsüz-könülsüz çay içirdilər. Birdən küçə qapısı möhkəm döyüldü. Nərgiz əlini ürəyinin üstünə qoydu. Öz-özünə “Xeyir olsun, Allah, görəsən kimdir?” – dedi. Nərgizin böyük qızı Günay qapıya yüyürdü, qapını açdı və tez də geri qayıtdı.

– Bir əsgərdir, – dedi.

Nərgiz ayağa qalxdı, təəccüblə açıq qalmış qapıya tərəf gedə-gedə düşündü: “Balam, nə əsgər?” Qapıda hərbi formada bir oğlan dayanmışdı. Nərgiz diqqətlə ona baxdı və soruşdu:

– Oğlum, kim lazımdır?

Əziz də arxadan özünü qapıya çatdırdı. O da maraqlı dolu nəzərlərlə qapıda dayanan hərbiyə baxdı. Hərbi gülümsəyərək:

– Əziz əmi, tanımadınız? Səliməm də...

Nərgiz gözlərini qıyıb bir də diqqətlə baxdı: Səlim idi, Arifə arvadın oğlu... Evləri kəndin aşağı tərəfində idi.

Nərgizin üzündə gülüş doğdu, Səlimin boynun qucaqlayıb dedi:

– Tanımadım səni, qadan ürəyimə. Nə yaman dəyişmişən?

Əziz də Səlimlə görüşdü. Onu içəri dəvət etdilər.

Səlim neçə illər idi ki, Qarabağda döyüşürdü. Əsgərlik müddəti başa çatdıqdan sonra könüllü olaraq hərbi xidmətdə qalmışdı. İndi də ön cəbhədə hərbi xidmətini davam etdirirdi. Artıq o, gizir idi.

Onlar elə tut ağacının altında əyləşdilər. Qızlar isə yoxa çıxdılar. Onlar otağın pəncərəsindən gizlicə qəfil gələn bu qonağı maraqla seyr edirdilər. Əziz soruşdu:

– Nə yaxşı, ay Səlim, səndən çıxmayan iş...

Boyca cılız, sifəti günəşin istisindən, qışın şaxtasından qaralıb yanan Səlim gülümsünüb hərbcilərə xas olan uca səslə dedi:

– Ezamiyyətə gəlmişəm. Elə dedim, sizinlə də görüşüm.

Kənddə hamı bir-birini tanıyırdı, lakin Səlimin Əzizgilə heç gəldiyi olmamışdı. Ona görə də həm Əzizi, həm də Nərgizi maraqlı bürümüşdü. Bu hisslər onların gözlərində də aydın sezilirdi. Bunu hiss edən Səlim dedi:

– Sizə Zoluşkadan xəbər gətirmişəm – Zülfüyyədən...

Ağlına gəlmədiyi bu sözlərdən Nərgizin əl-ayağı əsməyə başladı. Titrək səslə:

– Nəsə olub o yetimə?

Səlim tələsik:

– Narahat olmayın, hər şey qaydasındadır.

Sonra ciddi bir görkəm alıb sözünə davam etdi:

– Bilirsiniz, onu 3 il bundan əvvəl Qarabağda döyüş zamanı gördüm. Rus hərbi formasında...Xərəkdə aparırdılar onu. Bilmədim ki, ölüb, ya sağdır. Ancaq onu bildim ki, xüsusi əhəmiyyət kəsb edən bir adamdır. Komandirin sözlərindən belə başa düşdüm. “Zoluşka” deyib qışqıranda komandirin mənə acığı tutdu.

Səlimə diqqətlə qulaq asan Nərgizin bu oğlana yazığı gəlirdi. Düşündü ki, yəqin, onun başında hansısa bir problemi var. Əziz isə istehza ilə gülümsəyirdi.

Səlim onların üzündəki ifadələri sanki indi hiss etdi, söhbətini kəsib Nərgizdən soruşdu:

– Siz mənə inanmırsınız? Atamın canı, Zoluşka idi...

Nərgiz Səlimə baxıb dedi:

– Ay Səlim, Zülfiyyə hara, Qarabağ hara, hərbi geyim hara? Özü də rus hərbi geyimi... Sən nə danışırsan? Bəsdir sən Allah...

Səlim Nərgizin ona inanmadığını görüb gülümsədi və dedi:

– Görürəm, mənə inanmırsınız. İki ay bundan əvvəl onunla Müdafiə Nazirliyinin binasında rastlaşdım. Tanıdı məni, çox kövrəldi. Uşaqlıqda bir yerdə o qədər oynamışığı ki... Dedim ki, səni döyüş bölgəsində görmüşəm. Gülərək dedi ki, səhv salmışam.

Nərgiz gülümsəyərkən:

– Gördün, – dedi.

Səlim isə təslim olana oxşamırdı.

– Yox vallah... Hiss etdim ki, böyük hərbi rütbəli adamlar ona hörmətlə baxırlar. Hələ bir polkovnik onunla salamlaşdı da...

Bu dəfə Əziz soruşdu:

– Bəs soruşmadın ki, burda nə gəzirsən?

– Soruşdum...Dedi ki, bir az işim var.

Əziz üzünü yana çevirib iztehza ilə:

– Yəqin, otaqları təmizləməyə gəlibmiş.

Nərgiz ona tərs bir nəzər salıb Səlimə tərəf döndü:

– Bəs uşağı – Elxanı soruşmadın? Harada yaşadığını soruşmadın?

Səlimuca səslə:

– Necə soruşmadım? Soruşdum... Dövlət ona ev verib. Uşaq isə 186 nömrəli məktəbdə oxuyur. Özü belə dedi...

Nərgiz Səlimə baxıb soruşdu:

– Bəs bizi soruşmadı?

– Soruşdu... Dedim, vallah, kənddən çoxdan çıxmışam, heç nədən xəbərim yoxdur.

Nərgiz mat-məəttəl qalmışdı. Axı bu, necə ola bilərdi?

Səlim bir stəkan çay içib getdi. Özü ilə gətirdiyi ümid işığını Nərgizin ailəsigildə qoydu.

Suda batan adam saman çöpünə əl atdığı kimi, indi Rahimin tutulmaması üçün Nərgizin yeganə ümid yeri Zülfiyyə idi. O, Səlimə bir o qədər inanmasa da, bu xəbəri yoxlamaq, bacısını tapmaq qərarına gəldi.

Zülfiyyə xəstəxanadan çıxdıqdan sonra Rasim müəllimin onun üçün kirayə tutduğu 2 otaqlı mənzilə yığışdı. Əvvəl qaldığı evdəki əşyalar da bura daşınmışdı. Bu mənzil beşmərtəbəli binanın 4-cü mərtəbəsində yerləşirdi. Demək olar ki, bütün şəraiti var idi. Zülfiyyə Rasim müəllimə necə təşəkkür edəcəyini bilmirdi. Hərbi xidmətdə olduğu müddətdə Elxan Rasim müəllimgildə qalmış, evin xidmətçisi öz qayğısını ondan əsirgəməmişdi. Hətta həmin xidmətçi Elxanı yaxınlıqdakı orta məktəbə də aparıb-gətirmişdi. Bütün bunları Elxandan eşidən Zülfiyyənin ürəyində insanlara qarşı bir sevgi, bir ümid yaranmışdı. Axı bu vaxta-qədər o, heç kimdən adi bir mərhəmət, adi bir hörmət, adi bir insani duyğu görməmişdi.

Onun sağ qalması isə, həkimlərin dediyinə görə, möcüzə idi. Zülfiyyə danışanda kəkələyir, bir az əsəbiləşəndə isə tamam danışa bilmirdi. Odur ki, həkimlər ona əsəbiləşməyi qadağan etmişdilər.

Evə yığışdığı vaxtdan 15 gün sonra Müdafiə Nazirliyi Kəşfiyyat idarəsinin rəisi Elçin Talıbov Zülfiyyəni yanına çağırırdı. Elçin müəllim onu çox səmimi və mehribanlıqla qarşıladı. Vətənə göstərdiyi xidmətlərə görə ona təşəkkürünü bildirdi, sağ qalmasına görə onu təbrik etdi. Zülfiyyədən bundan sonrakı planları barədə soruşanda Zülfiyyə kəkələyərək dedi:

- Cənab general, yenə Qarabağa, xahiş edirəm!
- Elçin müəllim ciddi bir görkəm alıb dedi:
- Leytenant İsmayılova! Sən hələ sağlam deyilsən.

Leytenant sözünü eşidəndə Zülfiyyənin nitqi qurudu, gözləri yaşardı. Peşəkar kəşfiyyatçı diqqətlə Zülfiyyəyə baxdı və soruşdu:

– Niyə danışmırsan?

Zülfiyyə bircə anlıq danışa bilmədi. Elçin müəllim bu dəfə gülümsəyib dedi:

– Görürsənmi? Dilin tutuldu. Demək, bir müddət müalicə olunmalısən. Sən ehtiyatda olan zabitlərimizdənsən.

General yerindən qalxdı, siyirmədən bir vəsiqə və bir fəxri fərman çıxarıb Zülfiyyəyə uzatdı:

– Səni təbrik edirəm, leytenant İsmayılova! Vəsiqəni götürə bilərsən.

Zülfiyyə hərbi yerləşlə generala yaxınlaşdı, əlləri titrəyə-titrəyə vəsiqəni və fəxri fərmanı aldı. Onun əllərinin titrəməsi Elçin müəllimin diqqətindən yayınmadı. O, hələ də danışa bilməyən Zülfiyyəyə dedi:

– Get, Zülfiyyə xanım! İstirahət et və tamam sağal.. Lazım olanda səni çağıracağam.

Zülfiyyə otaqdan çıxdı. Ona elə gəlirdi ki, bütün bu gördükləri yuxudur. Onun sevincinin həddi-hüdudu yox idi. Düşündü ki, görəsən, anadan olandan bu günə qədər belə sevindiği anlar olubmu? Yox, deyəsən, olmamışdı... Belə bir sevinci yaşamaq ona bir də 6 aydan sonra nəsib oldu. Onun ailə vəziyyətini, Qarabağda göstərdiyi xidmətləri nəzərə alaraq Zülfiyyəyə iki otaqlı mənzil verildi. Mənzilin açarı ona təqdim ediləndə Zülfiyyəni qəhər boğdu, lakin generalın ona baxdığını görüb tez özünü ələ aldı.

Mənzilə yığışdığı gün Zülfiyyə qəribə hisslər keçirirdi. O, hələ də inanmırdı ki, onun öz mənzili var. Ona elə gəlirdi ki, indicə yuxudan ayılacaq və bunların bir yuxu olduğunu görəcək. Ancaq bütün bunlar həqiqət idi.

Zülfiyyənin axırıncı əşyaları mənzilə yığıldıqdan sonra Rasim müəllim qapının ağzında Zülfiyyəni bir də təbrik etdi, Elxanın üzündən öpdü. Zülfiyyə onu təzə mənzilə dəvət etsə də, o, içəri girmədi. Sağollaşib pilləkənlərdən aşağı düşdü. Zülfiyyə minnətdarlıqla bu gözəl insanın arxasınca baxdı.

İlk gecə idi ki, Zülfiyyə öz evində yatırdı. Elxan artıq böyük oğlan idi, altıncı sinifdə oxuyurdu. O, gah divanın, gah da kresloların üstündə oturur, gah da televizorun kanallarını tez-tez dəyişirdi. Zülfiyyə Elxana baxdıqca oğlunun bir xoş gün görmədiyini düşünüb kədərlənir, uşağın gözlərindəki sevinci görəndə gözləri yaşarırdı.

Elxanın sevinc dolu səsi onu düşüncələrdən ayırdı.

– Ana, bura daha bizim evdir?

– Hə, oğlum, bizim evdir.

– Bu evi bizə kim verdi, ana?

– Dövlətimiz verdi, qadan alım.

– Ana, sən Qarabağda vuruşduğuna görə verdilər bu evi?

– Hə, bala, həm ona görə, həm də sənə görə...

– Ana, mən də məktəbi qurtarıb Qarabağa döyüşməyə gedəcəyəm...

Zülfiyyə bir anlıq nə isə düşündü və dedi:

– Oğlum, sən məktəbi qurtarana qədər torpaqlarımız ermənilərdən alınacaq və sən müharibə görməyəcəksən.

– Ana, bəs mən əsgərliyə getməyəcəm?

– Əlbəttə, gedəcəksən, bala. Sən də böyüyəndə, bütün gənclər kimi, hərbi xidmətdə olmalı və Vətənimizi qorumalısan.

Ertəsi gün Zülfiyyə Elxanı məktəbə apardı. Məktəb çox da uzaqda deyildi. Elxan anasının onunla getməsinə razı olmasa da, Zülfiyyə oğlunu məktəbə özü apardı. Fikirləşdi ki, həm məktəblə tanış olar, həm də bir az havasını dəyişər. Elxan evə özü qayıdacağını bildirib məktəbin qabağında anasından ayrıldı. Zülfiyyə arxadan oğlunun yerişinə, uca boyuna fərəhlə baxdı. Yenə Ağaxan yadına düşdü. Elxan böyüdükcə atasına daha çox oxşayırdı.

Zülfiyyə evə qayıtdı. Televizoru açıb divanda oturdu. Nədənsə rayonları, bacıları yadına düşdü, gözləri yaşardı. Zülfiyyə bacılarından, qardaşı uşaqlarından – bir sözlə, bütün qohum-əqrəbədən incimişdi. İnciməyə də haqqı var idi. Bu uzun illər ərzində onlardan heç kim Zülfiyyəni axtarmamış, dərdinə şərik çıxmamış, öldüsündən-qaldısından xəbər bilməmişdi. Əgər inciməsəydi, çoxdan onlarla əlaqə yaratmışdı. Ancaq Zülfiyyə indi çox istəyirdi ki, bacıları ilə öz sevincini bölüşsün, başına gələnləri onlara danışsın. Bu ani hissləri tez də özündən uzaqlaşdırdı. Axı bu vaxta qədər onu axtarmayan yaxınları nəyinə gərək idi. Zülfiyyə əsəbiləşdiyini hiss etdi. O, hələ də sağalmamışdı, danışanda kəkələyirdi.

Həyat öz axarı ilə davam edir, günlər ayları əvəz edirdi. Zülfiyyənin həyatı qaydasında idi. Gəlib-gedəni də yox idi. Dövlətdən aldığı təqaüd ona bəs edirdi. Bəzən

Rasim müəllim zəng edər, onlardan hal-əhval tutardı. Təzə mənzilə köçəndən uzun vaxt keçməsinə baxmayaraq, Rasim müəllim bu vaxta qədər bir dəfə də olsun Zülfiyyənin mənzilinə ayaq basmamışdı. O, çox abırlı adam idi. Zülfiyyənin ərsiz qadın olmasını nəzərə alıb onu narahat etmək istəməz, arada zəng edib xəbər bilməklə kifayətlənərdi. Zülfiyyə Rasim müəllimin bu hərəkətinə ürəyində sevinib haqq qazandırar və fikirləşərdi ki, nə yaxşı ki, həyatda Rasim müəllim kimi insanlar vardır.

Lakin bir gün aldığı ağır bir xəbər Zülfiyyəni bərk sarsıtdı. Qardaşı qədər sevdiyi, hörmət etdiyi, özünə arxa sandığı Rasim müəllim qəfil ürək tutmasından dünyasını dəyişmişdi. Elxanın bu xəbəri eşidib hönkürməsi isə Zülfiyyənin dünyasını qaraltdı.

Zülfiyyə bu xəbəri eşidən kimi Elxanı da götürüb Rasim müəllimgilə getdi. Binanın qabağında böyük bir izdiham var idi. Rasim müəllimin dostları, qohum-əqrəbəsi, yaxınları onu son mənzilə yola salmağa yığışmışdılar. Cənazə götürüləndə Zülfiyyənin sanki ürəyindən bir tel qırıldı. Qardaşı İbrahim üçün heç olmasa, ağız açıb ucadan ağlamışdı. İndi isə ucadan ağlaya da bilmirdi. Cənazə yola salınanda sonra Zülfiyyə evə çıxmayıb geri qayıtdı. Onun kəkələməsi daha da artmışdı. Zülfiyyə özünü çox tənha və kimşəsiz hiss edirdi.

Növbəti həftə müayinəyə gedən Zülfiyyə həkimlərin kəskin danlağına tuş gəldi. Ona əlavə dərmanlar yazıldı və qəti əsəbiləşməmək tapşırıldı. Ancaq əsəbiləşməmək olacaqdımı?

Bütün bunlar Nərgizin oğlu Rahimin tutulmasından əvvəl baş verən hadisələr idi. Zülfiyyənin bacılarının, qohumlarının bu işlərin heç birindən xəbərləri yox idi.

Elxanı məktəbə yola salan Zülfiyyə dərmanlarını içib divanda uzandı. Rasim müəllimin mehriban çöhrəsi onun gözləri qabağına gəldi. Zülfiyyə bu həyatda özünə qarşı yalnız ondan yaxşılıq görmüşdü. Sonra Kəşfiyyat idarəsinin rəisi Elçin müəllimi düşündü. Düşündü ki, görəsən, indi o, haradadır? Onun barəsində nə düşünür? Heç yadına düşürəmmi? Axı demişdi ki, lazım olanda özüm səni çağırtdıracağam. Yəqin ki, lazım deyiləm. Bu düşüncələrlə Zülfiyyənin gözünü yuxu apardı. Ermənilər bir qızın paltarlarını soyundururdular. Qız nalə çəkir, gah Allahu, gah da anasını çağırıb kömək istəyirdi. Zülfiyyə kənarda dayanıb soyuq baxışlarla bu səhnəni izləyirdi. Ermənilər fəryadlar içində cırıpınan qızı zorladıqdan sonra çılpaq vəziyyətdə tanqın qabağına bağladılar. Zülfiyyə bir də diqqətlə baxanda bunun Gülyaz olduğunu gördü və təəccüblə qışqırdı: “Ola bilməz, axı mən səni öldürmüşdüm!”

Zülfiyyə öz qışqırığına özü ayıldı. Tamam tər içərisində idi. Dikəlib divanda oturdu. Yuxunun təsiri hələ də canından çıxmamışdı. Gülyazın surəti gözünün önündə idi. Ancaq indi başqa cür... O, minnətdarlıqla Zülfiyyəyə baxırdı. Zülfiyyə həmin anları xatırladı. Onun ağlına

gəlməzdi ki, kimsə onu öldürən adamın əllərini ölüm anında dodaqlarına yapışdırsın, təəccüb və heyrət içində ona xoş nəzərlərlə baxsın.

Zülfıyyə ermənilərin əsir düşərgəsində çox dəhşətli hadisələr görmüşdü. Qadınlara, qızlara, əsir düşən döyüşçülərin başlarına gətirilən müsibətlərin dəfələrlə şahidi olmuşdu. Onlara heç bir köməklik edə bilməmişdi. İçində qovrulmuş, yanmışdı. Ancaq Gülyazaya kömək edə bildi. Onun ürəyinə atəş açmaqla bu vətənpərvər qızı rüsvayçılıqdan, şərəfsiz ermənilərin əllərindən qurtardı. Əgər Zülfıyyə belə etməsəydi, ermənilərin bu qızın başına hansı oyunlar açacağını çox gözəl bilirdi.

Zülfıyyə ayağa qalxdı, hamama keçib üzünə su vurdu. Sonra evə lazım olan bəzi ərzaqları almaq üçün mağazaya yollandı. Təxminən bir saatdan sonra evə qayıtdı. Yenicə divanda oturmuşdu ki, qapının zəngi çalındı. Təəccüb etdi və düşündü ki, görəsən, kimdir? Qapının gözlüyündən baxdı, ürəyi çırpınmağa başladı: Elxan idi... Tez qapını açdı və quruyub qaldı. Elxanın yanında daha 3 nəfər adam dayanmışdı.

Nərgizlə Əziz Səlimin onlara gəlişindən sonra Zülfıyyəni tapmaq ümidi ilə Bakıya gəlirdilər. Onlar lap ertədən yola çıxmışdılar, ancaq Zülfıyyəni necə tapacaqlarını hələ fikirləşməmişdilər. Onları gətirən maşın artıq

saat onda Bakıda idi. Bakıya çatdıqdan sonra Nərgizlə Əziz Zülfiyyəni necə tapacaqlarını götür-qoy etməyə başladılar. Əvvəl düşündülər ki, Müdafiə Nazirliyinə gedib Zülfiyyəni tanıyıb-tanımadıqlarını kimdənsə soruşsunlar. Sonra bu fikirdən daşındılar. Bu, samanlıqda iynə axtarmağa bənzəyərdi. Nəhayət, Əziz ip ucu tapdı. O, Səlimin danışdıqlarını xatırladı. Səlim demişdi ki, Elxan 186 sayılı məktəbdə oxuyur. Onlar bir neçə taksi sürücüsü ilə danışib 186 sayılı məktəbə getmək istədiklərini bildirdilər. Axır ki, bir taksi sürücüsü həmin məktəbi tanıdığını dedi. Onlar məktəbin qarşısında maşından düşüb birbaşa direktorun yanına gəldilər. Nərgiz direktora yalvarıb-yaxardı ki, uzaq rayondan gəlmişik, bacım təzə ev alıb, ancaq ünvanı bilmirik. Bacımın oğlu sizin məktəbdə oxuyur... Məktəb direktoru uşağın hansı sınıfdə oxuduğunu soruşanda nə Əziz, nə də Nərgiz cavab verə bilmədilər. Bu, direktoru şübhələndirdi və onlara kömək edə bilməyəcəyini söylədi. Nərgiz elə ağladı ki, direktor məcbur olub Elxanı tapıb gətizdirdi. Təbii ki, Elxan nə xalasını, nə də Əzizi tanıdı. Çünki Ağaxanın yas mərasimindən sonra Elxan onları görməmişdi. Nərgiz uşağın onları uzun müddət görmədiyini əsas gətirib direktora yalvarmağa başladı ki, uşağın onlarla getməsinə icazə versin. Direktor qəti olaraq buna etirazını bildirdi. Bu dəfə Əziz dilləndi:

– Müəllim, vallah, bu uşaq mənim baldızım oğludur. Əgər inanmırsınızsa, uşağın anasına zəng vurun, yəqin ki, evdə telefon olar. Bu söz direktorun ağına batdı. Sınıf rəhbərinə Elxangilin evlərinə zəng vurmağı tapşırırdı.

Sınıf rəhbəri nömrəni tapıb zəng vurdu, lakin telefonu götürən olmadı. Nərgiz yenə yalvarmağa başladı. Nəhayət, direktor belə qərara gəldi ki, sınıf rəhbəri də onlarla birlikdə getsin.

Beləliklə, Nərgiz istəyinə nail oldu, Zülfiyyənin evini tapdı. Qapının ağzında Nərgiz Zülfiyyənin boynuna sarıldı. Gözləmədiyi bu gəlişdən Zülfiyyə özünü itirmişdi. O da bacısını qucaqladı. Əziz də Zülfiyyə ilə görüşdü. Sınıf rəhbəri uşaqdan arxayın olub geri qayıtdı.

Zülfiyyə qohumlarının hamısından incisə də, qapının ağzında bunları üzə vurmaq halında deyildi. O, bacısını və Əzizi içəri dəvət etdi. İçəridə Nərgiz yenidən Zülfiyyənin boynuna elə sarıldı, elə ağladı ki, Zülfiyyə də ona qoşuldu. Əziz isə hər şəraiti olan otaqlara baxır və bütün bunların Zülfiyyənin olduğuna hələ də şübhə ilə yanaşırdı.

Axşama Zülfiyyə gözəl bir plov dəmlədi. Süfrə hazır olandan sonra hamı stol arxasına keçdi. Yeməklərini yeyib qurtardıqdan sonra uzun illərin söhbətləri başladı, ancaq bu söhbətlər bir gecəyə sığmazdı. Zülfiyyə başına gələnləri qısaca olaraq danışdı. Bacısından onu necə tapdığını xəbər alanda Nərgiz Arifə arvadın oğlu Səlimin onlara gəldiyini danışdı və sonra Zülfiyyədən soruşdu:

– Bəs sən bizi niyə axtarmırdın, ay bacı! Axı biz doğma bacılarıq...

Zülfiyyə bacısının üzünə baxdı. Nərgiz qocalmışdı. Onun gözləri rəhmətlik bacısının gözlərinə çox oxşayırdı. Gözlərindən kədər tökülürdü. Ona yazığı gəldi, kəkələyərək bacısına dedi:

– Bacı, gəl umu-küsü eləməyək. Əgər keçmişləri tərpətsək, hamınız borclu qalarsınız.

Zülfıyyənin danışığındaqı qüsuru indi hiss edən Nərgiz:

– Bacın ölsün, elə niyə danışırsan?

Zülfıyyənin əvəzinə Elxan cavab verdi:

– Qarabağda olub.

Nərgiz Zülfıyyəyə baxıb dedi:

– Mən ölmüş də deyirəm ki, bizi niyə axtarmırsan...

Onların söhbətlərinə kənardan qulaq asan Əziz bura hansı məqsədlə gəldiklərini düşünüb dedi:

– Zülfıyyə düz deyir, keçmiş qurdalamaq lazım deyil. Gələcəkdən, bundan sonradan danışmaq lazımdır. Ən əsas odur ki, Zülfıyyəni tapdıq. Şükür Allaha, təkbaşına özünə gün-güzəran yaradıb. Vallah, halaldır... Bizim edə bilmədiyimizi o edib. Onun xoş günü bizim xoş günümüz deməkdir. Bundan sonra bir olmalıyıq, mehriban olmalıyıq. Axı biz bir ürəyik...

Zülfıyyə hiss etdi ki, əsəbiləşir, o əsəbiləşən kimi də danışığını itirirdi. Ona görə də Əzizin bu saxta sözlərinə cavab vermədi.

Kənardan bu söhbətlərə maraqla qulaq asan Elxan qəfildən anasında soruşdu:

– Ana, bu kişi kimdir? Bizə necə qohumdur?

Elxanın bu sözündən Əziz alındı. Zülfıyyənin əvəzinə Nərgiz dilləndi:

– Qadan alım, Əziz sənın xalanın əridir.

Elxan Nərgizdən soruşdu:

– Siz də mənım xalamsınız? Eləmi?

Elxanın sualından Nərgiz özünü itirdi:

– Hə də, qadan alım! Elədir!

Zülfiyyə söhbəti dəyişdi:

– Laləgil necədir? Necə dolanırlar?

Əziz cavab verdi:

– Lap yaxşı...

– Uşaqları necədir?

– Yaxşıdırlar, qadan alım,-deyə Nərgiz cavab verdi.

Əziz çox istəyirdi ki, Zülfiyyə Rahimi də soruşsun, ancaq Zülfiyyə Rahimi soruşmurdu. Daha doğrusu, Rahim onun tamam yadından çıxmışdı. Axı az vaxt keçməmişdi. O, Rahimi görsəydi də, tanımazdı. Rahim barəsində nə Əziz, nə də Nərgiz söz salmağa ürək etmədilər. Onların gözündə Zülfiyyə daha əvvəlki Zülfiyyə deyildi. Elə bil ki, onun üzündə əsl kişilərə xas olan bir zəhm var idi.

Axşam Zülfiyyə ilə Nərgiz bir otaqda, Əzizlə Elxan isə o biri otaqda yatası oldular. Zülfiyyə yerinə girəndə Nərgiz onun yanına gəldi, saçlarını sıgallayıb üzündən öpdü, sonra nəvazişlə dedi:

– İstəyirsənmi, səni ovxalayıb bankalayım?

Bir anlıq Zülfiyyənin yadına uşaqlıq illəri düşdü. Böyük bacısı ərə gedəndən sonra onun qayğısına bacısı Nərgiz qalardı. Zülfiyyə ana nəvazişi görməmişdi, onun nəvazişə çox ehtiyacı var idi. Odur ki, axşam yatanda Nərgizi yanına çağırır, onu ovuşdurub bankalamasını istəyirdi. Nərgiz də onu ovuşdurur, Zülfiyyə isə Nərgizin əllərinin altındaca yuxuya gedərdi.

Zülfiyyə yanında oturmuş bacısından həmin illərin ətrini duydu, gözləri yaşardı, bu ətri duyduqca ürəyində

bacısına qarşı uzun illər yaranan buzların əridiyini hiss etdi. O illərin ətrini daha çox duymaq üçün başını bacısının dizləri üstə qoydu və sakitcə:

– İstəyirəm, çox istəyirəm,-dedi.

Nərgizin gözləri doldu, göz yaşları yanağından aşağı süzülməyə başladı. Ürəyində:“Mənim başıbəlalı yetim bacım, sən bu həyatda bir yaxşı gün görmədin”, – dedi. Göz yaşlarını Zülfıyyədən gizlətmək üçün qolları ilə üz-gözünü sildi. Sonra yağ gətirib Zülfıyyənin kürəyini ovxalamağa başladı. Onun əlləri Zülfıyyənin kürəklərində gəzdikcə Zülfıyyə uşaqlaşır, əlçatmaz qayğısız uşaqlıq illərinə qayıdırdı. Nərgizin yumşaq əllərinin təmasından Zülfıyyə olmazın ləzzət alırdı. Zülfıyyənin ağappaq pambıq kimi kürəyində qara yanıq izləri və çarıqlar var idi. Nərgiz bunların nə olduğunu soruşmaq üçün ehmalca Zülfıyyəni səslədi, lakin o cavab vermədi: bacısının yumşaq əlləri altında Zülfıyyə şirin bir yuxuya getmişdi.

Bütün gecə bir dəfə də olsa yuxudan oyanmayan Zülfıyyə ertədən oyandı. Əvvəl harada olduğunu təsəvvür edə bilmədi. Sonra öz evidə olduğunu və bacısı Nərgizin də burada olduğunu xatırladı. Ürəyi sevincdən titrədi. Divanda yatmış bacısına baxdı. İnsan yatanda nə qədər yazıq görünərmiş... Zülfıyyə ehmalca ayağa qalxdı, Nərgizin yanına gəldi və ona diqqətlə baxmağa başladı. Gör nə vaxt idi ki, o, bacısını görmürdü... Bacısı qocalmışdı, ağ saçları başına bağladığı güllü yaylıqdan kənara çıxmışdı. Zülfıyyənin ona yazığı gəldi. Həyatın qəribəliyini düşündü: bir anadan doğulasan, bir yerdə böyüyəsən, sonra isə hərə bir tərəfə dağılışa və bəzən də tamam yadlaşa... Ən qəribəsi

də bu idi ki, eyni atadan, eyni anadan əmələ gələn uşaqlar fərqli-fərqli xarakterli insanlar olsunlar.

Zülfiiyyə qazı yandırır çayniki qazın üstünə qoydu, hamama keçdi. Əl-üzünü yuyanda Nərgizin səsini eşitdi:

– Zoluşka...

Zülfiiyyənin ürəyi çırpınmağa başladı, rıqqətə gəldi, uşaqlıq illəri bir anda gözünün önündə durdu. Zülfiiyyə kiçik olanda böyük bacısı onun yerini Nərgizin yanında salardı. Səhər hər kəs yerindən qalxandan sonra onların yerlərini yığışdıran böyük bacısı Zülfiiyyənin döşəyinin yaş olduğunu görüb acıqlı-acıqlı ona baxardı. Zülfiiyyə isə barmağı ilə Nərgizi göstərərək utana-utana deyərdi: “Mən eləməmişəm, Nərgiz eləyib”... Hamı balaca Zülfiiyyənin bu sözü ilə qəh-qəhə ilə gülər və “döşək məsələsi” yaddan çıxardı.

Nərgizin Zülfiiyyəni bir də səsləməsi onu xəyaldan ayırdı. Əl-üzünü qurulayıb otağa keçdi, bacısını qucaqlayıb sinəsinə sıxdı.

Səhər yeməyini yedikdən sonra Zülfiiyyə Elxanı məktəbə yola saldı. Nərgizlə Zülfiiyyənin söhbəti qurtarmırdı. Əziz sanki tikan üstündə oturmuşdu. O, arada Nərgizə him-cim elədi ki, “mətləbə” keçsin. Onun hərəkəti Zülfiiyyənin gözündən yayınmadı. Zülfiiyyə Əzizi bacısına göstərərək dedi:

– Nərgiz, bu, sənə nə him-cim eləyir?

Nərgiz bir az qızararaq cavab verdi:

– Sonra deyərəm, ay Zülfiiyyə, qadan alım sənin...

Zülfiiyyə daha da narahat olmağa başladı. Onun əvvəldən Əzizdən heç xoşu gəlməmişdi. Elə bil Əzizin

sifətində Aşotun üzünün cizgilərini görürdü. Əzizin gözlərinə baxıb soruşdu:

– Nə him-cim edirsən, yeznə?

Əziz daha başqa çıxış yolunun olmadığını görüb dedi:

– Zülfiyyə, bizim uşağı – Rahimi deyirəm, tutublar... Nərgizə onu deyirdim ki, sənə desin, yəni sənin də bilməyin məsləhətdir. Axı sən də onun xalasısan...

Zülfiyyə Nərgizin bir oğlu da olduğunu sanki indi xatırladı. Nərgizə tərəf dönüb dedi:

– Məncə, sənin oğlun – Rahim hələ uşaq olmalıdır axı...

Nərgiz kədərlə:

– Yox, ay bacı... Anası ölmüş iki ildir orta məktəbi qurtarıb... Gözləri zəif gördüyündən əsgərliyə də aparmadılar.

Zülfiyyə vaxtın bu qədər sürətlə keçməsinə bir anlıq düşündü, sonra bacısından soruşdu:

– Danışın görüm, nə olub?..

Nərgiz Rahimlə bağlı olan söhbətlərin hamısını bircə-bircə Zülfiyyəyə danışdı.

Zülfiyyə acı təbəssümlə gülümsündü. Ona indi aydın oldu ki, iki daşın arasında, əlimyandıda bacısıgil onu niyə axtarırmış... Səhər keçirdiyi sevinc hisslərinə, bacılıq hisslərinin baş qaldırmasına təəssüf etdi. Üzünü Əzizə tutub acıqlı səslə:

– İndi mənim yanıma niyə gəlmisiniz?!

Əziz əllərini qabağa uzadıb arvadlara xas bir formada:

– Mən yox, bacı, mən yox... Mən gəlməmişəm, bacın məni gətirib bura...

Zülfiyyə dönüb Nərgizə baxdı. Nərgiz ərinin bu danışqlarından, bu hərəkətindən elə bir vəziyyətə düşmüşdü ki, əgər yer yarılısaydı, yerə girərdi.

Nərgiz dünən bacısını görəndən sonra bura pul dalınca gəldiyinə peşman olmuş, uzun illər ölüsündən-dirisindən xəbər bilmədiyi, dərдинə şərik olmadığı, bir yetimlə amansız həyatın girdabında tək qalan, həyatla ölüm arasında çarpışarkən yanında bir qohumu olmayan Zülfiyyədən utanmışdı. Xüsusilə, axşam Zülfiyyəni ovuşdurarkən Zülfiyyənin onun əlinin təmasından yatması, bu gün səhər onu qucaqlaması Nərgizin ürəyini qana döndərmişdi. Əgər Əziz həyasızlığına salıb Rahim məsələsini ortalığa atmasaydı, o, bu barədə, ola bilsin ki, heç danışmayacaq, bu yazıq qızın sevincini alt-üst etməyəcəkdi. İndi isə artıq gec idi, Zülfiyyə ona baxırdı.

Nərgiz Zülfiyyənin üzünə baxaraq dedi:

– Zülfiyyə, sən mənə inanırsan?

Zülfiyyə bacısının gözlərinə baxdı. Həmin Nərgiz idi – gözlərində riya, yalan olmayan bacısı Nərgiz... Zülfiyyə kəkələyərək:

– İnanıram, – dedi.

Nərgiz davam etdi:

– Mən sənə heç yaxşı bacı olmadım, ürəyim daşa döndü... Sənin necə yaşamağından, Qarabağa getməyindən, ölüm döşəyində yatmağından xəbərim olmadı. Düzdür, balam tutulanda səni düşündüm, ancaq pula görə yox, dərdimi sənlə bölüşməyə... Dərd məni üstələyəndə

sənin təkbaşına nələr çəkdiyini təsəvvürümə gətirdim. Şükür Allaha ki, gəlib səni tapdım... Bu, mənim bəsimdir. Rahimin taleyi necə olacaq, qoy Allah özü bilsin...

Nərgiz danışdıqca sanki Zülfiyyənin üstündən dağ götürülürdü. Ürəyinə dolmuş, indi isə onu tərk etməkdə olan sevinci yenidən yerinə qayıdırdı. Nərgiz nəfəsini dərib dedi:

– Əgər mümkünsə, bacını bağışla... Həyasızlıq edib sənin evinə gəldim.

Zülfiyyə bacısını əllərindən tutub titrək səslə:

– Elə demə, bacı, sən mənim ürəyimin bir parçasısan!

Zülfiyyə başını Nərgizin dizlərinə qoydu, bacısı isə ağlaya-ağlaya titrək əlləri ilə Zülfiyyənin sarışın saçlarını sığallamağa başladı. Əziz isə gah arvadına, gah da Zülfiyyəyə baxıb Nərgizin birdən-birə bu qədər dəyişməsinin səbəbini başa düşməyə çalışırdı.

Axşam Zülfiyyə ilə Nərgiz stol arxasında oturub Rahim barədə danışdılar. Elxan o biri otaqda dərslərini hazırlayırdı. Əziz isə divanda oturub televizora baxsa da, qulaqları bacıların yanında idi. Özünü elə aparırdı ki, guya Zülfiyyə ilə Nərgizin söhbətlərinin ona dəxli yoxdur.

Zülfiyyə:

– Axı necə olub ki, uşağı bu qədər başlı-başına, nəzarətsiz buraxmısınız?

Nərgiz dizlərini ovuşdura-ovuşdura:

– Bilmirəm, qurban olum sənə, bilmirəm...

– Yaxşı, indi sizə kim söz verib ki, pulla bu iş düzələcək?

– Fuad – Lalələnin əri...

Zülfiyyə Fuadı görməmişdi, onu tanımırdı. Odur ki, soruşdu:

– Fuad harda işləyir?

– İşləmir, iş yoxdur.

Zülfiyyə bacısına baxıb dedi:

– Bacı, mən inanmıram ki, bu iş pulla düzəlsin, ona görə ki, mən bilən, bu işə heç yerdə güzəşt eləmirlər.

Nərgiz ümitsiz bir vəziyyətdə Zülfiyyəyə baxdı:

– Yəni deyirsən, məhkəmələr pul götürürlər?

Zülfiyyə kəkələyərək dedi:

– Niyə götürürlər? O qədər şərəflərin pula satan hakimlər var ki... Ancaq bu işin adı başqadır. İnanmıram ki, kimsə bu işdə pula yaxın dura.

Nərgizin ürəyi dolu idi. O, ağlamaq istəyirdi, ancaq Zülfiyyəyə görə ağlamırdı. Düşünürdü ki, birdən bacısı onun ağlamağını başqa cür başa düşər, yəni pula görə onun ürəyini yumşaltmaq xatirinə...

Zülfiyyə bacısına necə kömək etmək barədə fikirləşirdi. Əlindən nə gəlirdi ki? O, Nərgizi yaxşı başa düşürdü. Onun qəm tökülən gözlərinə baxdıqca ürəyindən qara qanlar axırdı. Zülfiyyə bacısına baxıb soruşdu:

– Məhkəmə nə vaxt olacaq?

Nərgiz hüznü səslə:

– Hələ bilinmir?

Zülfiyyə bacısının əllərindən tutub dedi:

– Bacı, sənə necə kömək edim?

– Sənə bacın qurban, mənə ancaq sənənin yaxşı olmağın bəsdir... Başqa heç nə lazım deyil.

Əziz başını qaldıraraq acıqla Nərgizin üzünə baxdı.

Zülfiyyə bir az fikirləşib soruşdu:

– İndi sizə nə qədər pul lazımdır?

Nərgiz qızarıb bir söz demədi. Əziz kənardan:

– 35 min, – dedi.

Nərgiz acıqla ərinə tərəf baxıb dedi:

– Niyə 35 min?.. Məgər biz ölmüşük?.. Satacam nəyim var...

Sonra üzünü Zülfiyyəyə tutub dedi:

– Bacı, Allaha and olsun, düz sözümdür, sənin heç nəyin lazım deyil... Sən hardan tapacaqsan bu qədər pulu?..

– Sənə görə hər şey edərəm... Uzaqbaşı evimi sataram... Təki sənin ürəyin sakit olsun, uşaq həbsə düşməsin...

Nərgiz qorxu və heyrətlə dedi:

– Nə danışırısan, ay qız! Ömrün yarı olub, qanın bahasına dövlət sənə bir ev verib... Onu satacaqsan?.. Qardaşımın goruna and içirəm ki, qoymaram...

Zülfiyyə çaşqın halda:

– Yaxşı bəs necə olsun?..

Nərgiz:

– Bilmirəm, – dedi, – bir də vaxt azdır. Elə ev satmağa qalsaydı, özüm də satardım.

Əziz yenə kənardan dilləndi:

– Kənddə kimdir evə pul verən?

Zülfiyyə bacısına dedi:

– Siz sabah kəndə gedin, nə qədər pul düzəldə bilsəniz mənə zəng edib deyin, bir də məhkəmənin nə vaxt olacağını...

Bu vaxt Elxan o biri otaqdan gəldi və anasına:

– Ana, dərslərimi hazırladım, – dedi.

Zülfıyyənin fikri başqa yerdə olsa da, dedi:

– Çox yaxşı, mənım qoçaq balam!

Nərgiz Zülfıyyəyə baxıb ürəyində fikirləşirdi: "Əcəb işə saldım yetimi... Gün-güzəranını güclə qaydaya salmışdı".

Səhəri gün Əzizlə, Nərgiz rayona getdilər. Zülfıyyə isə haradan pul tapacağını düşünürdü. O, bacısına görə evini də satmağa hazır idi, ancaq kirayələrdə qalmaq onun gözünü elə qorxuzmuşdu ki, o günlər yadına düşəndə ürəyi sıxılırdı. Bir də Nərgiz gedəndə də ona and vermişdi ki, ev satmaq fikrini başından çıxarsın. Zülfıyyə Elxanı da fikirləşirdi... Fikirləşirdi ki, uşaq indi-indi bir gün görür, bundan sonra təzədən yad evlərdə qalsa, necə olar?..

Zülfıyyənin üzbəüz qonşusu cavan bir ailə idi. Ər, arvad, bir də 2 yaşında bir oğlan uşağı... Qadının geyimindən rayon adamına oxşayırdı. Kişi isə geyimli-keçimli, forslu-fasonlu bir adam idi. Beşmərtəbəli binalarda lift olmadığından qonşular pilləkəndə hər gün bir-biri ilə rastlaşdılar. Zülfıyyə əvvəllər heç kimlə salamlaşmaz, başını aşağı salıb sakitcə ötüb keçərdi. Sonradan isə qonşuların çoxu ilə salamlaşmağa başladı. Qapıbir qonşularla da o cümlədən... Qadının adı Nübar idi. Yaşca ərindən çox kiçik görünürdü. Kişinin adı isə Kərim idi. Zülfıyyənin

Kərimdən heç xoşu gəlməzdi. Hər dəfə Zülfiyyə ilə rastlaşanda dişlərini ağardar və “Necəsən, qonşu?” deyərdi. Onun danışıqı Zülfiyyəyə Mahmud müəllimin danışıqını xatırladırdı. “Siz”yox, “sən”... Amiranə səs tembri... Baxışlar... Nübar isə çox fağır, sakit bir qadın idi. Tez-tez divarın o biri üzündən qonşuların qıy-qışqırığı eşidilərdi. Nübar ağlayar, Kərim isə qışqırdı. Belə hallarda Zülfiyyənin yadına Ağxanın ona etdiyi zülmələr düşərdi. Bir neçə dəfə sifəti qaralmış Nübarla qapının ağzında rastlaşmış, Nübar üzünün qapıya dəydini həyəcanla danışmışdı. Zülfiyyə ondan artıq heç nə soruşmamış, keçmiş günləri gözlərinin önündə canlanmışdı.

Bazar günü olduğundan bu gün Elxan da evdə idi. Zülfiyyə nahara yemək hazırlayırdı. Birdən qapının zəngi çalındı. Elxan gözlükdən baxıb anasına dedi:

– Ana, deyəsən, qonşudur.

Zülfiyyə təəccüblə əllərini dəsmala silib qapını açdı. Kərim idi... Dişlərinin ağardıb köhnə tanışlar kimi salam verdi. Zülfiyyə altdan yuxarı onun üzünə baxıb soruşdu:

– Eşidirəm qonşu, nə lazımdır?

Kərim içəri boylanaraq:

– Sizdə su gəlir?

Anasının yanında dayanan Elxan tez cavab verdi:

– Xeyr, bizdə də gəlmir...

Kərim Elxana baxıb zarafat edirmiş kimi:

– Bəs nə içirsiniz? – dedi.

Zülfiyyə ciddi bir görkəmlə:

– Qonşu, bizdə də su gəlmir, – dedi.

Kərim sağollaşıb getdi. Bu mənasız gəliş Zülfiyyənin əsəblərinə toxunsa da, özünü o yerə qoymadı. Yalnız əllərini ovuşdurmaqla kifayətləndi.

Bir dəfə də Zülfiyyə valideynlər iclasından qayıdanda Kərim bahalı avtomobilini onun yanında saxlayıb dedi:

– Qonşu, evə gedirəm, otur gedək.

Zülfiyyənin başı zoqquldadı, ətrafa baxdı, səbrini basıb avtomobildən uzaqlaşdı. Artıq Zülfiyyə Kərimə salam verməz, Kərim onun ardınca dişlərini ağardaraq “Necəsən, qonşu?” deyərdi.

Zülfiyyənin artıq az yaşı yox idi. Bu vaxta qədər bir neçə kişi ona evlənmək təklifi etmişdi. Zülfiyyə bunların ciddi və qeyri-ciddi olmasını araşdırmadan onlara mədəni şəkildə rədd cavabı vermişdi. Ağaxan onun gözlərini elə qorxutmuşdu ki, ümumiyyətlə, kişi barədə, ərə getmək barədə ağlına heç nə gəlmirdi. Bir də ki, Elxan artıq böyümüşdü, uca boyu ilə elə evin kişisinə bənzəyirdi. Onun bu həyatda sevdiyi hörmət etdiyi, yaxın bildiyi bir kişi var idi, o da Rasim müəllim. Onu da qardaşı kimi sevirdi. Kəşfiyyat idarəsinin rəisi Elçin müəllimə dərin hörməti var idi. Bir də döyüşçü yoldaşlarına... O, qadın idi, ancaq bir qadın kimi onu heç bir kişi maraqlandırmırdı. Sanki o, qadınlıq hissələrini unutmuşdu.

Bir dəfə Zülfiyyə zibil atıb qayıdarkən qapının ağzında Nübarla rastlaşdı. Nübarın gözünün altı qaralmış, dodağı şişib göyərmişdi. Zülfiyyəni görən Nübar ağlamağa başladı. Yenə də Zülfiyyə ondan heç nə soruşmadı. Nübar özü danışdı:

– Bacı, mənim günümü görürsən də... Adam arasına da çıxmağa utanıram. Bezmişəm həyatımdan, əgər uşaq olmasaydı, çoxdan çıxıb getmişdim.

Zülfiyyə ona təskinlik verib dedi:

– Səbirli ol, yəqin ki, düzələcək... Darıxma...

Ertəsi gün, adəti üzrə, Zülfiyyə Elxanı məktəbə yola saldı. Elə qapını yenicə bağlamışdı ki, qapı döyüldü. Yenə Kərim idi, bahalı idman formasında qapının kandarında dayanmışdı. Zülfiyyə qapını açdı. Kərim bu dəfə gülmürdü, ciddi bir görkəmdə idi. Salam verib Zülfiyyəyə dedi:

– Qonşu, olar içəri keçim? Səninlə ciddi söhbətim var.

Zülfiyyə qapıdan çəkilib onu içəri buraxdı. Kərim evin ortasında dayanıb ətrafa göz gəzdirdi. Zülfiyyənin hərbi formada olan divara vurulmuş şəklini görəndə dişlərini ağardıb soruşdu:

– Sən hərbiçisi olmusan? Nə yaxşı...

Zülfiyyə pəhləvan cüssəli Kərimə baxıb cavab verdi:

– Elə indi də hərbiçiyəm. Buyurun nə deyəcəkdiniz?

Kərim yenə ciddi bir görkəm alıb Zülfiyyədən soruşdu:

– Dünən Nübarla qapının ağzında nə danışırıdınız?

– Qadın söhbəti idi, elə-belə söhbət idi.

– Necə yəni, elə-belə söhbət idi?..

– Elə-belə söhbət idi də...

Kərim Zülfiyyəyə yaxınlaşdı, dişlərini ağarda-ağarda:

– Mən bilən söhbət deyil?

Zülfiyyə geri çəkilmədi, əllərini ovuşdura-ovuşdura soruşdu:

– Siz haradan bildiniz bizim söhbət etməyimizi?

Zülfüyyənin geri çəkilməməsindən Kərim bir az da ürəkləndi.

– Qapının ağzına kamera qoymuşam. Mənim evimə, sənin evinə kim gəlib-gedir, hamısına işdən gələndən sonra baxıram.

Zülfüyyə nifrətlə Kərimə baxıb soruşdu:

– Yaxşı, indi məndən nə istəyirsən?

Kərim sağ əlini Zülfüyyənin saçlarına uzadıb dedi:

– Kişi qadından nə istəyər? Əgər...

Sözünün ardını deyə bilmədi. Ucaboylu, pəhləvan cüssəli Kərim havada necə fırlandığını, bütün ağırlığı ilə döşəməyə necə çırpıldığını bilmədi. Bir anda özünə gəlib ayağa qalxmaq istəyəndə Zülfüyyə alıcı quş kimi onun başının üstünü aldı. Yerdən qalxmaq istəyən Kərimin biləngini balaca əlləri ilə necə burdusa, Kərimin qışqırığını, bəlkə də, bütün qonşular eşitdi. Səsə Nübar içəri girdi. Kərim yerdə zarıyır, Zülfüyyə isə onun yekə başına zərbələr endirirdi. Kərimin müqavimət göstərməyə halı da yox idi. Yalnız salamat qalan sol əlini başına tutmaqla başına dəyən zərbələrin gücünü azaltmağa çalışırdı.

Nübar özünü araya atdı. Heyrətdən gözləri böyümüşdü. Zülfüyyənin əllərindən yapışaraq:

– Qurban olum, bəsdir, vurma!-dedi.

Zülfüyyənin rəngi ağappaq ağarmışdı. Kəkələyərək qışqırdı:

– Səni gərək, keçən dəfə, mənə maşın saxladın ha... onda gərək bu günə qoyaydım... Onda camaatdan ayıb bildim, şərəfsiz alçaq!..

Yenidən Kərimə tərəf əyilmək istəyəndə Nübarın səsinə eşitdi:

– Qurban olum, daha bəsdir!..

Nübarın səsi onun öz səsi kimi qulaqlarında cingildədi. Vaxtilə Ağaxana belə sözlərlə o qədər yalvarmışdı ki...

Kərimin köynəyinin boynundan tutub yuxarı dartdı.

– Qalx ayağa, donuzun biri, donuz...

Kərim bir əli ilə Nübarın əlindən tutub əvvəl dizləri, sonra isə ayağı üstə qalxdı. Onun uca boyundan, qədd-qamətindən əsər qalmamışdı. Heç nə danışmırdı, yalnız zarıyırdı, deyəsən, biləngi sınımışdı.

Zülfıyyə onun yaxasından yapışıb qəzəblə dedi:

– Əgər bir də məni narahat etsən, mənə tərəfə boylansan, bu dəfə boynunu qıracağam! Eşitdinmi?

Kərim başı ilə “hə” dedi. Nübar qapıdan çıxanda çevrilib Zülfıyyəyə baxdı. Onun gözlərindəki sevinc işartısı Zülfıyyənin gözlərindən yayınmadı.

Bu hadisəni Zülfıyyə Elxana danışmadı, ancaq ona tapşırırdı ki, Kərimə salam verməsin və ondan həmişə ehtiyatlı olsun. Kərim isə bu hadisədən sonra qonum-qonşunun gözünə görünmədi. Aradabir qolu boynundan asılı vəziyyətdə qonşularla rastlaşar, heç kimə salam vermədən ötüb keçərdi. Bir müddətdən sonra isə mənzili satın buradan köçüb getdi.

Nərgiz və Əziz rayona gedəndən sonra Zülfıyyə hər gün bacısının zəngini gözləyirdi. O, özlüyündə uzun

götür-qoydan sonra qərara gəlmişdi ki, evini girov qoyub bankların birindən Nərgizə lazım olan məbləği götürsün. Hətta bir neçə bankla danışıbmış və ona kredit verilməsinin mümkün olduğunu demişdilər. Hər ehtimala qarşı, Zülfiyyə kredit götürmək üçün ilkin sənədləri də hazırlamışdı. Bircə qalırdı Nərgizə lazım olası pulun qədəri...

Adəti üzrə, bu gün də Zülfiyyə Elxanı məktəbə yola salıb otaqları təmizləməyə başladı. Mobil telefonuna gələn zəng onu işindən ayırdı. Fikirləşdi ki, yəqin, Nərgizdir. Düz fikirləşmişdi, Nərgiz idi... Nərgiz 25 min manat pul lazım olduğunu və məhkəmə iclasının keçiriləcək gününü dedi.

Zülfiyyənin çətin günləri çox olmuşdu. Elə günləri olmuşdu ki, günlərlə evində çörək olmamış, lakin bunu heç kimə bildirməmişdi. O, puldan ötrü, adi məişət əşyasından ötrü heç kimin qapısına getməmiş, heç kimi narahat etmək istəməmişdi. İndi bu qədər məbləği borc götürmək ona çox ağır gəlirdi. Ancaq daha ayrı əlacı yox idi. O, əvvəlcədən hazırladığı sənədləri də götürüb yaxınlıqdakı banka getdi.

Bir həftədən sonra məktəbdən Elxan üçün icazə alıb onunla birlikdə avtobusla rayona yola düşdü. Əlbəttə, Zülfiyyə Nərgizə lazım olan pulu əldə etmişdi.

May ayı idi. Yol boyu uzanan yamyaşıl ağaclar göz oxşayırdı. İndi bu yerlərin ən gözəl vaxtı idi. Bu gözəlliyə heyranlıqla baxan Elxan tez-tez anasına suallar verir, hər şeylə maraqlanırdı. Rayona çatmağa az qalmış tanış yerləri görən Zülfiyyənin ürəyi həyəcanla çırpınmağa başladı. Bu yerlər gözəl olsa da, ona heç sevinc gətirməmişdi. Axırncı

dəfə bura nə vaxt gəldiyini düşünən Zülfiyyəni kədər bürümüşdü. Yalnız Elxanın sualları onu bu düşüncələrdən ayırırdı.

Nəhayət, rayon mərkəzinə çatdılar. Avtobusdan düşəndə dayanacaqda Nərgiz və Əzizin gözlədiklərini gördülər. Yanlarında da Zülfiyyənin tanımadığı bir nəfər var idi. Nərgiz Zülfiyyənin boynuna sarıldı, sonra Elxanı sinəsinə sıxdı. Əziz də onlarla görüşdü və yanındakı kişini Zülfiyyə ilə tanış etdi. Bu, Lalənin əri Fuad idi. Onlar maşına oturub Nərgizgilə getdilər. Nərgizin, Lalənin uşaqları, Lalənin özü həyətdə Zülfiyyəni gözləyirdilər. Zülfiyyəni görmək onlar üçün çox maraqlı idi. Səlim Zülfiyyə haqqında – Zoluşka haqqında necə danışmışdısa, qonşu qızlar da Zülfiyyəni görmək üçün həyətdə yığıılmışdılar. Bu vaxta qədər heç bir qohum-əqrəbə tanımayan Elxanın ürəyi fərəhlə döyünürdü. Bu qədər adamın onları gözləməsi onun ürəyini dağa döndərmişdi. Tez-tez anasına baxır, ürəyində onunla qürur duyurdu. Zülfiyyənin gözləri yaşarmışdı. O, hamı ilə bircə-bircə görüşdü, sonra isə evə keçdilər.

Süfrə açıldı, ortalığa çay gətirildi. Bir stəkan çay içdikdən sonra Zülfiyyə Elxanı uşaqlarla oynamaq üçün həyətdə göndərdi. O istəmirdi ki, pul söhbəti uşağın yanında olsun. Sonra kağıza bükülmüş pulu stolun üstünə qoydu. Nərgiz həyəcanla bacısından soruşdu:

– Qadan alım, ay Zülfiyyə, bu qədər pulu hardan tapdın?

Zülfiyyə gülümsəyərək:

– Evi girov qoyub kredit götürdüm...

Nərgiz:

– Bəs bunların faizini necə ödəyəcəyik?

– Allah Kərimdir...

Zülfiyyə üzünü Əzizə tutub dedi:

– Say pulları.

Əziz:

– Bu nə sözdür, Zülfiyyə, özün saymısan da...

Zülfiyyənin təkidindən sonra Əziz və Fuad pulları saydılar. Düz 25 min manat idi.

Zülfiyyə üzünü Nərgizə tutub soruşdu:

– Bəs pulun qalanını necə düzəltirsiniz?

Əziz kədərli-kədərli:

– Nəyimiz var idi, hamısını satdıq...

Lalə kənardan:

– 5 min də Fuad tapıb.

Zülfiyyə Fuada baxıb dedi:

– Sağ olsun Fuad...

Fuad gülümsəyərək:

– Bu nə söhbətdir? Mənim borcumdur.

Zülfiyyə üzünü Əzizə tutub soruşdu:

– Məhkəmə nə vaxtdır?

– 3 gündən sonra, ayın 19-da...

Zülfiyyə üzünü Nərgizə tutub dedi:

– Nərgiz, bacı, bax mən Bakıda da sizə dedim, indi də deyirəm. Rahim elə iş tutub ki, bu, pulla düzələsi iş deyil. Bu pulu mən ona görə borc elədim ki, sənin ürəyin sakit olsun. Allah eləsin, düzəlsin...

Nərgiz Fuada baxdı. Fuad Zülfiyyəyə:

– Sən narahat olma, danışmışam, düzələcək...

Zülfiyyə:

– Təki elə olsun, – dedi.

Onlar axşam gec yatdılar. Uzun ayrılıqdan sonra bacılar söhbətdən doymurdular.

Ertəsi gün Zülfiyyə Elxanın məktəbinə görə məhkəməyə qədər qala bilməyəcəyini bildirib Elxanla Bakıya qayıtdı.

Zülfiyyə rayondan qayıtdıqdan sonra məhkəməyə qədər olan 2 gün ona 2 il qədər uzun gəldi. Nəhayət, məhkəmə günü gəlib çatdı. Zülfiyyənin gözü telefonda idi. Səbri lap tükənmişdi. Nərgizə demişdi ki, məhkəmə qurtaran kimi ona zəng etsin. Günortaya qədər rayondan bir xəbər gəlmədi. Elxan məktəbdən qayıtdı. Onun yeməyini təzəcə vermişdi ki, telefon zəng çaldı. Bacısı Nərgiz idi, telefonda ağlayırdı. Məhkəmənin hökmü ilə Rahimə və onun cinayətdə iştirak edən yoldaşlarına 7 il həbs cəzası verilmişdi. Nərgiz bunları telefonda Zülfiyyəyə deyəndə Zülfiyyə heç də təəccüblənmədi. Lakin özünü qınadı ki, nahaq bu işdən əl çəkməyi bacısına məcbur etmədi. Bunu da edə bilməzdi, çünki Rahim həbsə düşəndən sonra Nərgiz deyəcəkdi ki, əgər pul verilsəydi, uşaq tutulmazdı. Daha olan olmuşdu... Zülfiyyə bacısına telefonda təskinlik verib pulları soruşdu. Nərgiz ağlaya-ağlaya dedi ki, pullar, yəqin ki, Fuaddadır.

İki gündən sonra Zülfiyyə Əzizin mobil telefonun zəng etdi. Əziz evdə olduğundan bacısı Nərgizlə danışdı. Nərgizin səsi çox pis gəlirdi. Zülfiyyə əvvəl düşündü ki, yəqin, Rahimə görədir. Sonra isə məsələnin başqa cür olduğu aydınlaşdı. Belə ki, Fuad pulları qaytarmamış,

pulları verdiyi adamdan geri ala bilmədiyini demişdi. Bu xəbər Zülfiyyənin qanını bərk qaraltdı. Altıncı gün dərs olmadığından Elxanı götürüb yenidən rayona yollandı. Bu dəfə rayona taksi ilə getdi. Maşını birbaşa bacısı Nərgizgilə sürdürdü. Taksini pulunu verib yola saldı, Elxanla birlikdə həyətə girdi.

Nərgiz ağacın altına qoyulmuş stulda oturmuşdu. Zülfiyyəni görəndə təəccübləndi, onun qabağına yüyürdü. Bacısını qucaqlayıb ağlamağa başladı. Zülfiyyə onu sakitləşdirməyə çalışdı:

– Bəsdir, daha ağlamağın yeri yoxdur.

Nərgiz əllərini dizlərinə çırpıb yana-yana dedi:

– Məni Rahimin tutulmağı o qədər də yandırmır, məni ən çox yandıran sənə qulaq asmamağım, bir də pullardır...

– Bəs Fuad nə deyir?

– Nə deyəcək... Deyir, pul verdiyi adamı tapa bilmir...

– Bəs Lalə nə deyir?

– Lalə də onun kimi...

Bu vaxt Nərgizin qızları evdən çıxıb həyətə düşdülər, əvvəlcə Zülfiyyə ilə sonra da Elxanla görüşdülər. Onların da qanları qara idi. Zarafat deyildi, Nərgizin həyət-bacasında toyuq-cücə, heyvan-qara – heç nə qalmamışdı. Nərgizin olan-qalan nəyi var idisə, əlindən çıxmışdı.

Günortadan sonra Əziz də gəldi. Fuadın telefonuna zəng vurdular, telefon bağlı idi. Onlar məcbur olub

Fuadgilə yollandılar. Yolda sahə müvəkkili ilə rastlaşdılar. Sahə müvəkkili Zülfiyyəyə:

– Xoş gəlmisiniz, Zülfiyyə xanım! Mənim adım Əmrəddindir, sahə müvəkkiliyəm.

Zülfiyyə:

– Çox yaxşı... Cənab mayor, bəs məni hardan tanıyırsınız?

Sahə rəisi gülümsəyərək dedi:

– Cənab leytenant, bu kənddə sizi kim tanımır ki? Bir də ki, bizim işimiz, vəzifəmiz hamını tanımaqdır. Siz bizim fəxrimizsiniz...

Zülfiyyə xoş sözlərə görə sahə müvəkkilinə təşəkkürünü bildirdi və anidən nəsə fikirləşib ondan soruşdu:

– Əmrəddin müəllim, siz Fuadı da tanıyırsınızmı? Mənim qohumumu deyirəm...

– Yaxşı tanıyıram,– deyə sahə müvəkkili cavab verdi, –üzr istəyirəm ifadəmə görə, məşənnikin biridir.

Zülfiyyə Nərgizə baxdı, yenidən sahə müvəkkilindən soruşdu?

– Haradan bilirsiniz ki, məşənnikdir?

Sahə müvəkkili bir qədər ciddi görkəm alıb dedi:

– Bilirsiniz çox faktlar var, məsələn, bu yaxınlarda bizim şöbəyə ondan şikayət ərizəsi daxil olmuşdu. Fuad Bakının Binə qəsəbəsində ona məxsus olan yarımtikilini saxta sənədlərlə bir nəfərə satıbmiş, sonradan həmin adam sənədlərin saxta olduğunu biləndən sonra Fuadın yaxasından yapışib ki, evi qaytarıram. Fuad isə pulun olmadığını deyib. Bu bir... Yenə də deyim?

Zülfiyyə əlini yuxarı qaldırıb:

– Ehtiyac yoxdur, təşəkkür edirəm.

Sahə müvəkkili:

– Məgər bunlardan xəbəriniz yox idi?

– Yox, Əmrəddin müəllim, xəbərim yoxdur.

Nərgizin və Əzizin gözləri heyrətdən bərəli qalmışdı.

Sahə müvəkkili sözlü-sözlü Əzizi göstərib dedi:

– Yəqin ki, bildiniz də, Əzizin oğlunun məsələsini...

Zülfiyyə fikirli-fikirli cavab verdi:

– Bildim, Əmrəddin müəllim, bildim...

Sahə müvəkkili sanki öz biliyini nümayiş etdirmək üçün dedi:

– Azərbaycan Respublikasının cinayət məəcəlləsinin 234.2 maddəsi ilə 7 il həbs... Bilirsiniz, Zülfiyyə xanım, bu maddəyə heç yerdə, heç kim güzəşt eləmir.

Sonra sahə müvəkkili Zülfiyyədən soruşdu:

– Siz bizim rayonun məhkəmə sədrini – Daşqın Ağayevi tanıyırsınızmı?

– Xeyr, tanımıram, – deyə Zülfiyyə cavab verdi.

– Çox obyektiv, düzgün hakimdir. Narkotik maddələrlə bağlı heç bir cinayət işinə güzəşt edən adam deyil.

Nəhayət, Zülfiyyəgil bu dilli-dilavər sahə müvəkkilindən ayrıldılar.

Yolda Zülfiyyə bacısından soruşdu:

– Fuad haqqında deyilənləri siz bilmirdiniz?

Nərgiz and-aman eləməyə başladı:

– Yox, Allah haqqı...

Əziz:

– Mənim də xəbərim olmayıb...

Zülfiyyə acı-acı gülümsəyərək dedi:

– Pullar getdi, bacı!

Nərgizin sinəsindən sanki bir fəryad qopdu:

– Hara getdi?.. Nə danışırısan?..

– Bir sözdür də deyirəm, – deyə Zülfıyyə cavab verdi.

Onlar Fuadın həyətinə girəndə Lalə paltar yuyurdu. Əllərinin sabununu üstünə silib onlarla görüşdü. Əziz Fuadı soruşdu:

– Hardadır Fuad?

– Dəqiq bilmirəm, deyəsən, Bakıya getməli idi...

– Necə yəni, dəqiq bilmirəm... Bəs pullar hanı? – deyə Əziz qışqırdı.

Lalə də səsini qaldırdı:

– Nə qışqırırsan? Deyirəm ki, bilmirəm...

Nərgiz yalvarmağa başladı:

– Qurban olum sənə, ay Lalə... Sən bilirsən ki, biz o pulu necə yığmışıq. Mənə niyə yazığınız gəlmiş, qadan alım?...

Lalə başını aşağı salıb dedi:

– Mən nə edim? Deyir ki, pulu verdiyi adamı tapa bilmir.

Bayaqdan səbrini basan Zülfıyyə diləndi:

– Lalə, sən niyə uşaq kimi danışırısan? Ya da bizi uşaq yerinə qoyursan... Sən bu vaxta qədər ərinə tanıma-mısan? Bilmirsən ki, o, pulu heç kimə verməyib? Sənin Bakıda – Binədə Fuadın tikdirdiyi evdən də xəbərini yoxdur? Niyə bacılarına bu zülmü edirsən? Sən bilirsən, mən o pulları haradan götürmüşəm? Mən bundan sonra düz 10 il

müddətinə götürdüyüm borcu faizi ilə qaytarmalıyam. Necə qaytaracam bu pulları? Niyə bizə yazığın gəlmir?

Lalə sanki lal olmuşdu. Nəhayət, başını qaldırıb dedi:

– Mən heç nə bilmirəm. Fuaddan soruşun.

Əziz yenə qışqırdı:

– Hardan tapaq, bu alçağı?!

– Bilmirəm,– deyə Lalə cavab verdi.

– Mən bilirəm necə tapmaq lazımdır, – deyə Zülfiyyə dilləndi,– dünya dərəbəylik deyil, verəcəyəm polisə, onda tapılacaq Fuad...

Polis adını eşidəndə Lalə Zülfiyyəyə baxıb dedi:

– İndi puldan ötrü bacının evini dağıdacaqsan? Bəs mənə bu uşaqlarım necə olacaq?

Nərgiz dizlərinə çırpdı:

– Bəs bizim uşaqlarımız uşaq deyil? Deməli, bütün bunları sən əvvəldən bilirsənmiş?..

Lalə ağlayaraq:

– Qardaşımın goru haqqı...

Zülfiyyə onun sözünü kəsdi:

– And içmə! Budur sənə deyirəm, ərinə çatdır, əgər pulları qaytarmasa, onun üçün pis olacaq! Eşitdinmi?..

Lalə yazıq-yazıq onun üzünə baxıb dedi:

– Deyərəm, o qaytarmaz, mən qaytararam, evimi sataram...

Əziz başını yelləyərək:

– Ay yazıq, sənənin evin var? – dedi.

Zülfiyyə mat-məttəl qalmışdı: insan da puldan ötrü öz yaxınlarına, öz doğmalarına belə zülm edərmiş?..

Əvvəllər Nərgizlə köməkləşib bankın aylıq pulunu ödəməyi düşünən Zülfiyyə indi bu pulu necə ödəyəcəyini düşünürdü.

Nərgizin vəziyyəti isə heç yaxşı deyildi. Bir tərəfdən Rahimin dərdi, bir tərəfdən də Fuadın bu hərəkəti onun belini qırışdı. Xəcalətindən Zülfiyyənin üzünə baxa bilməyən Nərgiz göz yaşları tökməkdən yorulmurdu.

Elə həmin gün Zülfiyyə kor-peşman Bakıya qayıtdı.

Yasamal bazarı... Qaynaşan adamlar... Müştəri çağıran satıcılar... Bu çətin zamanda hərə başını bir cür saxlayır. Pul sayarkən müştərini aldadan kim, tərəzidə əskik çəkən kim...

Bizim Zülfiyyə də burada idi. Bazarlıq eləməyə gəlməmişdi. Neçə illərdir ki, bankdan götürdüyü pulu ödəmək üçün burada alver edirdi. Rayonlardan bazara gətirilən meyvə-tərəvəz məhsullarını alar və aldığı qiymətin üstünə bir az qoyub satardı. Gecə-gündüz çalışardı ki, banka borcu qalmasın. Bəzən də tanıdığı adamların sifarişləri ilə onlara yorğan-döşək düzəldərdi. Axı onun bu işdə gözəl səriştəsi var idi. Bir az arıqlamışdı, yenə əsəbiləşəndə kəkələyirdi. Çoxdan idi ki, müalicə üçün həkimlərin yanına da getmirdi. İndi o başqa bir dünyanın adamı idi. Bazar dünyasının adamı... Yeganə fikri təmiz yolla pul qazanmaq, borcunu ödəmək, Elxanı yaxşı böyütmək idi.

Zülfiyyə arada vaxt tapıb Elçin Talibovla görüşmək üçün idarəyə getmiş, lakin orada ona Elçin müəllimin artıq təqaüdə çıxdığını demişdilər.

Elxan isə artıq orta məktəbi bitirmişdi. Atası kimi ucaboylu bir oğlan olmuşdu. Onun ali məktəbə girə bilməməsini əvvəl Zülfiyyə özünə dərd eləsə də, sonradan buna vərdiş etmişdi.

Fuad pulları qaytarmamışdı. Əziz onu polisə versə də, heç bir nəticəsi olmamışdı. Demişdi ki, istəyirsiniz öldürün, isəyirsiniz tutun, yoxdur pul, xərcləmişəm. Sonradan məlum olmuşdu ki, həmin pulla Binədə yarımçıq qalmış evini tikib qurtarıbmış.

Zülfiyyə Elxana görə çox narahat idi. Başı bir tikə çörək puluna qarışdığından Elxan başlı-başına qalmışdı. Anası bir neçə dəfə bazarda ona kömək etməyi desə də, Elxan əsla buna razı olmamışdı. Zülfiyyəni ən çox narahat edən qaynı oğlu Qalibin (Qalib Asifin böyük oğlu idi) Elxanla tez-tez görüşməsi idi. Qalibin Elxanı necə tapması Zülfiyyəyə hələ də qaranlıq olaraq qalırdı. Qalib uca qamətli, yaraşqlı bir oğlan idi. Bir neçə dəfə Zülfiyyəgilə də gəlmişdi. Son vaxtlar isə Zülfiyyə bazarda olanda əmioğlular daha tez-tez görüşürdülər. Zülfiyyənin ana ürəyi narahat idi. Nədənsə Elxanla Qalibin görüşməyi onun ürəyincə deyildi. Bu barədə bir neçə dəfə Elxana desə də, Elxan "Qalib yaxşı oğlandır" deyib anasını sakitləşdirməyə çalışmışdı.

Qalib əhlikef oğlan idi. Günlərini barlarda, əyləncələrdə keçirərdi. Zülfiyyə hiss edirdi ki, Elxan Qaliblə görüşəndən sonra çox dəyişib. Nə də onların görüşmək istəmə-

diyini Elxana açıq deyə bilmirdi. Zülfiyyə Elxanın cibinə pul qoyardı ki, evə lazım olan ərzaqları alsın. Pul çatmayanda Elxan özü anasından pul istəyərdi. Son vaxtlar Zülfiyyə hiss edirdi ki, oğlu ondan daha çox pul istəməyə başlayıb. Və bir də Zülfiyyəni daha bir şey narahat etmişdi: Elxan sağ əlinin üstünə “Ana” sözünü döymə etdirmişdi. Zülfiyyə bunu oğlundan soruşanda Elxan anasını qucaqlayıb demişdi ki, ay ana, səni çox istəyirəm, ona görə yazdırmışam. Zülfiyyə də oğluna daha bir söz deməmişdi.

Bir dəfə ana, oğul oturub çörək yeyirdilər. Zülfiyyə Elxanın üzünə baxdı. Elxan artıq bıqlı-saqqallı kişiyə oxşayırdı. Ürəyində sevindi. Elxanın isə nədənsə qanı qara idi. O, bir-iki tikə yemək yeyib otağına keçdi. Elxanın bu halı Zülfiyyənin gözündən yayınmadı. O, sakitcə Elxanın ardınca getdi. Elxan artıq yatağına girmişdi. Anası onun saçlarını sığallayıb soruşdu:

– Qadan alım, sənə nə olub? Niyə kədərlisən?

Elxan dərindən bir ah çəkib cavab verdi:

– Heç, ay ana, bir az başım ağrıyır.

Zülfiyyə onda əl çəkmədi:

– Yox, səndə nə isə bir iş var... De görüm nə olub?

Zülfiyyə Elxanın sakitcə ağladığını hiss etdi, ürəyi titrədi, qabarlı balaca əlləri ilə oğlunun göz yaşlarını silib həyəcanla soruşdu:

– Qurban olum, Elxan, nə olub sənə?

Elxan cavab vermədi. Zülfiyyə səsini qaldırıb yəni-dən dedi:

– Mənim ürəyimi niyə partladırısan? De görüm nə olub?

Elxan sakit səslə:

– Ana, polisə düşmüşük...

Zülfiyyə heyrətlə:

– Sən nə danışırsan, Elxan?.. Polis hara, sən hara?..

– Dava eləmişik...

– Kiminlə?

– Tanımıram...

– Kiminlə olmusan?

– Bəxtiyar, mən, bir də bir dostumuz.

– Sənə demədimmi ki, o Qalibdən uzaq ol?!

– Nə bilim, ay ana, bir işdi, oldu də...

– Hə, danış görüm, indi nə deyirlər?

– Adama 1500 manat pul istəyirlər.

Zülfiyyə çarpayının kənarında oturdu, kəkələyə-kəkələyə:

– Bu nə danışır, ay Allah! Elxan, sən görmürsən ki, mən necə pul qazanıram? Sən heç anan haqqında fikirləşmirsən?.. Mən onun-bunun qarısında, bazarlarda zülmə pul qazanıram, sənin gələcəyini düşünürəm, sən isə...

Elxan əsəbi şəkildə onun sözünü kəsib dedi:

– Bəsdir də, ay ana! Lazım deyil pul, özüm taparam...

Tapmaram qoy tutsunlar!

Zülfiyyənin əlləri üzündə qaldı. Elxanın səsi, əllərini ölçərək danışması necə də atası Ağaxana bənzəyirdi. O, sakitcə ayağa qalxdı, o biri otağa keçdi, alver üçün əlində maya saxladığı 1000 manat pulu gətirib Elxanın çarpayısının üstünə qoydu və dedi:

– Əlimdə olan pulum budur, o da alver üçün əlimdə saxladığım mayadır. Götür, apar, ver...

Elxan anasına baxıb dedi:

– Ana, vallah, işləyib qaytaracağam.

Zülfiyyə daha bir söz deməyib öz otağına keçdi. Yorğanı başına çəkib sakitcə ağlamağa başladı.

Zülfiyyə bazarda sözündə və əməlində düz olan bir adam kimi tanınmışdı. Odur ki, istər bazar adamları, istərsə də rayonlardan bazara mal gətirənlər Zülfiyyəyə inanır, ona hörmət edirdilər. Əlindəki mayanı Elxana verən Zülfiyyə əlacsız qalıb malları nisyə götürməyə başladı. Gündüzlər bazarda çalışan Zülfiyyə axşamçağı evə gedər, binanın qarşısındakı Mənzil İsrismar Sahəsinə məxsus olan balaca otaqda yun çırpar, yorğan-döşək düzəldərdi. Axşamdan xeyli keçəndən sonra isə evə qalxar, yun çırpmaqdan qabar olmuş əllərini isti suya qoyardı. Belə hallarda Elxan anasına deyərdi:

– Ay ana, bəsdir bu qədər işlədiyim, axı xəstələnə bilərsən...

Zülfiyyə isə yorğun nəzərlərlə oğluna baxıb deyərdi:

– Bəs nə edim? Bəs bankın pulunu necə ödəyim?..

Nərgizgildən isə xəbər yox idi. Bəzən Nərgiz zəng edər, Zülfiyyənin vəziyyəti ilə maraqlanar, özünə qarğış edər, üzrxahlıq edərdi. Zülfiyyə isə başına gələn bu işlərin alın yazısı olduğuna inanar, yorulmadan çalışardı.

Küləkli payız günlərindən biri idi. Hava soyuq olduğundan Zülfiyyə qalın geyinmiş, üzünü də bağlamışdı. Onunla yanaşı yerdə şor, pendir, müxtəlif ədviyyatlar satan orta yaşlı kişi tez-tez ona baxır, ucadan müştəri səsli-yirdi. Bu kişi iki həftə idi ki, Zülfiyyənin yanında yer götürmüşdü. Bəzən Zülfiyyəyə alverin zəif olması barədə,

bəzən də müxtəlif mövzularda suallar verərdi. Zülfiyyə də həvəssiz də olsa, onun suallarını cavabsız qoymazdı.

İndi də o, Zülfiyyə ilə söhbət etmək üçün bir mövzu axtarırdı. O, Zülfiyyədən soruşdu:

– A gözəl, niyə ağzını bağlamısan?

Zülfiyyə özünü eşitməzliyə vurdu. Kişi səsini bir az da qaldırdı:

– Səninləyəm ee, deyirəm, üzünü niyə bağlamısan?

Zülfiyyə ona bir tərs nəzər salıb dedi:

– A kişi, deyəsən, sənin işin-gücün qurtarıb... Soyuqdur, bağlamışam, sənə nə dəxli var?

Kişi yenə həyasızlığına saldı:

– Üzünü kimdən gizlədirsən?

Zülfiyyə soyuqdan titrəyə-titrəyə əllərini ovuşdurmağa başladı, kişiyə baxıb istehza ilə dedi:

– Hər halda, səndən gizlətmirəm...

– Elə isə, bir üzünü açsana...

Ətrafda çoxdan alver edən satıcıların bir neçəsi kişinin bu danışıqlarını eşidib narazılıqla başlarını yellədilər. Onların hamısı Zülfiyyənin xətrini çox istəyirdi.

Zülfiyyə yenə özünü ələ alıb zarafatla kişini başından eləmək istədi, kəkələyərək dedi:

– A kişi, bu soyuqda üzümü aç bilmərəm, üzüm qaradır, bir az üzüm var, onu da külək vurub zay edər.

Zülfiyyə bu sözləri deyəndə qarşısında satmaq üçün qoyduğu üzümlərə işarə etdi. Onun yan-yörəsindəki satıcılar bu sözləri eşidib gülüşdülər. Bu soyuq havada məcbur olub bazarlığa gələn yaxınlıqdakı adamlar da dayanıb bu söhbətə qulaq asırdılar. Zülfiyyədən limon alıb getmək

istəyən ucaboylu, buxara papaqlı, paltosunun xəz boynunu küləkdən qorunmaq üçün yuxarı qaldıran, bıqları qar kimi ağappaq ağarmış bir kişi də Zülfiyyənin bu sözlərini eşidib ayaq saxladı və diqqətlə Zülfiyyəyə baxdı.

Zülfiyyənin həmsöhbəti görünür, onun dediklərini başa düşməmişdi. Odur ki, əhvalını pozmadan, gülə-gülə Zülfiyyəyə yaxınlaşıb əlini onun üzünə apardı və dedi:

– Sən aç bilmirsənsə, mən açaram...

Zülfiyyə əllərini ovuşdura-ovuşdura yarım saatdan çox idi ki, polis kapitanının suallarına cavab verirdi. Onu yaxınlıqdakı polis məntəqəsinə gətirmişdilər. Bazarda onunla yanaşı alver edən kişi də burada idi.

Polis kapitanı amiranə bir tərzdə Zülfiyyəyə dedi:

– Vətəndaş İsmaylova, sənə kim ixtiyar verib ki, bu kişini bu günə salasan?

Sonra dönüb kişiyə baxdı, əlini əlinə vurub ucadan qəhqəhə çəkib güldü. Bu yarım saat ərzində o, bir neçə dəfə kişiyə baxıb beləcə gülmüşdü. Kişinin kirpiklərindən şor damcılayırdı. Sifəti ağappaq şor idi. Qara gözləri bu ağılığın içində qərribə bir çaşqınlıqla fırlanırdı. Şəvə kimi qara saçları da tamam şora batmışdı.

Kapitan gülməyini yığışdırıb ciddi bir görkəm aldı və yenə Zülfiyyədən soruşdu:

– Sənə kim ixtiyar verib ki, bu kişinin başını şor ləyəninə soxasan?

Və öz sualına yenə də uğunub getdi. Kapitanı güldürən kişinin düşdüyü vəziyyət və onun çaşqın baxışları idi. Bu arıq, balacaboy qadının isə bu yekəlikdə kişini şor ləyəninə boğması onu həm təəccübləndirmiş, həm də ona ləzzət etmişdi. Neçə illərin təcrübəsindən bilirdi ki, Zülfiyyədə günah olmayıb. Ancaq yenə də bir tədbir görməli idi.

Zülfiyyə kapitana baxıb cavab verdi:

– Cənab kapitan, mən sizə hər şeyi olduğu kimi danışdım, qanun necədir, elə də edin...

Kapitan kişiyə:

– A kişi, sən çöldə gözlə,– dedi.

Kişi çölə çıxanda onun boynunun arxasından aşağı süzülmüş şor yerlərinə baxanda yenə də onu gülmək tutdu, lakin bu dəfə özünü yığışdırdı. Üzünü Zülfiyyəyə tutub mənalı bir şəkildə dedi:

– Zülfiyyə xanım, qanuna qalsa, bu, sənə baha başa gələr. Sənin hərəkətin xuliqanlıq hesab olunur. Bildinmi?..

Zülfiyyə başını qaldırıb ona baxanda kapitan:

– Bəli, bəli, xuliqanlıq... Siz oturmusunuz bazarda, maşallah, əlləriniz pulla oynayır, qanunlardan isə xəbəriniz yoxdur. Allah var eləsin, pulunuz daha da çox olsun, ancaq qanun qanundur...

Zülfiyyə kapitanın nəyə işarə etdiyini başa düşürdü. Odur ki, kapitandan soruşdu:

– Yaxşı, indi mən nə etməliyəm?

Kapitan sanki bir aktyor idi, əllərini yana açaraq dedi:

– Nə bilim nə etməlisən? Kişinin başını basmısan şor ləyəninə...

Kapitan bu sözləri deyərkən kişinin surəti yenə gözünün qabağına gəldi və özünü saxlaya bilməyib yenə ucadan güldü və dedi:

– Mən hər şey görmüşdüm, ancaq belə şey görməmişdim.

Sonra əlinin arxası ilə gülməkdən yaşaran gözlərini sildi, nə isə fikirləşib gülə-gülə:

– Heç bilmirəm sənə necə kömək edim... Dayan, bir yer var, ora zəng vurum, görüm nə deyirlər...

Telefonun dəstəyini yenidən qaldırmışdı ki, bazarda Zülfiyyədən limon alan ucaboylu kişi içəri girdi. Kapitan ona:

– Vətəndaş, gözləyin,-dedi.

– Vaxtınızı çox almayacağam, – deyərək kişi kapitana baxdı.

Sonra isə iri addımlarla Zülfiyyəyə yaxınlaşdı. Onun qarşısında dayanıb uca səslə:

– Cənab leytenant! Səni xoş gördük!..

Zülfiyyə oturduğu yerdən kişinin üzünə baxdı, gözləri heyrətdən böyüdü, ayağa sıçradı, ucadan:

– Cənab general! – deyərək qışqırdı.

“General” sözünü eşidən polis kapitanı əlindəki dəstəyi tez yerinə qoyub ayağa qalxdı, üst-başını səliqəyə salıb mülki geyimdə olsa da, tanımadığı, lakin görkəmindən əsl generala oxşayan bu ucaboylu, zəhmli kişinin – Elçin Talibovun qarşısında özündən asılı olmayaraq, “düzülən” vəziyyətini aldı.

Elçin Talıbov könüllü olaraq təqaüdə çıxsada, əvvəlki iş yerindən onunla əlaqə saxlayır və bəzən ondan məsləhətlər alırdılar. O, yay aylarında ömür-gün yoldaşı ilə Mərdəkandakı bağ evinə yığışardı. Buranın sakitliyi Elçin müəllimə ləzzət edərdi. Qoca kəşfiyyatçı həyətdə əkdii müxtəlif güllərin dibini yumşaldar, illərin yorğunluğunu canından çıxarmağa çalışardı. Bəzən oğlu, nəvələri, gəlini onları yoxlamağa gələr, bir neçə gün onların yanında qalardılar. Elçin müəllim zəhmətkeş, dünya malında gözü olmayan bir adam idi. Həyətin bir hissəsində toyuq-cücə saxlamaq üçün xüsusi bir yer düzəltmişdi. Hər gün onlara dən, su verər, saatlarla onlara baxmaqdan yorulmazdı. Hər dəfə toyuq-cücənin yerini təmizləyəndə həyat yoldaşı Münəvvər xanım ona deyərdi:

– A kişi, iş tap özünə, bir adam çağır, 5-6 manat ver, təmizləsinlər bu zir-zibili.

Elçin müəllim isə gülümsəyərək deyərdi:

– Arvad, sən belə şeyləri bilməzsən, mənimlə işin olmasın, get, öz işinlə məşğul ol.

Münəvvər xanım isə işləməkdən sanki ləzzət alan ərinə baxar və yenidən deyərdi:

– Bax axşam mənə demə ha, oram ağrıyır, buram ağrıyır...

Əlini işindən ayırmayan Elçin müəllim isə cavabında deyərdi:

– Qorxma, ay Münəvvər xanım, demərəm...

Payıza dönəndə isə onlar yığışib şəhərə gələrdilər. Şəhərdə Elçin müəllim üçün darıxdırıcı keçirdi. Onların bir oğlu, bir qızı vardı. Qızı köçürmüş, oğlanı evləndirmişdilər. Elçin müəllim oğlunun təkidinə baxmayaraq, onun üçün ayrıca ev almış, ayrı yaşamağa üstünlük vermişdi. Ancaq demək olar ki, oğlu, nəvələri hər gün onlara gələr, bəzən isə nəvələri gecələri də onlarla qalardılar.

Elçin müəllim şöhrətpərəst adam deyildi, şəxsi avtomobili olsa da, çox vaxt ictimai nəqliyyatdan istifadə edərdi. Bəzən uzun illər çalışdığı işindən ötrü darıxardı. Təqaüd yaşının çatmasına baxmayaraq, onu işdə saxlamaq istəsələr də, o, yorulduğunu əsas gətirərək könüllü olaraq işini təhvil vermişdi. Maddi cəhətdən heç nədən ehtiyacı yox idi: dövlət ona kifayət qədər təqaüd verirdi.

Atəşkəs rejimi olmasına baxmayaraq, Qarabağda baş verən hadisələr – ermənilərin atəşkəsi tez-tez pozmaları, şəhid xəbərləri qoca kəşfiyyatçını çox ağrıdır, onu narahat edirdi. Belə hallarda işdən çıxmağına peşman olar, öz-özünə düşünərdi ki, dövlət üçün, vətən üçün hələ çox işlər görə bilərdi.

İstər Mərdəkanda olsun, istərsə də Bakıda, evin bazarlığını Elçin müəllim özü edərdi.

Bu gün də o, evə lazım olan bəzi ərzaqları almaq üçün Yasamal bazarına getməli oldu. Bu bazar Elçin müəllimin yaşadığı evdən çox da uzaqda deyildi. Hava soyuq və küləkli idi. O, avtobusa minib üç dayanacaqdan sonra bazara çatdı. Əvvəl xırda və yüngül ərzaqları almaq qərarına gəldi. Meyvə-tərəvəz məhsulları satılan yerə çatanda altdan-üstən geyinmiş, üzübağlı bir qadına yaxınlaşıb limonun qiymətini soruşdı. Qadın:

– Beşi bir manat, – dedi.

Elçin müəllim üç manat verib on beş dənə limon istədi. Qadın limonu salafan torbaya yığarkən Elçin müəllim onun soyuqdan titrəyən əllərini gördü. Bura bazarın yelçəkən hissəsi olduğundan küləyin və soyuğun təsiri daha çox hiss olunurdu. Elçin müəllimin ona yazığı gəldi. Fikirləşdi ki, bir tikə çörəyi gör qadınlarımız necə qazanırlar. Limonları zənbilinə qoyub həmin qadından üzüm almaq istəyəndə qadının yanındakı ucaboşlu, orta yaşlı kişinin qadına zarafatla dediyi sözləri eşitdi. Hamı kimi, o da, istər-istəməz kişinin dediklərinə və limon aldığı qadının ona tutarlı cavabına qulaq asmalı oldu. Qadının səsi qoca kəşfiyyatçının diqqətini cəlb etdi. Sonuncu cümləni deyərkən qadının kəkələməsi isə onun iti hafizəsinə bir aydınlıq gətirdi: bu səs, bu danışiq onun uzun illər yetişdirdiyi leytenant İsmayılovanın səsinə çox oxşayırdı. Elçin müəllim maraqla bu dialoqun nə ilə nəticələncəyini gözlədi. Qadının ona əl uzadan kişinin başını şorla dolu ləyənə soxması və mavi gözlərindəki alov bu qadının Zülfiyyə olduğuna Elçin müəllimdə şübhə yeri qoymadı. Onu təəccübləndirən bu idi ki, leytenant İsmayılova hara, bazar hara... Axı belə kəşfiyyatçıları yetişdirmək asan məsələ deyil.

Hay-küyə gələn polis əməkdaşları Zülfiyyəni yaxınlıqdakı polis məntəqəsinə aparanda Zülfiyyə üzünü açdı. Zülfiyyənin tanış simasını görən Elçin müəllim bu dəfə ürəyində təəssüf hissi keçirdi. Zülfiyyə arıqlamış, çox xarab olmuş, alnında qırışlar əmələ gəlmişdi. Ancaq gözlər yenə həmin gözlər idi.

Polis kapitanı qarşısındakı bu ucaboylu adamın Kəşfiyyat idarəsinin sabiq rəisi general Elçin Talıbov olduğunu başa düşəndən sonra rəngi kağız kimi ağardı. Elçin müəllimdən onu gec tanıdığına görə üzr istədi. Onu ən çox təəccübləndirən isə bazarda neçə illər alver edən bu balacaboy qadının Kəşfiyyat idarəsinin zabiti olması idi. Bu qadından pul almaq istəyini açıq şəkildə deməməsi kapitana bir az təskinlik verdi.

– Leytenant İsmayılova, sən burada – bazarda nə işin var? – deyə Elçin müəllim soruşdu.

Zülfüyyə əllərini ovuşdura-ovuşdura cavab verdi:

– Cənab general, sizə necə deyim, bilmirəm... Həyatda hər şey ola bilərmiş... Məcbur oldum...

Elçin müəllim qınayıcı nəzərlərlə ona baxıb dedi:

– Niyə məcbur oldun, leytenant?

General Zülfüyyəyə hər dəfə “leytenant” deyəndə polis kapitanı heyrətlə Zülfüyyəyə baxırdı.

– Dolanışıq üçün, cənab general. Bir işə düşdüm, ona görə...

– Bəs niyə yanıma gəlmədin?

– Sizi görmək istədim, ancaq düşdüyüm işə görə yox, başqa bir işə görə... Getdim iş yerinizə, dedilər ki, təqaüdə çıxmısınız.

– Nə olsun təqaüdə çıxmışam, məgər o boyda idarədə bir adam tapıb mənə əlaqə yarada bilməzdin?

Zülfüyyə Elçin müəllimə ürəyində haqq qazandırdı və titrək səslə cavab verdi:

– Utandım, Elçin müəllim!

– Çox nahaq utanmısan. Çox nahaq...

Elçin müəllim hələ də ayaq üstə qalmış və onların söhbətinə diqqətlə qulaq asan polis kapitanına tərəf çevrilib dedi:

– Hə, cavan oğlan, bayaq bazarda mən özüm bu hadisənin canlı şahidi oldum. Zülfiyyə xanımda heç bir günah yoxdur.

– Bilirəm, cənab general, yaxşı bilirəm! – deyərək kapitan ucadan cavab verdi.

Elçin müəllim Zülfiyyəyə tərəf dönüb dedi:

– Gedək, İsmayılova, gedək...

Onlar kapitanla xudahafizləşib otaqdan çıxdılar. Kapitan isə hələ də ayaq üstə dayanmışdı. Birdən onun yadına düşdü ki, Zülfiyyədən şikayətçi olan kişi hələ də çöldə gözləyir. Ucadan qışqırdı:

– A kişi, içəri gəl!

Kişi otağa girib yazıq baxışlarla kapitana baxdı. Kapitan ona acıqlanaraq:

– Heç boy-buxunundan utanırsan?

Kişi təəccüblə soruşdu:

– Nə olub, rəis, nə eləmişəm?

– Canına azar eləmişən!.. Qadını camaatın içərisində təhqir eləmişən, ona əl atmısan... Sən bu qədər qudurmuşsan? Pul deyəsən qudurdub səni...

Kişi nə isə demək istədi, lakin polis kapitanı ona danışmağa imkan vermədi.

– Səni basaram qoduqluğa, onda ağlın gələr başına!

– Qurban olum, rəis! Bir qələtdir eləmişəm, – deyərək kişi yalvarmağa başladı.

Kapitan yerində oturduqdan sonra soruşdu:

– Sənin adın nə oldu?

Kişinin dil-dodağı əsə-əsə:

– Qulamdır, qadan alım.

– Qulam, bilirsən, o qadın kimdir?

– Yox, qadan alım.

– Ay bədbəxt, adam tapmırdın ilişməyə?

– Bir qələtdir eləmişəm, rəis!

Polis kapitanı:

– Sən öl, sənin işin çox ağır iş oldu...

Sonra telefonu götürüb dedi:

– Gözlə, bir yer var, ora zəng vurum, görək sənə necə kömək etmək olar.

Polis məntəqəsindən çıxandan sonra, elə məntəqənin qarşısında Zülfiyyə başına gələnləri Elçin müəllimə danışdı. Elçin müəllim təəssüflə başını yelləyib dedi:

– Qohumların səni yaman aldadıblar, İsmayılova.

– Elədir, cənab general.

Elçin müəllim nəyisə xatırlamış kimi birdən soruşdu:

– De görüm, danışığındakı qüsurları düzəlibmi?

Elçin müəllim polis məntəqəsinə gələndən Zülfiyyə danışarkən dilindəki qüsurları bürüzə verməməyə çalışırdı. Deyəsən, buna nail olmuşdu, ancaq bu qoca kəşfiyyatçını aldatmaq çətin məsələ idi. Odur ki, Elçin müəllimə düzünü dedi:

– Yaxşıyam, Elçin müəllim, bir az qüsurlar qalıb, ancaq o da ötüb-keçəcək.

Zülfüyyə Rasim müəllimdən söz açanda Elçin müəllimin gözləri yaşardı. Zülfüyyə təsəvvürünə gətirməzdi ki, zəhmindən üzünə baxa bilmədiyi bu ixtiyar da kövrələ bilər, gözləri yaşararmış.

Külək getdikcə güclənirdi. Elçin müəllim Zülfüyyənin soyuqdan titrədiyini görüb, onun mobil telefon nömrəsini götürdü. Öz mobil telefonunun da nömrəsini ona verdi və dedi:

– Mütləq mənimlə əlaqə saxla, sən hələ bizə lazım-san.

– Oldu, cənab general,– deyərək Zülfüyyə sevinclə diləndi.

Onlar görüşüb ayrıldılar.

Bugünkü hadisələr Zülfüyyəyə yuxu kimi gəlirdi. Elçin müəllimə rast gəlməsini isə heç ağlına belə gətirməzdi. Elə bil bu gün o, nəşə qiymətli bir şey tapmışdı, ancaq tapdığının nə olduğunu adlandıra bilmirdi. Yadına orta məktəbdə ona dərs deyən Tahir müəllim düşdü. Tahir müəllim onun ən çox sevdiyi müəllimlərindən biri idi. Onlara Azərbaycan dili və ədəbiyyatdan dərs deyərdi. Zülfüyyə ona qulaq asmaqdan doymazdı. Tahir müəllim uşaqlara təkcə öz fənnini mənimsətməklə kifayətlənməzdi. Bəzən o, həyatın gerçəkliklərindən, xeyirlə şərin mübarizəsindən, sevgi və nifrətdən, mərdlik və namərdlikdən, sədaqət və xəyanətdən elə gözəl söhbətlər edərdi ki, sinifdəki uşaqların zəngin nə vaxt vurulmasından xəbərləri olmazdı. Tahir müəllim bəzən üzünü uşaqlara tutub qulaqları oxşayan, xoş bir səslə deyərdi: "Uşaqlar, həyatda mübariz olmağa çalışın. Çətinliyə düşəndə ruhdan düşməyin. Unutmayın ki, hər gecənin bir gündüzü olduğu kimi, hər

kədərli günün də bir xoş günü olur. Həyatda heç vaxt ümidinizi itirməyin. Hər şeyi itirmək həyatın sonu demək deyil, ümidi itirmək isə həyatın sonu deməkdir. Siz hələ uşaqsınız, çətinlik nədir bilmirsiniz. Lakin böyüdükdən sonra həyatın çətinlikləri sizi sınağa çəkəcəkdir. Bax onda heç vaxt gözəl həyata olan ümidinizi, həyat eşqinizi itirməyin". Nədənsə, Zülfiyyə bu gün Elçin müəllimdən ayrıldıqdan sonra müəlliminin onlara dediyi bu sözləri xatırladı və qəfildən başa düşdü ki, bu gün onun tapdığı qiymətli şey məhz ümididir.

Zülfiyyə ürəyində ümid eşqi ilə bazara yollandı. Yerinə yaxınlaşanda yaxınlıqdakı satıcıların nəzərlərini üzərində hiss etdi. Başını qaldırıb baxdı. Bu baxışları seyr etmək, insanların sevgisini, hörmətini duymaq necə də xoş idi. Onunla üzübüz cərgədə alver edən qadın ona zarafatla dedi:

– Zülfiyyə, üzün ağdır, yoxsa qara?

Zülfiyyə də öz növbəsində:

– Mənim üzüm həmişə ağdır, Bəsti xala, – dedi.

Yenə Tahir müəllim yadına düşdü. Müəllimi bəzən öz yazdığı şeirlərindən şagirdlərinə oxuyardı. Zülfiyyə Tahir müəllimin yazdığı və şagirdlərin çoxunun əzbər öyrəndikləri bir şeiri xatırladı:

Bu həyatın iki üzü...

Biri ağdır, biri qara.

Getməyəydik bu dünyadan

İraq olsun, üzüqara...

Kimsə Zülfiyyəni tərifləyirdi, Zülfiyyənin fikri isə müəlliminin yazdığı şeirdə idi. Bir də fikirləşdi ki, görəsən, Tahir müəllim sağdır?..

Bazar yığışdıqdan sonra Zülfiyyə evə gəldi. Düşündü ki, görəsən, Elxan evdədir? Qapının zəngini basdı və Elxan qapını açdı. Zülfiyyə qapının ağzında xeyli ayaqqabı olduğunu görüb Elxandan soruşdu:

- Rayondan gələn var?
- Yox, ay ana, dostlarımdır.
- Nə dostların?
- Dostlarım da...

Elxanın dostları Zülfiyyənin gözünü elə qorxuzmuşdu ki, hər dəfə onların adı gələndə ona elə gəlirdi ki, nə isə pis bir hadisə olacaqdır. İndi də Zülfiyyənin ürəyi titrəməyə başladı, lakin özünü o yerə qoymadı. Ancaq birdən-ikiyə onların belə gəlişləri olmadığından çox təəccüb etdi. Ayaqqabılarını çıxarıb otağa keçdi. Qalib baş tərəfdə oturmuşdu. Elxanın polisə düşdüyü gündən Zülfiyyə Qalibə üz verməmiş, Elxana onunla əlaqəni kəsməyi tapşırmışdı. Qalib isə heç nə olmamış kimi, ayağa qalxıb Zülfiyyənin qarşısına yeridi.

- Xoş gördük, əmidostu,– dedi.

Zülfiyyə də əlacsız qalıb onunla görüşdü və o biri uşaqlara da “xoş gəlmisiniz” dedi. Necə olmasa, Elxanın yanına gəlmişdilər. Sonra üzünü Qalibə tutub dedi:

- Nə yaxşı, ay Qalib, səndən çıxmayan iş?
- Qalib dişlərini ağardaraq cavab verdi:
- Gəlmişəm də, əmidostu, məgər olmaz?

Elxan anasının xasiyyətini bilirdi. Bilirdi ki, anasının bir üzü var: nifrət elədiyi adama nifrətini, hörmət elədiyi adama hörmətini bildirəcəkdi. Ona görə də kənardan anasına uşaqlıqda etdiyi kimi, “sus” işarəsini verdi. O sanki anasına yalvarıb xahiş edirdi ki, Qaliblə işin olmasın. Zülfiyyə də Elxanın işarəsindən sonra Qalibə deyəcəyi sözləri udub başqa söz dedi:

– Olar, niyə olmur ki... Öz evindir.

Qalib yaxşı bilirdi ki, əmidostusunun onu görməyə gözü yoxdur, ancaq özünü bilməzliyə vururdu.

Fərid də uşaqların içərisində idi. O, orta məktəbi Elxanla oxumuş, Elxanla dostluq etmişdi. Fərid çox qanacaqlı, istiqanlı və tərbiyəli bir oğlan idi. Zülfiyyə onun valideynlərini də yaxşı tanıyırdı. Odur ki, Zülfiyyənin ondan xoşu gələr, həmişə onu Elxana nümunə göstərərdi.

Uşaqlar sözlü adama oxşayırdılar, lakin gəlişlərinin səbəbini heç kim açıb demir, Zülfiyyə də bir söz soruşmurdu.

Zülfiyyə hər gün bazardan gələndən və yaxud başqa işlərini qurtardıqdan sonra hamama girər və çimərdi. Bu, onun həm yorğunluğunu çıxarar, həm də gün ərzində bütün bədəninə hopmuş toz-torpağı təmizləyərdi. İndi isə Elxanın dostlarına görə hamamda təkə üz-gözünü yumaqla kifayətləndi, o biri otağa keçib paltarını dəyişdi. Zülfiyyə çay hazırlamaq üçün mətbəxə keçəndə işarə ilə Elxanı yanına çağıraraq soruşdu:

– Elxan, uşaqlar nəyə görə gəliblər?

Elxan gülə-gülə:

– Gəliblər də, ay ana, – deyib geri qayıtdı.

Elxanın gülməyi Zülfiyyəni daha da şübhələndirdi. Bu dəfə o, Fəridi him-cimlə yanına çağırırdı və soruşdu:

– Fərid, qadan alım, nə əcəb belə bir yerə yığışmısınız?

Fərid gülümsəyərək mühribanlıqla cavab verdi:

– Narahat olmayın, Zülfiyyə xala, mənə də, Elxana da hərbi komissarlıqdan çağırış gəlib.

Zülfiyyənin əlindəki çaynıq az qaldı ki, əlindən yerə düşsün.

– Nə danışırısan?!– deyə ucadan səsləndi.

Onun səsinə Elxan o biri otaqdan mətbəxə keçdi. Zülfiyyə oğlunu görən kimi:

– Hanı çağırış?..

Elxan gülə-gülə köynəyinin döş cibindən hərbi komissarlığın göndərdiyi çağırış vərəqini anasına uzatdı. Zülfiyyə çağırış vərəqini alıb oxudu. Oğlunun böyüdüyünü sanki indi görürmüş kimi, onun uca boyuna baxdı. Əllərini uzadıb Elxanın boynunu qucaqlamaq istədi, lakin əlləri Elxanın boynuna güclə çatdı. Elxan aşağı əyildi ki, anası onu rahat qucaqlasın. Zülfiyyə onun boynunu qucaqladı. Elxanın gözləri yaşarmışdı, Zülfiyyə isə sakitcə nə isə pıçıldaırdı. O, çox kövrəlmişdi, istəməsə də, gözlərindən yaş süzülürdü. Ancaq bu yaşlar kədər yaşları yox, sevinc yaşları idi. Elxandan uzun müddət ayrılmaq anaya çox çətin gəlirdi, ancaq ürəyində bir fərəh, bir qürur hissi keçirirdi: onun da oğlu artıq böyüyüb, onun da oğlu Vətəni qorumağa gedir. Zülfiyyə kənardan onlara baxan Fəridi də qucaqlayıb bağrına basdı və titrək səslə:

– Allah işinizi avand eləsin! Allah sizi qorusun! – dedi.

Zülfiyyə min bir əziyyətlə böyütdüyü Elxana baxıb onun uşaq vaxtı dediyi sözləri xatırladı: "Qoy bir az böyüyüm, gedib ermənilərin hamısını öldürəcəm". Ona elə gəldi ki, Elxan bu sözləri lap bu yaxınlarda demişdir. O, balaca əlləri ilə oğlunun üzünü sığalladı, sonra: "İçəri keçin, mən də gəlirəm", – dedi.

Zülfiyyə ortalığa çay, müxtəlif şirniyyatlar gətirdi. Uşaqlar deyib-gülür, zarafat edirdilər. Həyatın çətinliklərini görmüş, od-alov içərisindən çıxmış Zülfiyyə onlara baxır, ürəyində bu cavanların hər biri üçün narahatlıq keçirirdi. O düşünürdü ki, görəsən, nə vaxt əmin-amanlıq olacaq, nə vaxt torpaqlarımız qaytarılacaq, nə vaxt qaçqın və köçkünlərimiz doğma yurdlarına qayıdacaq, nə vaxt ana nələləri, ata fəryadları eşidilməyəcək? Bütün bu sualları düşünən Zülfiyyə Elxanın səsindən diksindi:

– Ana, nə çox fikirləşirsən? Olmaya, məndən sarı qorxursan?

Zülfiyyə, oğlunun əllərini əlinə alıb dedi:

– Qorxmuram, oğlum, ancaq narahatam...

Qalib kənardan uca səslə:

– Nigaran olma, əmidostu, tez-tez Elxanı gedib yoxlayacağıq,– dedi.

Hərbi komissarlığın qabağında böyük izdiham yaşanırdı. Hərbi xidmətə yola salınan gənclər sıraya düzülmüş və Müdafiə Nazirliyinin əməkdaşının nitqinə qulaq asırdılar. Sonra başına qara yaylıq bağlamış bir şəhid

anasına söz verildi. Ana qara yaylığın altından alnına tökülən ağarmış saçlarını səliqəyə salıb ucadan dedi:

– Övladlarım! Mənim bir oğlum Vətən yolunda qəhrəmanlıqla şəhid olub. Bu gün ikinci oğlumu da torpaqlarımızı qorumağa, mənfur düşməndən intiqam almağa yola salıram. Siz düşmən çəpərisiniz, siz bizim arxa-dayağımızsınız. Biz sizlərə arxayınırıq. Heç kim, heç bir ana, heç bir ata istəməz ki, övladının başından bir tük əskik olsun. Ancaq Vətən, torpaq deyilən bir müqəddəs varlıq var. Biz sizi ona görə böyüdüb boya-başa çatdırmışıq ki, lap əvvəldən namus-qeyrət sayılan Vətəni qoruyasınız, yeri gələndə doğma torpaqlar uğrunda, bizim uğrumuzda canınızdan keçməyə hazır olasınız. Biz sizi qalib gəlmək, intiqam almaq üçün göndəririk, şəhid olmaq üçün yox... Ancaq yardımınızda saxlayın ki, bu yolda hər şey ola bilər. Əgər dövlətimiz icazə verərsə, mən də bu yaşımda əlimə silah alıb, oğlumun intiqamını almaq üçün cəbhəyə gedərəm. Siz qız-gəlinin, ana-bacıların ümid yerisiniz. Allah sizləri qorusun! Allah sizlərə yar olsun! Sağ-salamat hərbi xidmətinizi başa vurub geri qayıdasınız! Sizə bütün anaların adından xeyir-dua verirəm. Yaxşı yol, mənim əziz balalarım!

Ana sözünü qurtaran kimi, gurultulu alqışlar meydanı bürüdü.

Ananın gözləri yaşarmışdı, amma o ağlamırdı. İstəmir ki, hərbi xidmətə gedən oğlu və digər gənclər onun göz yaşlarını görüb kədərlənsinlər.

Zülfüyyə də burada idi. Şəhid anasının həm kövrək, həm də odlu çıxışı onu duyğulandırmışdı.

Nəhayət, hərbi xidmətə yola salınan gənclərə avtobuslara minmək əmri verildi. Öz övladını, öz qardaşını, öz əzizlərini yola salanlar çağırışçılarla qucaqlayıb ayrıldılar.

Elxan avtobusun açıq pəncərəsi qarşısında oturmuşdu. O, əlini çölə çıxarıb anasının əlindən yapışmışdı. Elxanın dostlarından bir neçəsi, o cümlədən əmisi oğlu Qalib də avtobusun yanında dayanmışdı. Avtobus yerindən tərpənəndə Elxanın əli anasının əlindən üzüldü. O, başını çölə çıxarıb ucadan dedi:

– Özündən muğayat ol, ana! – dedi.

Bayaqdan ağlamaqdan özlərini güclə saxlayan qadınlar avtobuslar uzaqlaşan kimi ağlamağa başladılar.

Zülfıyyə avtobusun dalınca əl elədi. Ürəyində: "Allah sizi qorusun!" – dedi.

Elxanın hərbi xidmətə getdiyi gündən artıq bir ay ötmüşdü. Zülfıyyə Elxana görə çox narahat idi. Hərbi xidmətinə görə yox, başqa səbəblərə görə... Elxan böyüdükcə atasına çox oxşayırdı. Zülfıyyə gecə-gündüz Allaha yalvarırdı ki, oğlu zahirən atasına oxşasa da, mənəviyyatca atasına oxşamasın. Bütün bunları düşünməkdə Zülfıyyə haqlı idi. Belə ki, Elxanın hərbi xidmətə getməyinin heç iyirmi günü olmamış iki nəfər yeniyetmə Qaliblə birlikdə Zülfıyyənin qapısını döyüb, Elxanın onlara min manat pul borclu olduğunu bildirdilər. Zülfıyyə əvvəl istədi ki, onları qapıdan qovsun, sonra Qalibin sözləri onu dayandırdı. Qalib Elxanın bu barədə özünün ona zəng edəcəyini

dedi. Doğrudan da, ertəsi gün Elxan anasının telefonuna zəng edib həmin uşaqlara borclu olduğunu və bu borcu uşaqlara qaytarmağı anasından xahiş etdi və dedi ki, sonra sənə özüm hər şeyi danışaram. Əgər Zülfiyyə bazarda olmasaydı və camaat ona baxmasaydı, yəqin ki, o oturub hönkür-hönkür ağlayardı. Yenə Zülfiyyənin ana ürəyi dözmədi, Elxanın bu uşaqlara borclu olmasının səbəbini də bilməyə-bilməyə əlindəki olan-qalan pulları həmin uşaqlara verdi. "Ot kökü üstə bitər" məsəlini xatırlayıb özünü dünyanın ən bədbəxt anası hesab etdi.

Bütün bunlara baxmayaraq, Zülfiyyə oğlundan ötrü çox darıxırdı. Elxan elə bil, ev-eşiyi, bütün şəhəri də özü ilə yığıb aparmışdı. Zülfiyyə evdə qərar tuta bilmirdi, hara baxırdısa Elxanın izini, Elxanın surətini görürdü. Bəzən yorğun halda bazardan qayıdanda çaşıb qapının zəngini basar, sonra isə yadına düşərdi ki, oğlu evdə yoxdur. Qapını açıb içəri girəndə Elxanın ətrini duyardı. Belə hallarda o, özünü tənha və kimsəsiz hesab edərdi. Gecə-gündüz Allaha yalvarardı ki, bütün əsgərlər, o cümlədən onun Elxanı da sağ-salamat olsunlar.

Elxan Tərtər rayonu istiqamətində yerləşən N saylı hərbi hissənin kəşfiyyat mənzilində qulluq edirdi. Fiziki cəhətdən qüvvətli və çevik olmasını nəzərə alaraq onu hərbi xidmət üçün məhz bu mənzilə salmışdılar.

Ağaxangil tərəfdən heç kim Elxanı yola salmağa gəlməmişdi. Zülfiyyə özlüyündə fikirləşdi ki, hər halda Qalib Elxanın hərbi xidmətə getməyini evlərində deməmiş olmazdı. Onların gəlməyini heç Zülfiyyə də istəməzdi. Rayondakılara isə özü xəbər eləməmişdi. Zülfiyyə çətin vəziyyətə düşməsində bacısıgildən çox, özünü günahlan-

dırırdı. Onun sadələvh olması, təmiz ürəyi onu bu çətin vəziyyətə gətirib çıxarmışdı. Nərgiz isə arada zəng edəndə öyrənmişdi ki, Elxan hərbi xidmətə getmişdir. O, Zülfiyyədən onlara niyə xəbər etmədiyini soruşanda Zülfiyyə onları narahat etmək istəmədiyini demişdi. Sonra Nərgiz onun pulundan 3 minini gətirəcəyini söyləmişdi. O qədər pulun qarşısında Nərgizin dediyi məbləğ az olsa da, Zülfiyyənin indiki vəziyyətində bu da az pul deyildi.

Bu gün Zülfiyyə çox yorulmuşdu, həm də deyəsən ona soyuq olmuşdu. Bakının güclü küləyi bu gün ona göz açmağa imkan verməmişdi. O, yorğun addımlarla pilləkənləri yuxarı çıxdı, qapını açıb içəri girdi. Onun heç nəyə həvəsi qalmamışdı. Səhər bir tikə çörək yeməsinə baxmayaraq, yeməyə də iştahası yox idi. O, hamama keçib əl-üzünü yudu. Gözləri qıpqırmızı qızarmışdı. Televizoru yandırıp divanda oturdu. "Xəbərlər" proqramı verilir. Yenə də ermənilər atəşkəs rejimini pozmuşdu. Zülfiyyə televizorun səsinə qaldırdı. Dikturun kədərli səsi onun diqqətini özünə cəlb etdi: "Ermənilərin növbəti təxribatının qarşısı döyüşçülərimiz tərəfindən alınıb. Düşmən ağır itki verərək geri çəkilib. İtkilərimiz var". Sonuncu cümləni eşidən Zülfiyyə oturduğu yerdən dik ayağa qalxdı. Onun rəngi ağardı, ürəyi qəfəsdəki quş kimi çırpınmağa başladı, gözləri yaşardı, özündən asılı olmayaraq yumruqları düyünləndi, gözlərində qəzəb qığılımları göründü. Zülfiyyə öz-özünə düşündü: "Axı bu nə vaxta qədər belə davam edəcək? Nə vaxta qədər anaların gözləri yaşlı, qəlbləri fəryadlı olacaqdır? Belə də zülm olarmı?"

Zülfiyyənin gözlərinə yuxu getmirdi. Ermənilərin əsir düşərgəsində əsirlərin, girov götürülən qız-gəlinlərin başlarına açdıqları oyunlar gözləri önünə gəlirdi. Bütün

bunlar o vaxt Zülfiyyənin gözləri qarşısında baş verirdi, o isə verilən işgəncələrə kənardan ürəkağrısı ilə baxmalı olurdu, ancaq onun əlindən heç nə gəlmirdi. O, kəşfiyyatçı idi, ona xüsusi tapşırıq verilmişdi. Zülfiyyə bu axşam Gül-yazı xatırladı, onun son nəfəsdə minnətdarlıqla dolu olan baxışları gözləri önünə gəlmişdi.

Nəhayət, o, səhəruzü yuxuya getdi.

Ertədən yuxudan oyanmağa vərmiş edən Zülfiyyə səhər gec oyandı. Çox əzgin idi, başı ağrıyırdı. Həvəssiz yerindən qalxdı, Elxanın yatdığı otağa keçdi. Elxanın idman köynəyi çarpayının başında idi. Zülfiyyə köynəyi götürüb səliqəyə saldı və yenidən yerinə qoydu. Qəfil mobil telefonuna gələn zəng onu diksindirtdi. O, həmin dəqiqə Elxanı düşündü: Elxan bəzən kiminsə telefonu ilə ona zəng edərdi. Tez telefonu açdı, ancaq, deyəsən, Elxan deyildi, çünki Zülfiyyənin sifəti çox ciddi bir görkəm almışdı.

Bu gün Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin vasitəçiliyi ilə Azərbaycan və Ermənistan qoşunlarının təmas xəttində ikisi qadın və ikisi kişi olmaqla, 4 erməni əsiri ilə 2 azərbaycanlı döyüşçü dəyişdirilirdi. Tərəflər üz bəüz dayanmış, komitə nümayəndələri isə sənədləri nəzərdən keçirirdilər.

Nəhayət, hər iki tərəfdən dəyişdirilməsi nəzərdə tutulan əsirlər avtomobillərdən düşürüldü. Azərbaycanlı əsirlər bir-birlərinin qoluna girmişdilər. Nisbətən cavan

olan əsir, güclə ayaq üstə dayanmışdı. Görünür, əsirlikdə olarkən ermənilərin ona verdikləri dəhşətli işgəncələr lap ağır olmuşdu. Hündürboylu, qıvrımsaçlı əsirin isə göz qapaqları qaralıb şişmiş, sağ qolu boynundan asılmışdı. Bütün bunlara baxmayaraq, onların hər ikisinin gözündə bir sevinc, bir həyat eşqi var idi. Hətta avtomobildən düşərkən ayaq üstə güclə dayanan döyüşçümüz onu gözləyən Azərbaycan nümayəndələrini görəndə güldü də... Gülərkən qabaq dişlərinin tamam olmaması da aydınca göründü.

Erməni əsirlərinin vəziyyətləri isə Azərbaycan əsirlərinin vəziyyətlərindən tamamilə fərqlənirdi. Qadınlar öz dillərində şirin-şirin nəsə danışırtdılar. Onlar görkəmlərindən hərbciyə oxşayırdılar. Kişilər isə komitənin nümayəndələrinə elə yazıq-yazıq baxırdılar, sanki bu dünyada onlardan fağır millət yox idi. Onların bədənələrində heç bir xəsarət əlamətləri görünmürdü.

Nəhayət, əsirlər öz tərəflərinə doğru addımladılar. Beləliklə, əsirlərin dəyişdirilmə prosesi başa çatdı.

Əsirlər dəyişdirildikdən sonra onları Qapanlı kəndi ilə üzbəüz mövqedə yerləşən Seysulan kəndinə gətirdilər. Bu kənd strateji əhəmiyyətə malik olan bir mövqedə yerləşirdi. Polkovnik Ohan Novosartyan əvvəlcə qadınları öz iş otağında qəbul etdi. O, erməni əsilli, Livanlı Sofiya Horutunyana baxaraq rus dilində dedi:

– Sofiya, səni görməsəm də, şəxsi tanışlığım olmasa da, haqqında çox şeylər eşitmişəm. Nə qədər türk qanı tökdüyünü də bilirəm. Hərbi işi yaxşı bilirsən, gözəl snaypersən, vətənin Ermənistanı çox sevirsən. Elə ona görə də əsirlərin dəyişdirilməsi məsələsi gələndə birinci sənin adını təqdim etdik. Necə əsir düşdüyünü, Türklərin hərbi

əsir düşərgələrində nə qədər əziyyətlər çəkdiyini də eşitmişəm. Sənə böyük hörmətim var. Xoş gəlmisən!

Mülki geyimdə olmasına baxmayaraq, Sofiya hərbi vəziyyət almış və polkovnikə diqqətlə qulaq asırdı. Polkovnikin son sözlərindən sonra ilk dəfə gördüyü hərbiçiyə erməni dilində:

– Böyük Ermənistana xidmət edirəm! – dedi.

Sofiyanın məhz erməni dilində danışmasını polkovnik rəğmətlə qarşıladı və bu dəfə erməni dilində:

– Dilimizi unutmamısan, Sofiya... Nə gözəl...

Sofiya onun sözlərinə yüngül təbəssümlə cavab verdi.

– Bir az istirahət et, sonra isə işinə başla! Əmək haqqını da vaxtında alacaqsan, – deyə polkovnik dilləndi.

Sofiya:

– Oldu, cənab polkovnik!

Ohan Novosartyan sonra da üzünü o biri qadına tutub dedi:

– Səni isə yaxşı tanıyıram, Siranuş, sən bizə hələ çox lazımsan.

Ermənilərin içərisində türklərin qənimi kimi tanınan Siranuş polkovnikə nəsə demək istədi, lakin polkovnik buna imkan verməyib dedi:

– Sən Sofiya ilə bir yerdə çalışacaqsan.

Siranuş da Sofiya kimi:

– Oldu, cənab polkovnik! – dedi.

İki gündən sonra Sofiya hərbi geyimdə erməni əsgərlərinin yeməxanasına daxil oldu. Nahar vaxtı olduğundan, demək olar ki, yerlərin hamısı tutulmuşdu. Hərbi geyim Sofiyaya çox yaraşırdı. Qısa vurulmuş qapqara saçları, burnunun aşağısıdakı xalı (deyəsən, döymə idi) ona xüsusi yaraşır verirdi. Onun ayaq üstə qaldığını görən əsgərlərdən bir neçəsi ayağa qalxıb ona yer göstərdilər. Demək olar ki, hamının nəzəri Sofiyanın üzərində cəmlənmişdi. Sofiya, doğrudan da, gözəl görünürdü. Nəhayət, o, yeməklərini götürüb bir əsgərin yanında özünə yer elədi. Bir azdan Siranuş da gəldi. Onlar nahar etdikdən sonra çölə çıxdılar. Sofiya hərbi qarnizonun aşağı tərəfində yerləşən uzun bir binanı Siranuşa göstərib soruşdu:

– Bu, nə binadır?

– Əsirləri burada saxlayırlar, – deyə Siranuş cavab verdi.

Bu vaxt həmin binanın qapısından bir nəfər hərbi geyimli oğlan çıxıb onlara tərəf qaçmağa başladı. Deyəsən, nahara gecikmişdi. Onların yanına çatanda rus dilində salam verib ötüşdü. Sofiya dedi:

– Məgər bu, erməni deyil, niyə rus dilində danışır?

Siranuş gedən adamın ardınca baxıb istehza ilə güldü və cavab verdi.

– Yox, əlbəttə, erməni deyil, türkdür... Neçə illərdir bizə it kimi qulluq edir. Əsir düşənlərdəndir... Bilirsən, əsirlərə necə qan uddurur? Həm qəddar, həm də çox şəərəfsiz adamdır. Ona görə də ona dəyməyiblər. Hələ ki, ondan çox istifadə edilir. Lazım olmayanda başına bir güllə vuracaqlar, rədd olub gedəcək.

– Adı nədir bu şəərəfsizin? – deyə Sofiya soruşdu.

– Adını bilmirəm, ancaq hamı onu Şaqen çağırır.

– Çoxdan burdadır?

Siranuş Sofiyaya baxıb soruşdu:

– Ay qız, bu Şaqenlə nə çox maraqlandın?

Sofiya sakit səsle cavab verdi:

– Milliyyətindən asılı olmayaraq, satqınlara, vətən xainlərinə nifrət edirəm. Ona görə bir az maraqlandım.

Şaqen döyüş zamanı silahını yerə qoyub, könüllü olaraq ermənilərə təslim olmuşdu. Onun əsl adını heç kim bilmirdi. Bəlkə də, ermənilərdən bilən var idi, ancaq hamı ona Şaqen deyirdi. Əsir düşən Azərbaycanlı döyüşçülər ermənilərdən çox ona nifrət edirdilər. Bunu yaxşı bilən Şaqen isə əsirlərə ağlagəlməz işgəncələr verirdi. Əsir və girov götürülən Azərbaycanlı qadın və qızların zorlanmasında birbaşa Şaqen özü iştirak edirdi. Əsirlərdən özünə tay adamlar axtarırdı. Onun təklifi nifrətlə qarşılandıqda isə həmin adamı ölənə qədər döyərdi. Hətta onun verdiyi işgəncələrə dözməyib intihar edənlər də olmuşdu.

Bütün bunları Siranuşdan eşidən Sofiya soyuqqanlı bir şəkildə dedi:

– Siranuş, nəyimizə gərəkdir, bu satqından danışmaq... Gəl yaxşı şeylərdən danışaq. Sən bilən, bizə ayda nə qədər pul veriləcək?

– Mən biləni, yaxşı olar, – deyə Siranuş cavab verdi.

Bu vaxt bir erməni əsgəri onlara yaxınlaşıb polkovnikin onları çağırıldığını dedi.

Polkovnik Ohan Novosartyan Sofiya və Siranuşa xüsusi tapşırıqlar verdi. Onlar iki gündən sonra keçiriləcək döyüş əməliyyatında iştirak etməli, əvvəlcədən təyin edilmiş yüksəkliklərdə özlərinə mövqe tutmalı idilər. Polkov-

nikin danışığından hiss olunurdu ki, keçiriləcək döyüş əməliyyatı xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Axşamüstü bütün döyüş heyəti qarnizonun həyətinə toplaşmışdı. Sofiya da burada idi. O, Siranuşla nə barədə isə danışırdı. Birdən əsirlərin saxlandığı binadan tükürpə-dici bir çıxıntı eşidildi. Hamı səs gələn səmtə baxdı. Siranuş gözünə qara eynək taxmış Sofiyaya dedi:

– Görəsən, Şaqen yenə nə eləyib?

Erməni əsgərlərdən bir neçəsi əsirlərin saxlandığı binaya tərəf getdilər. Onlar binanın qapısına çatanda qapı açıldı və Şaqen üst-başını düzəldə-düzəldə çölə çıxdı. O, saralmış və iyrənc dişlərini göstərərək əsgərlərlə nə isə danışmağa başladı. 5-6 dəqiqədən sonra əsgərlər geri qayıtdılar. Hər şeylə maraqlanan Siranuş onların yanına getdi. Əsgərlər yaxın gələnlərlə gülə-gülə nə isə danışırdılar. Bir neçə dəqiqədən sonra Siranuş Sofiyanın yanına qayıtdı. Sofiya ondan soruşdu:

– Nə olub, ay Siranuş?

– Bu manyak it oğlu hamilə qadını zorlayıb, sonra da bıçaqla qadının qarnını cırraraq uşağı çıxarıb.

Sofiya soyuqqanlı şəkildə:

– Burada təəccüblü nə var ki? – dedi.

Siranuş Sofiyaya baxıb bir qədər uca səsle:

– Ay qız, sən nə danışırsan? Bir var döyüş ola, vurasan, öldürəsən, bir də var...

Sofiya onun sözünü kəsib dedi:

– Siranuş, axı özün deyirdin ki, bu Şaqen şərəfsiz adamdır. Şərəfsizdən isə nə desən gözləmək olar. Bir də ki, mən yorulmuşam, otağıma gedirəm, sabahkı döyüşə hazırlaşmalıyam.

Sofiya Siranuşdan ayrılıb getdi. Siranuş onun dalınca baxıb deyindi: "Livanlı qancıq, elə sən də onun kimi manyaksan".

Ertəsi gün ermənilərin böyük miqyaslı hərbi əməliyyatı başladı. Sofiya və Siranuş artıq təyin olunmuş döyüş mövqelərində idilər. Hərbi əməliyyat 5-6 saat davam etdi. Ermənilər böyük itki verərək geri çəkildilər. Əməliyyatın uğursuzluqla nəticələnməsi polkovniki özündən çıxarmışdı. Sofiya və Siranuş yorğun halda qarnizona qayıtdılar.

Uğursuz döyüş əməliyyatının səhərisi bütün qarnizonu təəccübləndirən bir hadisə baş verdi. Şaqen əsirlər saxlandığı yerdə – öz otağında kəndirlə boğazından asılmışdı. Siranuş bu xəbəri Sofiyaya deyəndə Sofiya çarpayısında uzanmışdı. O, gözlərini ovuşduraraq Siranuşa dedi:

– Siranuş, deyəsən, sənin işin-gücün qurtarıb axı... Cəhənnəmə özünü asıb...

– Ay qız, yox eee, asıblar...

– Əcəb edib asıblar. Yaxşı ki, şərəfsizlərin biri azaldı...

Sonra xəbəri indi eşidirmiş kimi, Siranuşdan soruşdu:

– Dəqiq asıblar?

Siranuş ona cavab verməyib otaqdan çıxdı.

Şaqenin özünü asması və ya asılması heç də ciddi araşdırılmaya, ciddi narahatlığa səbəb olmadı. Çünki ermənilərin də bu adamdan zəhlələri gedirdi. Ancaq bu hadisəyə görə əsirlər də cəzasız qalmadı. Onlara çox əziyyət versələr də, Şaqenin ölümü barədə dəqiq bir məlumat əldə edə bilmədilər.

Axşamüstü kiçik hərbi müşavirə keçirildi. Hərbi əməliyyatın uğursuzluqla nəticələnməsi müzakirə edildi.

Elxan artıq bir ilə yaxın idi ki, hərbi xidmətdə idi. İmkan olanda bəzən anası Zülfiyyə ilə telefonla danışırdı. Hərbi xidmətə gedəndən sonra Elxan tamamilə dəyişmişdi. Bəzən anasına verdiyi əziyyətləri, onu çətin vəziyyətlərə salmasını düşünər və özlüyündə xəcalət çəkərdi. Elxan burada anası ilə fəxr edirdi. Komandanlıq əsgərlərin şəxsi işlərinə baxarkən məlum olmuşdu ki, Elxan Kəşfiyyat idarəsinin zabiti Zülfiyyə İsmayılovanın oğludur. Hətta bir dəfə döyüşçü yoldaşları ilə kəşfiyyatdan uğurla qayıdan Elxanı alay komandiri tərifləyərək belə demişdi: "Qurdun balası qurd olar!" Bu sözlərdən Elxanın ürəyi dağa dönmüş, anasından ötrü çox darıxmışdı. Axşam isə gizirin icazəsi ilə onun telefonundan anasına zəng edib onu lap çox sevdiyini bildirmişdi.

Hər həftə dolu zənbillərlə övladlarının görüşünə gələn əsgər valideynlərinə baxanda Elxanda qəribə hisslər yaranırdı. O düşünürdü ki, axı valideynlər nə vaxta qədər uşaqlarının arxasınca gəzəcəklər? Nə vaxta qədər hərbi xidmətdə olsalar da, yenə evdəkilərə əziyyət verəcəklər? Bunları Elxan ona görə düşünürdü ki, onun yanına gələnləri yox idi. Anası istəsəydi də, Elxan onun bu uzunluqda yolu qət edib gəlməsinə razı olmazdı. Ancaq çox istəyirdi ki, əmiləri. əmisi oğlanları bir dəfə onun yanına gəlsinlər. Əsgər yoldaşları onu ev yeməklərindən dadmağa dəvət edəndə o, tərəddüd etmədən bu yeməklərin dadına

baxardı. Acından yox, sadəcə, yoldaşlarının xətrinə dəyməmək üçün... Əsgər yoldaşlarından bəzilərinin valideynlərindən telefon, pul tələb etmələri isə, onu özündən çıxardı. Heç kimə bir söz deməsə də, özlüyündə düşünərdi: "Axı bura hərbi xidmətdir, istirahət sanatoriyası deyil"...

Ermənilər isə hər gün dayanmadan atırdılar. Son günlər isə daha da fəallaşmışdılar.

Bu gün 4 nəfərdən ibarət kəşfiyyat qrupu xüsusi tapşırıqla erməni mövqelərinə keçməli, lazım olan məlumatları əldə etməli idilər. Elxan da bu qrupun içərisində idi.

Gecədən xeyli keçmiş dəstə yola düşdü. Gecə düşmən mövqelərinə yaxınlaşmaq daha asan idi. Onlar gah ayaq üstə, gah da sürünə-sürünə sakitcə irəliləyirdilər. Komandirləri tapşırırmışdı ki, imkan daxilində "dil"(sağ gətirilən düşmən) gətirənlər, lap yaxşı olar. Nəhayət, onlar qarşıdakı erməni postuna çatdılar. Sakitlik idi, deyəsən, postdakılar yatmışdılar. Elxan sakitcə ermənilərin səngərinə girdi. Yoldaşları da onun ardınca gəlirdilər. Postdakı 2 erməni yatırdı. Elxan yoldaşlarına işarə edib ermənilərə yaxınlaşanda erməni əsgərinin biri oyandı, əlini silaha atmaq istədi. Elxan pişik çevikliyi ilə irəli atılıb bıçağı onun ürəyinə sancdı. Erməninin səsi belə çıxmadı. O biri erməni isə hələ də yatırdı. Kəşfiyyatçılar onun ağzını bağlayanda, o oyandı. Elxan ona "sus"işarəsini verdi. Sonra sakit səslə: "Yaşamaq istəyirsənsə, səsinə çıxarma",- dedi. Elxan onun əllərini də bağladı. Ehmalca səngərdən çıxıb geriye qayıtmağa başladılar.

Artıq dan yeri ağarırdı. Onlar 50-60 metr getmişdilər ki, ermənilərin yüksəklikdəki postundan atəşə tutuldular. Atəş

açılan kimi ayaqları açıq olan erməni qaçmağa çalışdı, lakin Elxanın avtomatın qundağı ilə vurduğu zərbədən huşsuz halda yerə yığıldı. Vəziyyət heç də ürəkaçan deyildi. Elxangilin sığınmağa bir daldanacaq yeri yox idi. Ermənilər isə dayanmadan atəş açırdılar. Elxan hiss etdi ki, yan tərəfdən də atəş səsləri gəlir, başa düşdü ki, erməni mövqelərinə doğru çox irəliləyəbilər və mühasirəyə düşə bilərlər. O, döyüşü yoldaşlarının ikisinə:

– Siz, ikiniz “dil”i hissəyə çatdırın, biz erməniləri yayındıracağıq.

Başqa çıxış yolunun olmadığını görən kəşfiyyatçılar hələ də huşsuz olan ermənini kürəklərinə alaraq arxaya sürünməyə başladılar. Elxan və həmişə onun yanında olan dostu Azad isə tez yerlərini dəyişərək düşməne atəş açmağa başladılar. Beləliklə, ermənilərin atəş istiqaməti dəyişdi. Onlar atəş açılan səmtə od yağıdırırdılar. Elxan arada yoldaşlarının getdiyi səmtə boylanırdı. Kəşfiyyatçılar isə artıq görünmürdülər.

Hava tamam işıqlanmışdı. Ermənilər bütün istiqamətlərdən atəş aç-aça Elxan və Azadın düşdüyü “halqa”nı daraldırdılar. Kəşfiyyatçılar sıx böyürtkən kolunun arxasına sığınmış, yaxına gələn erməniləri dəqiq atəşlə yerə sərirdilər. Elxangil gülləyə qənaət edirdilər. Bilirdilər ki, güllələri az bir vaxtda qurtaracaq. Qəfildən çiyinə dəyən güllə Elxanı sarsıtdı. O, yerində qıvrıldı. Azad ona sarılıb həyəcanla qışqırdı:

– Qardaş, nə oldu? Yaralanmısan?

Elxanın yarası çox ağır idi. Onun gözləri qaralırdı. O, özünü güclə ələ alıb dedi:

– Azad, özünü qoru, bu itlərin əlindən bir təhər canını qurtar, mənə fikir vermə. Qurtar özünü...

Ermənilər isə lap yaxınlaşmışdılar. Azad onlara sarı bir neçə dəfə atəş açdı. Növbəti dəfə atəş açmaq istəyəndə atəş açılmadı: gülləsi qurtarmışdı. Böyründən asılmış qumbaraları götürüb lap yaxına gələn iki erməniyə tərəf atdı. Qumbaranın partlaması o biri erməniləri qorxutdu. Onlar atəşə bir az ara verib yenidən atəşə başladılar. Azad Elxana tərəf baxdı. Elxanın gözləri yumulmuşdu, rəngi ağappaq idi. Azad dəli bir nərə çəkib sonuncu qumbarasını əlində bərk sıxaraq ermənilərin üstünə yeridi və qumbaranı ermənilərə tərəf ata bildi. Sinəsinə dolan güllələrdən diz üstə çökdü, gözləri isə hələ baxırdı. O, arxası üstə yıxıldı. Ermənilər isə onun cansız bədəninə hələ də atəş açırdılar.

Gecə Azərbaycan kəşfiyyatçılarının erməni mövqelərinə girməsi, hətta erməni postundan bir erməni döyüşçüsünü aparmaları polkovnik Ohan Novosortyanı dəli eləmişdi. Bundan başqa, iki Azərbaycan döyüşçüsünün 50-yə yaxın erməniyə məhv etməsi isə onu cin atına mindirmişdi. Otağında var-gəl edən polkovnik özünüklərin arxasınca söyür, onları “yaramaz”, “fərsiz” adlandırırdı.

Bu hadisə ildırım sürəti ilə erməni hərbi qarnizonuna yayıldı. Onu da dedilər ki, Azərbaycan tərəfdən bir nəfər yaralı əsir götürülmüşdür. Siranuş bunları Sofiyaya danışanda Sofiya oturduğu yerdən ayağa qalxdı və soruşdu:

– Bəs bizimkilər əvvəlcədən bundan niyə xəbər tutmayıblar?

– Bilmirəm,– deyə Siranuş cavab verdi.

– Necə olub ki, iki nəfər bu qədər döyüşçümüzü məhv edib?

– Bilmirəm... Bəlkə, çox olublar...

– Bəs əsir düşən yaralı indi haradadır?

– Vəziyyəti yaxşı deyil, əsir götürüləndə bizim uşaqlar onu o qədər döyüblər ki, sifəti tanınmaz hala düşüb, indi həkim nəzarəti altındadır. Polkovnik əmr verib ki, yaralı sağ qalmalıdır.

Otağın qapısı döyüldü, Sofiya qapıya çıxdı. Gələn polkovnikin növbətçisi idi. Sofiyyaya polkovnikin onu çağırıldığını deməyə gəlmişdi. Sofiya qornizonun sənədlərinin hazırlanmasında bəzən polkovnikə kömək edərdi. Siranuş da Sofiya ilə otaqdan çıxdı.

Sofiya polkovnikin yanına girəndə polkovnikin qanı qara idi. O, Sofiyaya oturmaq üçün yer göstərdi, özü isə ayaq üstə dayanmışdı. Sonra o da oturdu. əlindəki vərəqi Sofiyaya uzadıb dedi:

– Bu siyahıdakı adamlar bizə lazımlı adamlardır, biri də mənim qohumumdur, Azərbaycan tərəfdə əsirdirlər. Qırmızı Xaç Komitəsinə vermək üçün İlkin sənədləri hazırla, özüm yuxarılarla danışıcağam, görək nə edə bilirəm...

Polkovnik qayğılı görünürdü. O, Sofiyaya baxmadan danışmağa başladı:

– Əvvəllər əsirlərin dəyişdirilməsi məsələsini özümüz həll edərdik, əlbəttə pulla, indi isə bu mümkün deyil...

– Nə vaxta lazımdır, cənab polkovnik? – deyə Sofiya soruşdu.

– İki günə hazır et.

– Oldu cənab, polkovnik!

Elxan gözlərini açanda harada olduğunu anlaya bilmədi. Baş, sifəti tənziqlə sarınmışdı. Başının üstündə ağ xalaltı həkimləri görəndə yaddaşında qalan son hadisələri xatırlamağa çalışdı. Azadı xatırladı, onun ermənilərlə təkbaşına vuruşması yadına düşdü. Bir də onun dəli nəyəsi... Sonra isə heç nəyi xatırlaya bilmədi. Yerindən tərpnəmək istədi, ağrıdan zarıdı. Ona yaxınlaşan həkimdən soruşdu:

– Hardadı Azad? Mən hardayam?

Ona cavab verən olmadı. Həkimlərin erməni dilində danışdıqlarını eşidəndə nələr baş verdiyini, harada olduğunu anladı.

Polkovnik Sofiyanın hazırladığı sənədlərə baxanda telefon səsləndi. Danışan baş həkim idi, yaralı əsirin artıq özünə gəldiyini deyirdi. Polkovnik uca səslə:

– Dindirmək olarmı?

Sonra başını yelləyərək:

– Gətirin, – dedi.

Sofiya icazə alıb getmək istəyəndə polkovnik:

– Narahat olma, otur, yaralı türkü gətirirlər.

Sofiya üçün də çox maraqlı idi, odur ki, polkovnikin təklifi ürəyindən oldu.

Bir azdan qapı döyüldü, içəri əvvəl iki həkim, sonra isə güclə yeriyan Elxan girdi. Onun sifəti sarğıdan, demək

olar ki, görünmürdü. Sağ qolu boynundan asılmış, çiyini tənziplə sarınmışdı. Əli şişsə də, əlinin üstünə yazılmış “Ana” sözü aydınca görünürdü. Ayaq üstə güclə dayanırdı.

Polkovnik altdan yuxarı Elxanın uca boyuna, boyuna uyğun iri əllərinə həsədlə baxırdı. Nəhayət, öz hisslərini gizlədə bilməyib dedi:

– Bax buna deyərəm, əsl döyüşçü.

Sonra yaralının erməni dilini bilmədiyini nəzərə alıb həmin sözləri Azərbaycan dilində də təkrar etdi.

Elxanın ayaq üstə dayana bilmədiyini görəndə polkovnik oturmaq üçün ona yer göstərdi. Həkimlərin köməyi ilə Elxan stulda oturdu.

Polkovnik Sofiyaya tərəf çevrilib nə isə demək istədi. Sofiya oturduğu yerdə yox idi, pəncərənin qabağında ayaq üstə dayanmışdı. Polkovnik Sofiyanın yerini dəyişməsinin fərqinə varmadan dedi:

– Sofiya, iki nəfərin 50 adamı məhv etməsini səbəbini indi bildinmi?

– Bildim, cənab polkovnik,– deyərək Sofiya titrək səslə cavab verdi.

Çoxlu qan itirdiyindən başı gicəllənən Elxan pəncərənin qabağında dayanan qadına tərəf baxdı, lakin pəncərədən içəri düşən günəş şüaları bu qadına baxmağa imkan vermədi.

Polkovnik üzünü Elxana tutub dedi:

– Bilirsən, cavan oğlan, əsirləri dindirmək mənim işim deyil. Sadəcə, səni görmək marağı mənə üstün gəldi. Və bir də, doğrudanmı, siz cəmi iki nəfər idiniz?

Elxan qamətinə uyğun qalın səslə:

– Xeyir, cənab polkovnik, 4 nəfər idik. İkisi sizin əsgəri apardı, döyüşən isə iki nəfər idi, mən və dostum...

– Dostunun adı nə idi?

Elxan kədərli şəkildə cavab verdi:

– Azad idi...

Elxanın suallara belə ətraflı cavab verməsi polkovniki sevindirdi və bu sevincini Sofiyaya bildirmək üçün ona tərəf baxıb gülümsündü. Sofiya polkovnikin gülümsəməyinin səbəbini anladı və ürəyində: "Ay qoca axmaq, çox tez gülürsən. Bu sualların cavabını onsuz da hamı bilir".

Polkovnik yenə Elxandan soruşdu:

– De görüm, valideynlərin varmı?

– Var, cənab polkovnik. Valideynsiz də uşaq olarmı? Atam yoxdur, anam var.

– Yəqin ki, ananı çox istəyirsən?

– Əlbəttə, çox istəyirəm.

– Ananı görmək istəyirsənmi?

Elxan özünə bir nəzər salıb dedi:

– Bu vəziyyətdə yox...

– Yaşamaq istəyirsənmi?

– Kim yaşamaq istəməz ki?

Polkovnik onun düz gözlərinə baxıb dedi:

– Əgər bütün suallara cavab versən, sənə söz verirəm, sağ qalarsan.

Bu dəfə Elxan sual verdi:

– Bəs sonra?

– Sonra da sağ-salamat gedərsən evinizə.

Elxan yenə sual verdi:

– Cənab polkovnik, siz mənim anamı tanıyırsınız?

Polkovnik səbrini basıb cavab verdi:

– Yox tanımıram. Niyə soruşursan ki?

– Əgər mən burdan evimizə satqın kimi qayıtsam, anam məni öz əlləri ilə boğub öldürər. Bir də ki, cənab polkovnik, mən adicə bir döyüşçüyəm. Sizə ancaq hərbi hissəmizin yerini deyə bilərəm, o da ki, sizə lazım olmayacaq. Çünki hərbi hissəmiz indi, yəqin, çoxdan yerini dəyişib.

Polkovnikin sifəti qızarmışdı. O, Elxana dedi:

– Bilirsənmi, səni burda nə gözləyir?

Bu dəfə Elxan əsl Bakı ləhcəsi ilə cavab verdi:

– Həri, bilirəm.

Elxanın səsinin titrədiyini hiss edən polkovnik ona dedi:

– Özünə yazığın gəlsin, anana yazığın gəlsin...

– Başqa heç nə bilmirəm, cənab polkovnik. Mən adi bir döyüşçüyəm.

Polkovnik başının işarəsi ilə həkimlərə “aparın” dedi. Həkimlər Elxanın qoluna girib otaqdan çıxartdılar.

Polkovnik Sofiyaya tərəf çevrilib dedi:

– Gördünmü? Bu hələ yarımcaandır, xəstədir, sağlam olsaydı gör necə danışardı.

Sofiyanın gözlərində qəribə bir parıltı var idi. O sanki öz-özünə danışırdı:

– Qoçaq oğlandır! Düşmən də olsa, qoçaq oğlandır.

Polkovnik də öz növbəsində:

– Əlbəttə, qoçaqdır. İndi görək bizim oğlanların işgəncələrinə necə dözəcək?

Sofiya öz otağına qayıtdı. Siranuş onu qapının ağzında gözləyirdi. O, Sofiyanın üzünə baxıb təəccüblə soruşdu:

– Sənə nə olub, ay qız? Bu nə haldır? Sən nə vəziyyətdəsən?

– Heç nə olmayıb,– dedi,– bir az yorğunam, başım bərk ağrıyır.

Elxanın əsirlikdə olmasının ikinci ayına az qalırdı. Bu müddətdə ermənilər ona olmanın işgəncələr vermişdilər. Onun əl dırnaqları, qabaq dişləri kəlbətinlə çıxarılmışdı. Lakin ondan əhəmiyyətli bir məlumat ala bilməmişdilər.

Elxana işgəncələr veriləndə o, ürəyində Allaha yalvarırdı ki, huşu başından tez çıxsın, ağrıları hiss etməsin. Onun dırnaqları çıxarılanda elə qışqırırdı ki, hətta polkovnik də otağında onun səsinə eşidirdi.

Şaqəndən sonra əsirlərə ən ağır işgəncələr verən Samvel bir dəfə Elxanın ayaq barmaqlarına çəkiclə elə bir güclü zərbə endirdi ki, Elxan “ay ana” qışqıraraq özündən getdi. Onu huşsuz vəziyyətdə bir otağa salıb ağzını bağladılar. Ertəsi gün növbətçi həkim polkovnikin yanına gəlib yaralı kəşfiyyatçının vəziyyətinin yaxşı olmadığını xəbər verdi. Sofiya da polkovnikin otağında idi. O, başını qaldıraraq sakit səsle polkovnikə dedi:

– Ölməyinin bizə nə xeyri var ki... Heç olmasa, əsirlərimizdən biri ilə dəyişərik.

Polkovnik özlüyündə belə qərara gəlmişdi ki, yəqin Elxan onlara lazım olan məlumatları bilmir. Əgər bilmiş

olsaydı, bu işgəncələrə dözməyib hər şeyi demiş olardı. Odur ki, onun göstərişinə görə Elxana daha işgəncələr verilmirdi. Ancaq səhərdən axşama qədər əsirlərlə birlikdə onu heyvan kimi işlədər, tez-tez dubinka ilə nəfəsi kəsilənə qədər döyərdilər.

Bir dəfə Sofiya polkovnikin otağında ona lazım olan sənədləri hazırlayırdı. Polkovnik isə pəncərənin önündə dayanıb çölə baxırdı. Qəfildən onun gözləri ağac doğrayan Elxana sataşdı. O, Sofiyadan soruşdu:

– Sofiya, yadımdadırmı sənin “qoçaq” adlandırdığın oğlan?

– Yadımdadır, cənab polkovnik, – deyə Sofiya cavab verdi.

– Doğrudan da, qoçaq imiş, gör necə işləyir...

Sofiyanın cavab vermədiyini görən polkovnik dedi:

– Bir dəfə onu uşaqlar elə günə salmışdılar ki, düz iki gün huşsuz vəziyyətdə qalmışdı. Bax onda istədim ki, sən onunla danışib söhbət edəsən, bəlkə, onun ürəyini qadın ürəyinlə yumşaldasan. Həmin vaxt isə sən özün də qızdırma içərisində ağır xəstə yatırdın.

Sofiya polkovnikə baxıb dedi:

– Yaxşı ki, elə xəstələnmişəm və bu təklifi mənə deməmisiniz.

Polkovnik gülərək:

– Niyə Sofiya? Axı mənə elə gəlir ki, sən bu oğlana simpatyan az deyil...

Sofiya da gülərək polkovnikə dedi:

– Cənab polkovnik, əvvəla, əsirləri dindirmək mənim bacardığım iş deyil, sonrası isə, düşmənin də yaxşı cəhətlərini görüb qiymətləndirmək özü də yaxşı bir işdir.

Polkovnik bir az düşünüb dedi:

– Düz deyirsən, Sofiya.

Polkovnikin otağından çıxan Sofiya ayaq saxlayıb odun doğrayan Elxana baxmağa başladı. Qadının gözündə həmişəki kimi qara eynək var idi. Elxan da əllərini işdən ayırıb uzaqdan ona baxan qara eynəkli, qara saçlı, yaraşığı qadına baxmağa başladı. Pəncərədən Sofiyaya baxan polkovnik dodaqaltı qımışıb öz-özünə düşündü: "Deyəsən, Sofiya bu oğlana aşıq olub". Sonra isə ağlına gələn bu fikrin ciddi olmadığını düşündü. Nəzarətçinin Elxana yaxınlaşdığını görən Sofiya oradan uzaqlaşdı. Nəzarətçi isə Elxana yaxınlaşıb dubinka ilə ona bir neçə zərbə vuraraq qışqırdı:

– İt oğlu, niyə dayanmısan? Niyə işləmirsən?

Dəyən zərbələr sanki daşa dəydi. Elxan səsinə də çıxarmadı. O, gedən qadının arxasınca bir də baxıb işinə davam etdi. Özlüyündə düşündü: "Görəsən, bu qadın mənə niyə belə baxır?"

Polkovnikin kefi kök kök idi. Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin vasitəçiliyi ilə əsirlərin dəyişdirilməsi prosesi bu gün baş tutmalı idi. Siyahıda dəyişdirilməsi təsdiq edilmiş 20 nəfərdən məhz 5 nəfəri polkovnik Ohan Novosartyanın tabeliyində olan əsir düşərgəsindən idi. Onlar 25 nəfər erməni əsiri ilə dəyişdiriləcəkdi. Polkovnikin nəzərdə tutduğu qohumu da bu siyahıda idi.

Polkovnikin göstərişi ilə dəyişdiriləsi 5 nəfərin paltarı yenisi ilə əvəz olundu. Bu beş nəfərin içərisində Elxan da

var idi. O, hələ də dəyişdiriləcəyi xəbərinə inanmırdı, elə bilirdi ki, yuxu görür.

Əsirləri təmas xəttinə çatdırmaq üçün hərbi qarnizon nümayəndələri içərisində Sofiya da var idi. Avtomobillər hərbi qarnizonun həyatindən tərpəndi. Əsirlər və erməni əsgərləri bir maşında, nümayəndə heyəti isə o biri maşında oturmuşdu. Nəhayət, avtomobillər təmas xəttində dayandı. Digər azərbaycanlı əsirləri gətirən maşınlar da burada idilər. Azərbaycan tərəfinin nümayəndələri isə artıq gətirdikləri erməni əsirləri ilə onları gözləyirdilər.

Sofiya avtomobildən yerə düşüb əsirləri gətirən avtomobilə yaxınlaşdı, onlara aşağı düşmək əmrini verdi. Maşından ən axırını düşən Elxan oldu. O, "ana" yazılmış iri əli ilə maşının qapısını bağlamaq istəyəndə Sofiya ehməlcə əlini onun əlinin üstünə qoydu. Bu təmasdan Elxan diksinsə də, əlini geri çəkmədi. Sofiya qara eynəyini çıxarmışdı. Elxan onun həsrət və məhəbbətlə dolu mavi gözlərinə baxanda az qaldı ki, qışqırsın. Sofiya tez o biri əlini dodaqlarına aparıb Elxana "sus" işarəsi verdi. Bu işarə Elxana tanış idi. Uşaq vaxtı atası anasının üstünə qışqıranda Elxan qorxusundan çarpayının altına girər və oradan anasına "sus" işarəsi verərdi. Elxan hıçqırığını, naləsini, "ana" kəlməsini içində boğdu. Sofiya tez də Elxandan ayrıldı. Hamı irəli baxırdı, təkə Elxandan başqa. Erməni nümayəndələrindən biri sənədləri komitə nümayəndələrinin yanına apararkən Elxan onları gətirən mayor rütbəli erməniyə yaxınlaşıb dedi:

– Cənab mayor, icazə verin sizi bağıma basaraq öz minnətdarlığımı bildirim.

Mayor əvvəl onun üstünə qışqırmaq istədi, sonra komitə nümayəndələrinə tərəf baxıb özünü ələ aldı. Elxan

isə yalvarır, əl çəkmirdi. Erməni nümayəndələri bir-birlərinə baxırdılar. Sofiya başı ilə razılığını bildirdi. Elxan əvvəl mayoru, sonra isə onu bura gətirən bütün erməniləri qucaqladı. Növbə Sofiyaya gələndə o, qollarını elə geniş açdı ki, sanki bütün dünyanı qucaqlayacaqdı. Burnunu anasının saçlarının arasına soxdu, sakitcə pıçıldadı: "Sənə qurban olum, ana!" Zülfıyyə ehmalca oğlunu özündən araladı. Elxan bir addım geri çəkilib anasına baxdı. Anası daş heykələ bənzəyirdi. O, oğluna tərəf baxmırdı, üzündə heç bir ifadə yox idi. Qəfildən Elxan xatırladı ki, axı anası kəşfiyyatçıdır. Onun ani ehtiyatsızlığı hər şeyi məhv edə bilərdi. Odur ki, yaşlı gözləri ilə anasına baxıb dedi:

– Çox sağ olun, Sofiya xanım, siz mənə azadlıq verdiniz. Sizi heç vaxt unutmam.

Sonra əlləri ilə gözlərinin yaşını silib erməni mayoruna dedi:

– Çox sağ ol, cənab mayor, təşəkkür edirəm sənə, – deyərək, irəli addımlayan əsirlərə qoşuldu.

Elxan məqsədinə çatmışdı: anasını bağrına basmaqdan ötrü işlətdiyi kələk baş tutmuşdu. Ancaq bundan ötrü o, onu gətirən ermənilərin hamısını qucaqlamalı olmuşdu.

Elxan əsirləri gözləyən azərbaycanlı döyüşçülərlə qucaqlayıb görüşdü. Çevrilib uzaqdan onu izləyən anasına baxdı. Anası çox gözəl görünürdü. Hərbi forma ona çox yaraşırı. Zülfıyyənin gözündə yenə qara eynək var idi. Gözlərinin kədərini, həsrətini, övlad sevgisini heç kim görə bilmirdi. Diqqətlə anasına baxan Elxan anasının əllərini ovuşdurduğunu gördü, ürəyi titrədi, onun hansı

sarsıntılar keçirdiyini qəlbən duydu. Elxanın anasına ötən günlərlə bağlı qaranlıq olan o qədər sualları var idi ki...

Zülfiyyə uzaqdan oğlunun ona baxdığını görür, sanki Elxanın nələr düşündüyünü, hansı suallar qarşısında çaşıb qaldığını hiss edirdi. O, çox istəyirdi ki, oğluna qaranlıq qalan bütün sualların hamısına bircə-bircə cavab versin. Görəsən, Elxanı görmək və ona hər şeyi danışmaq Zülfiyyəyə qismət olacaqdımı? Əgər bütün olanları Zülfiyyə oğluna danışmasaydı, Elxan anasının başına gələnləri haradan biləcəkdə? Elxan haradan biləcəkdə ki, o, hərbi xidmətə getdiyi vaxtdan heç iki ay keçməmiş Elçin müəllimin məsləhəti ilə Kəşfiyyat idarəsinin yeni rəisi Zülfiyyəni Livandan gəlib Qarabağda vuruşan, sonralar Azərbaycan tərəfə əsir düşmüş Sofiya Harutunyanın əvəzinə xüsusi tapşırıqla düşmən mövqelərinə göndərmişdir. Elxan haradan biləcəkdə ki, hərbi xidmətdə olarkən telefonda onunla danışan anası yox, anasının Kəşfiyyat idarəsi tərəfindən hazırlanmış xüsusi səs yazısı imiş. Bu isə oğlunun nigaran qalmaması üçün Zülfiyyənin öz xahişi olmuşdu. Elxan haradan biləcəkdə ki, azərbaycanlı əsirlərə dəhşətli işgəncələr verən, Vətən xaini Şaqeni kəndirlə asan məhz onun anası olmuşdur. Elxan haradan biləcəkdə ki, əsirlikdə – polkovnikin otağında oğlu ilə rastlaşan və ilk baxışda yaralı əsirin əlinin üstündəki yazıdan oğlunu tanıyan Zülfiyyə Elxanın onu tanımaması və öz analıq hisslərini gizlətmək üçün hansı dəhşətləri yaşamışdır. Elxan haradan biləcəkdə ki, ona işgəncələr verilərkən oğlunun naləsini eşidən anası da ondan artıq işgəncələr çəkmişdir. Elxan haradan biləcəkdə ki, oğlunun fəryadını eşidən anası qulaqlarını tutsa da, başını yorğan-döşəklə basdırsa da, balasının

fəryadı onun ürəyini parçalamış, o da səssizcə nalə çəkib fəryad etmişdir. Elxan haradan biləcəkdi ki, oğlunun əsir düşməsi xəbərini və digər hərbi əhəmiyyətli xəbərləri Azərbaycan tərəfə anası çatdırmışdır. Elxan haradan biləcəkdi ki, hərbi hissələrimizə və Bakıya göndərilən düşmən kəşfiyyatçıları məhz Zülfiyyənin verdiyi dəqiq məlumatlara əsasən ifşa olunub aşkar edilmişdir. Zülfiyyə onu da bilirdi ki, bir ananın həm özünün, həm də oğlunun işgəncələrinə dözməsinin səbəbini Elxan yaxşı başa düşəcək və onu qınamayacaqdır. O başa düşəcəkdir ki, anasının bütün bunlara dözməsinin bir səbəbi olmuşdur, o da vətən sevgisi, dövlətə olan sədaqət idi... Görəsən, bütün bunları Elxan biləcəkdimi?..

Əsirlərin dəyişdirilməsi prosesi uğurla başa çatdı. Bu uğur Zülfiyyənin həyatındakı ən qiymət uğurlardan biri idi. Bu gün onun çiyinlərindən sanki ağır bir yük götürülmüşdü.

Günəş qüruba yaxınlaşırdı. Belə vaxtlarda günəşə baxan Zülfiyyənin ürəyini həmişə nədənsə bir qüssə bürüyərdi. Bu gün isə onun ürəyində heç bir kədər, heç bir qüسسə yox idi. Bilirdi ki, bu gün qüruba enən günəş sabah yeni şəfəqlərlə, yeni həvəslə, yeni atəşlə onun üzünə doğacaqdır. Bu isə yeni gün, yeni səhər, yeni həyat demək idi.

Zülfiyyə qızaran qürub yerinə baxanda yenə yadına A. Səhhətin şeiri düşdü, bir də ağzını aralayıb ona baxan Aşot... Ancaq şair bu şeiri günəşin doğmasına həsr etmişdi.

O, dərindən nəfəs aldı, özündən asılı olmayaraq, əllərini bircə anlıq ovuşdurdu, iti və yüngül addımlarla bayaqdan onu gözləyən avtomobilə sarı getdi. Onun görülməsi vacib olan hələ çox işləri vardı.

Mündəricat

POEMA

BİR ANANIN DASTANI 4

ŞEİRLƏR

...BİRİN ÜZMÜRSƏN27
KAŞ Kİ.....28
...SEÇMİSƏNMİ?30
GİZLİ SEVGİ31
OLA BİLMƏZ.....32
QƏZƏL.....33
QALDI.....34
TELEFON ZƏNGİ35
BİR DƏFƏ SƏN, BİR DƏFƏ MƏN...39
XƏYALLAR40
...PƏRVANƏYƏM.....42
...VURULMUŞAM44
YENƏ.....46
XATİRƏ47
GÖZƏLLİK49
SƏN MƏNƏ KİMİSƏ XATIRLADIRSAN...50
DUYĞULAR.....52
UNUT MƏNİ53
ÖYÜD-NƏSİHƏT54
QURBAN OLUM.....56
NƏĞMƏKAR QƏNDAB MÜƏLLİMƏYƏ...57
ƏZİZ QADINLAR58
QADAN ALIM.....59
DƏRDLƏRİMİZ60
QOCALAR EVİNDƏ61
QORXURAM.....63
AZƏRBAYCAN64
“ŞƏHİDLƏR XİYABANI”NDA66
OLMUR.....70
AYRILIQ.....71

POVEST

ZÜLFİYYƏ74

MAHİR TƏVƏKKÜL OĞLU NƏBİYEV

SƏN MƏNƏ KİMİSƏ
XATIRLADIRSAN....

"Elm və təhsil" nəşriyyatının direktoru:
professor Nadir MƏMMƏDLİ

Dizayn: Zahid Məmmədov
Texniki redaktor: Tünzalə Tağiyeva

Çapa imzalanmış 17.06.2017.
Şərti çap vərəqi 15. Sifariş № 490.
Kağız formatı 60x84 1/16. Tiraj 200.

Kitab "Elm və təhsil" nəşriyyat-poliqrafiya müəssisəsində
hazır diapozitivlərdən çap olunmuşdur.

E-mail: nurlan1959@gmail.com

Ünvan: Bakı, İçərişəhər, 3-cü Maqomayev döngəsi 8/4.